శ్రియైనమః

సచ్చరిత్రసుధానిధిః

శ్రీవైధ్రువ.వంశముక్తాఫలేన

సకలధర్మశాస్త్రపారావార పారదృశ్వనా

శ్రీవీరరాఘవాచార్యేణ

విరచితోయం స్మృతిసంగ్రహః

పా, శ్రీమద్రఘునాథాచార్యస్య

సాహాయ్యకేన

ఆసూరి,

సరస్వతీ,తిరువేంకటాచార్యేణ

పరిశోధితః

సరస్వతీనిలయాఖ్య ముద్రాక్షరశాలాయాం

ముద్రాక్షరై ర్ముద్రాపితో

విజయ తేతరాం

౧౮౭౯ సం॥

శ్రియైనమః

విషయానుక్రమణికా.

విషయానుక్రమణికా.

విషయానుక్రమణికా సంపూర్ణా.

శ్రీమతే నమః.

విపశ్చితా కేనచిత్ కృతాః
కేవలాచార బోధక శ్లోకాః.

ప్రమాణం కేవలాచారం సుధియామపి పశ్యత ॥
ప్రమాణహీనాః స్మృతిషు ప్రోచ్యంతే కతిచిన్మయా ॥
శుక్లాంబరధరం యస్య ద్విరదాద్యాది కీర్తనం । శ్రీకేశవా
య నమ ఇత్యుక్తిః సంధ్యాత్రయేపి చ ॥ ద్వాదశాంగేషు తజ్జ
న్యాని ర్దేశః పుండ్రధారణే । ద్విపుండ్రధారణం విష్ణు పాదా
కృతి వివర్జనం ॥ మృదం వినా మూత్రశౌచం ప్రాణాయామ
శ్చ వాచికః । ప్రాణాయామే శుద్ధి స్పర్శో జలస్పర్శః ప్ర
దాదితః ॥ సంధ్యా కాలేనతీతేపి చతురర్ఘ్యసమర్పణం ।
ఇత్యనేన సమిద్ధో మో యత్ర వేత్థ వనస్పతే ॥ శ్రీవత్సగోత్ర
ప్రవర సూత్రోక్తిశ్చాభివాదనే । సంధ్యార్ఘ్యం తే చ సలి
లప్రక్షేపో యుగ్మహస్తతః ॥ శ్రీకృష్ణాయ నమశ్చేతి జపా
ర్ఘ్యం తేజపో సకృత్ । సత్యం తప ఇతి బ్రహ్మయజ్ఞే స్వాధ్యా
య వత్యపి ॥ ఉపవీతే జినస్యాపి బంధనం బ్రహ్మచారిణాం ।
పరిషేచనమాజ్యాత్ ప్రాగేకమేకం శుతత్పరం ॥ తథా
ద్రామిడ గాథానాం స్తోత్రాణామపి కీర్తనం । ఉచ్ఛిష్ట
ఇత్యనుజ్ఞాయ తథా తాంబూలచర్వణం ॥ శ్రీపాదతీర్థమి
త్యుక్తిః స్వామిదాసోహమిత్యపి । సంకల్పే చైత్రవైశా
ఖకీర్తనం సౌరమానినాం ॥ శ్రీవిష్ణుకరణేత్యాది కీర్తనం చ
తథాన్యణాం । అవసానం కరణ ఇత్యాపూర్వాహ్ణేత్యుప

క్రమః ॥ విష్ణారరాటమిత్యాద్యైర్విష్ణుసూక్తేన మేళనం ।
తద్విప్రాసో యజుర్వేద ఆవయచ్ఛేత్యుపక్రమః ॥ ఆయు
ష్మంతం తథాచాస్మై దేవాస ఇతి ఘోషణం । స్వాదుషగ్
సద ఇత్యాది ప్రీణాత్యగ్నిరితీరణం॥ అనధ్యాయే ప్రదోషే
చ సంధ్యయోస్స్వస్తివాచనం । త్యక్త్వా వాక్యం తత్రైకై
కమేకైకస్యాపి కీర్తనం। క్రమోక్తిస్సంహితానుక్తిః రస
మ్యాస్సహ కీర్తనం॥ అసభ్యభాషణం స్త్రీణాం మలవద్వా
ససా సహ । భోజనం శయనం వాస స్త్రీదినం చ దివా ని
శం॥ మలవద్వాససా గంధతాంబూలాది నిషేవణం। అ
భ్యంజనం చతుర్థేఽహ్ని పిష్టదానం గృహే గృహే॥ వివా
హే చోపనయనే తత్ర్యహం క్షారాద్యవర్జనం। చౌళోప
నయనాదూర్ధ్వం కేశధారణవర్జనం ॥ అభ్యంజనాది
రుద్వాహే గాథాగానేన సంయుతం । ప్రక్షేపో నాళికే
రస్య దంపతిభ్యాం పరస్పరం॥ డోలాద్యారోహణం పుంభి
స్స్త్రీభిశ్చైకై స్సాహ్నవర్జనం । హీనాదనుపనీతేన స్వీకా
రోష్టాక్షరస్య చ॥ సహస్రనామసంక్షేపపాఠః పాద్మో
ద్భవాసి చ। త్యక్త్వా సంధ్యాం ధనుర్మాసే గాథాగాన
ముషస్యపి ॥ ఉపాకర్మణి కౌపీనదానమాదానమేవ చ।
అప్రాప్తభక్షణాత్తస్యాదానం ప్రతిగృహ్యాంతదా ॥ ఉపాక
ర్మకృతిస్సంరైవస్త్యాగ ఉత్సర్జనస్య చ। సమావేశన గోదా
నకర్మణోర్వర్జనం తథా ॥ శూద్రాదీనా ముదక్యా
నాం యుగద్వంద్వవివర్జనం । అభ్యంగం మీనసంక్రాం
త్యామకాలే మోదకావనం ॥ అంగానామన్యశాఖానా
మప్యారంభ ఉపాకృతౌ॥ సంత్యేవమాద్యా ఆచారా అ

న్యేపివిదుషామపి। సంతిచే ద్వచనాన్యేషాం పశ్యంతు సుధియో జనాః ॥ పురాతనోపవీతస్య త్యాగో న్యేద్యురుపాకృతౌ । సమిత్సమారోపణంచ సీమంతోన్నయనేఽఖిలైః॥ రక్షాసూత్రపరిత్యాగ ఉత్సవాంతేనిశాముఖే॥ స్నానభోజనవిణ్మూత్రోత్సర్జనాచమనాదిషు। యోషితాంనియమాభావఅన్యథాపుండ్రధారణం॥ ఇష్టకాతర్జనీవస్త్రభస్మభిర్దంతధావనం। మూత్రోత్సర్గే పూతిరేవగండూషమపిపాణిషు ॥ శాకాన్నలవణాదీనాంహస్తేనపరివేషణం ॥ శ్వశ్రూననాందృశ్వశురాదీనాముచ్ఛిష్టభక్షణం। తైరసంభాషణంసద్భిరసద్భిస్సహభాషణం॥ప్రాగ్రజోదర్శనాత్ స్త్రీణాం విధవానామలంక్రియా। తాంబూలభక్షణంగంధపుష్పాదీనాంచధారణం॥ కేశప్రసారణంవక్షఃప్రహారస్స్వపతేర్మృతౌ।పాదప్రసారణంభుక్త్వావుత్థానమపియోషితామ్॥

కేవలాచారబోధకశ్లోకాః

సమాప్తాః

మాధ్యాహ్నికస్నానవిధి ర్మాధ్యాహ్నికజపక్రమః
ఇజ్యావిధి ర్వైశ్వదేవబలికర్మవిధి స్తథా।
పంచయజ్ఞాతిథ్యవిధి ర్భిక్షాదానవిధి స్తతః॥
భోజనస్యాపినియమో భక్ష్యవస్తువిధి స్తథా।
కాలాశ్రయనిమిత్తైశ్చ క్రియాసంసర్గజాతిభిః ॥
దుష్టాన్నవ్యంజనవిధి స్స్వాధ్యాయస్యవిధి స్తతః।
తాంబూలచర్వణవిధి స్సాయంసంధ్యావిధి స్తతః॥
ప్రదోషజపసంకోచవిధిరౌపాసనస్యచ।
శ్రీరామేజ్యా వైశ్వదేవబలిభుక్తివిధి స్తతః ॥
స్వాధ్యాయయోగశయనస్త్రీసంగానాంవిధి స్తతః।
తతఃస్త్రీణాంనిత్యకృత్యంస్త్రీధర్మ స్తదనంతరం॥
రజస్వలానాంనియమోగర్భిణీనియమ స్తతః ।
విధవానాంచధర్మాః క్రమేణపోఽభిధీయతేమయా॥
ప్రమాణవచనా న్యేషాంస్మృతిరత్నాకరాదిషు।
సంతితత్రపిపశ్చిద్భిర్ద ర్శితవ్యాసాదిదృక్షుభిః॥
మయాతదర్థాన్సంగృహ్య గ్రంథవిస్తరభీరుణా।
క్రియతేసంగ్రహేణైవసచ్చరిత్రసుధానిధిః॥
దోషాన్ హిత్వాభ్యసూయాదీన్
మయోక్తంస్మృతిసంగ్రహం।
విద్వాంసస్సుధియోనిత్యంపశ్యంతుగతమత్సరాః॥
సీతాధినాథకృపయైవమయాకృతోఽసౌ
శ్రీరామదత్తసుతినాస్మృతిసంగ్రహోద్య।
అజ్ఞస్యభక్తిరహితస్యసుమాల్పబుద్ధేః
శక్తిఃస్మృతిప్రణయనేకథమన్యథాస్యాత్ ॥

యదాశ్రితానాంస్వపదందదాత్యేవశ్రియఃపతిః॥
శ్రీనివాసమునిశ్రేష్ఠంప్రణమామిసహస్రశః।
రామానుజావతారంయంప్రవదంతిమహీసురాః ॥
శతక్రతువిధిస్తవ్యంచతుర్వేదవిహారిణం ।
శ్రీనివాసగురుంసీతానాయకంచనమామ్యహం ॥
శ్రీమచ్ఛ్రీనిధిదేశికస్యచతురామ్నాయస్యదివ్యాజ్ఞయా
కర్తుంసచ్చరితాబ్ధిమధ్వరశతానుష్ఠాననిష్ఠాజుషః ।
మీమాంసాద్వయవల్లభశ్చబుధరాట్ శ్రీశ్రీనివాసస్సుధీః
సమ్యక్సాహసకారిణోమహతరిస్సాక్షాత్కృష్ణవిద్వన్మణిః॥
చతురామ్నాయషట్సూత్రీరహస్యార్థోపదేశినః ।
శ్రీవాసదేశికస్యాంతే మేధాకస్యాజృంభతే॥
శ్రీనివాసమహామునింవరదదేశికంజనకాత్మజా
రాఘవౌపితరౌస్వకౌబహుసంప్రణమ్యజగత్ప్రభూ ।
వీరరాఘవనామవానిహసన్నైధ్రువఃకురుతేధునా
సచ్చరిత్రసుధానిధిం రఘువీరచోదితఆదరాత్ ॥

—*ఏతద్గ్రంథప్రయోజనం*—

ఆచారాణామపూర్ణోక్తైర్మనుబోధాయనాదిభిః।
స్మృతిరత్నాకరాదీనామత్యంతంవిస్తృతత్వతః॥
తత్రతత్రోదితానర్థాన్సర్వానేకత్రవీక్షితుం।
క్రియతేద్యాయమారంభస్తత్ప్రీణాతురఘూద్వహః ॥
ధర్మశాస్త్రాణిసర్వాణియేసంవీక్షితుమక్షమాః।
పశ్యంతుసాధవఃకృత్స్నంసచ్చరిత్రసుధానిధిం॥
యస్మైవేదాధ్యయనంధర్మశాస్త్రమిదంతథా।
అధ్యేతవ్యంప్రయత్నేననియతంపాపభీరుణా॥

శ్రుతిస్మృతీతువిప్రాణాంచక్షుషీ ద్వేవినిర్మితే।
ఏకేనహీనః కాణస్స్యాద్ద్వాభ్యామంధః ప్రకీర్తితః ॥
అధీత్యచతురో వేదాన్ సషడంగపదక్రమాన్।
స్మృతిహీనానశోభంతే చంద్రహీనేవశర్వరీ॥
ధర్మ్యంయశస్యమాయుష్యంపుణ్యంస్వర్గ్యంతథైవచ।
ధారణాద్ధర్మశాస్త్రస్యబ్రహ్మలోకమవాప్నుయాత్ ॥
ఏవంమనుసురాచార్యపరాశరయమాదిభిః।
ధారణంధర్మశాస్త్రాణాంప్రశంసితమనేకధా ॥
తస్మాద్విస్తరభీరూణాందిదృక్షూణాంబహుస్మృతీః।
ఉపాదేయోయమార్యాణాంసచ్చరిత్రసుధానిధిః ॥

—*ఏతద్గ్రంథోక్తవిషయానుక్రమః*—

ప్రోచ్యతేనుక్రమాదస్మిన్ సచ్చరిత్రసుధానిధౌ।
పరిభాషేంద్రియాదీనాం సంశుద్ధిర్గుణవర్ణనం॥
తల్లక్షణాన్యథ కాలపంచకాలవిభాగతా।
బ్రాహ్మేముహూర్తేకర్తవ్యవిణ్మూత్రోత్సర్గశౌచయోః।
విధిరాచమనస్యాపినిమిత్తాన్యథతస్యచ।
దంతశుద్ధిస్స్నానవిధిరూర్ధ్వపుండ్రవిధిస్తథా ॥
తతస్సంధ్యోపాసనస్యజపోపస్థానయోర్విధిః।
రామసేవావిధిరథాప్యాచారాణాంనిరూపణం॥
తతోభివాదనవిధిస్తతోభ్యక్షణహోమయోః।
బ్రహ్మయజ్ఞాధ్యయనయోరుపాదానవిధిస్తథా॥
నైమిత్తికస్నానవిధిః క్షౌరాభ్యంగవిధిస్తతః।
ధాత్రీమృత్సాగరస్నానలఘుస్నానవిధిస్తతః॥
స్నానంగ్రహణసంక్రాంత్యోరాపగానాంరజస్తథా।

మాధ్యాహ్నికస్నానవిధి మ్మాధ్యాహ్నికజపక్రమః ॥
ఇజ్యావిధిర్వైశ్వదేవబలికర్మవిధిస్తథా।
పంచయజ్ఞాతిథ్యపిధిర్భిక్షాదానవిధిస్తతః॥
భోజనస్యాపినియమోభక్ష్యవస్తువిధిస్తథా।
కాలాశ్రయనిమిత్తైశ్చ క్రియాసంసర్గజాతిభిః ॥
దుష్టాన్నవ్యంజనవిధిస్స్వాధ్యాయస్యవిధిస్తతః।
తాంబూలచర్వణవిధిస్సాయంసంధ్యావిధిస్తతః॥
ప్రదోషజపసంకోచవిధిరౌపాసనస్యచ।
శ్రీరామేజ్యావైశ్వదేవబలిభుక్తివిధిస్తతః ॥
స్వాధ్యాయమోగశయనస్త్రీసంగానాంవిధిస్తతః।
తతఃస్త్రీణాంనిత్యకృత్యంస్త్రీధర్మస్తదనంతరం॥
రజస్వలానాంనియమోగర్భిణీనియమస్తతః ।
విధవానాంచధర్మోత్రక్రమేణప్రోచ్యతేమయా॥
ప్రమాణవచనాన్యేషాంస్మృతిరత్నాకరాదిషు।
సంతితత్రవిపశ్చిద్భిర్దృష్టవ్యానిదిదృక్షుభిః॥
మయాతదర్థాన్సంగృహ్యగ్రంథవిస్తరభీరుణా।
క్రియతేసంగ్రహేణైవసచ్చరిత్రసుధానిధిః॥
దోషాన్ హిత్వాభ్యసూయాదీన్
మయోక్తంస్మృతిసంగ్రహం।
విద్వాంసస్సుధియోనిత్యంపశ్యంతుగతమత్సరాః॥
సీతాధినాథకృపయైవమయాకృతోసౌ
శ్రీరామదత్తమతినాస్మృతిసంగ్రహోద్య।
అజ్ఞస్యభక్తిరహితస్యమమాల్పబుద్ధేః
శక్తిఃస్మృతిప్రణయనేకథమన్యథాస్యాత్ ॥

—*అథపరిభాషా*—

తత్రతత్రోపయోగార్థంపరిభాషాత్రవర్ణ్యతే ।
నోక్తోహస్తోయత్రతత్రదక్షిణఃపరికీర్తితః॥
యత్రదిఙ్నియమోనోక్తఃప్రాచీతత్రోత్తరాథవా।
తయోరుపాధానైశానీజుహోతీత్యత్రవైఘృతం॥
సంఖ్యానుక్తౌసహస్రంస్యాజ్జపహోమాదికర్మసు ।
శతంవాదశవాగవ్యంద్రవ్యంగ్రాహ్యంఘృతాదికం॥
గవ్యాభావేమాహిషంస్యాదాజ్యంతైలమథాపివా।
ఆసీనఏవకుర్వీతనోక్తేయత్రసంస్థితీ॥
కాలాత్పూర్వంకృతంకర్మపునఃకాలేసమాచరేత్ ।
అననుష్ఠితమేవస్యాత్కాలేతీతేకృతంయది॥
ప్రధానాకరణేకర్మసాంగంకర్తవ్యమాదితః।
నకార్యాణ్యంగనాశేస్యురంగీవాంగానివాపునః॥
ఆరబ్ధంకర్మచేన్మధ్యేమోహాన్నకృతమన్యథా।
స్ఖలనంయత్రసంభూతంతదారభ్యసమాపయేత్ ॥
అతీతేముఖ్యకాలేతుగౌణకాలోపియత్నతః।
ముఖ్యకాలోగరీయాన్స్యాన్ముఖ్యయోర్ద్రవ్యకాలయోః॥
తన్ముఖ్యకాలేద్రవ్యేణగౌణేనాపిక్రియాంచరేత్ ।
ముఖ్యద్రవ్యాశయానైవముఖ్యకాలంనలంఘయేత్ ॥
గౌణేనకర్మణ్యారబ్ధేద్రవ్యేణయదిలభ్యతే।
ముఖ్యద్రవ్యంతుతత్త్యక్త్వాగౌణేనైవసమాపయేత్ ॥
ముఖ్యద్రవ్యముపాత్తంయత్తద్వినష్టంయదాతదా ।
గ్రాహ్యమన్యన్ముఖ్యమేవగౌణంవాతదసంభవే॥
ముఖ్యద్రవ్యోపమంగౌణంగ్రాహ్యంగౌణోపమంనతు॥

కర్మాత్మమపి ద్రవ్యం ముఖ్యమేవోత్తమం విదుః।
కర్మత్మమపి ద్రవ్యం న గ్రాహ్యం గౌణమేవహి॥
ద్రవ్యం తత్తత్సకం శాస్త్రైరుపైర్వ్యన్వైరథాపివా।
క్షీరైః పుష్పైః ఫలైర్గంధైస్సంగ్రాహ్యమథవారసైః॥
పూర్వైః పూర్వైస్సమాలాభే సమం గ్రాహ్యం పరైః పరైః।
పూజామాద్రవ్యస్యలబ్ధేషు ప్రతేనజుహుయాద్ద్విజః।
అజ్ఞాతాయదిమంత్రాస్స్యుర్యజ్ఞపూజాహూర్చనాదిషు।
తిస్రో వ్యాహృతయస్తత్రమంత్రస్స్యాత్ప్రణవోపివా॥
మంత్రస్యదేవతాఽజ్ఞానే దేవతాస్యాత్ప్రజాపతిః॥
స్వకాలేక్రియమాణానాం నాగానిసుష్ఠ్యశ్చ కర్మణాం।
అకాలేక్రియమాణానాం నాంగాన్యంగ్యేవకర్మణాం॥
బహ్వల్పం వాస్వగృహ్యే యత్ప్రోక్తంకర్తవ్యమేవతత్
న్యూనతాతత్రయద్యస్తి తదా గ్రాహ్యం పరోదితం॥
స్వసూత్రేవిధ్యలబ్ధౌతు గ్రాహ్యం బోధాయనోదితం॥
విణ్మూత్రోత్సర్గసందంతధావనం ప్రోక్షణం తథా।
తర్పణాచమనే కుర్యాత్ కుక్కుటాసనసంస్థితః॥
స్నానభోజనపానాని మైథునం దంతధావనం।
క్రీడాముద్వర్తనం నిద్రాం వర్జయద్దేవతాలయే॥
విణ్మూత్రోత్సర్జనే దంతధావనే మైథునే తథా।
స్నానపూజాజపాద్యేషు మానం కర్మసమాచరేత్ ॥
ఉపవీతం సదాధార్యం శ్రౌతస్మార్తాదికర్మసు।
తర్పణే వందనే శ్రాద్ధే కట్యామేవతు ధారయేత్॥
(ఉపవీతవద్వాసోవిన్యాసవిశేషఉపవీతం)
ఆదౌ క్రియాణామంతే చ ప్రణమ్య గురుతద్గురూన్।

లక్ష్మీవల్లభపర్యంతాం సేనేశం శ్రియమప్యథ ।
ఉక్త్వా మంత్రం కృతంచేతి బలమంత్రం తతఃపరం।
పశ్చాత్ప్రద్వయం స్త్రీ షేతిగద్యం వా భగవానితి।
కీర్తయేత్సర్వస్మై కాంతీపంచకాలక్రియాదితః ॥
బలమంత్రం వినా తం చ తచ్ఛాంతే పరికీర్తయేత్ ॥
స్నానహోమానుజపాదీనాము న్యేషామపి కర్మణాం ।
అద్యంతయోః కృతంచేతి వినా తం తచ్చకీర్తయేత్ ॥
యథోపదేశం కార్యాణి సంప్రదాయానుసారతః।
స్నానాభిగమనాదీని సర్వకర్మాణి చద్విజైః ॥
ద్వివిధానామింద్రియాణాం మనోబుద్ధ్యోశ్చవర్మణాం।
ద్రవ్యదేశక్రియాణాం యా శుద్ధిస్సాచారఉచ్యతే ॥
ఇతిసచ్చరిత్రసుధానిధౌ పరిభాషా॥*************

—*ఇంద్రియాదిశుద్ధిః*—

భగవద్గురువిప్రాణాం నిందాం చాసత్యభాషణం।
అశృణ్వన్ తామసం శాస్త్రం యచ్చాన్యదపినిందితం॥
మాహాత్మ్యం స్తోత్రనామాని పద్మాకాంతస్యసర్వదా।
సంశృణ్వన్ సాత్వికం శాస్త్రం శ్రోత్రం శుద్ధముదాహృతం
పరస్త్రీపతితాదీనామంగస్పర్శనవర్జితా।
జాహ్నవ్యాదిమహాతీర్థస్నాననిర్ధూతకల్మషా।
వైష్ణవాలింగనప్రాప్తపరమానందనిర్భరా।
అలోలుపా చందనాదౌ త్వక్ఛుద్ధా పరికీర్తితా॥
పాషండపతితాన్యస్త్రీముఖమూత్రాదివీక్షణే।
పరాఙ్ముఖీ భాగవతాలోకనాదిస్పృహాన్వితా।
రమారమణపాదాదిచూడాంతాం గేక్షణోద్యతా।

అరూత్వార్క్యేషు సతతం శుద్ధా దృష్టిరుదాహృతా॥
కాలాశ్రయనిమిత్తైశ్చ క్రియాసంసర్గజాతిభిః।
దుష్టమన్నమనిచ్ఛంతీ పరమాపత్స్వపి క్వచిత్ ।
యజ్ఞశిష్టం హృషీకేశవినివేదితమన్వహం।
స్వీకుర్వంతీ యథాకాలం జిహ్వాశుద్ధోదితా బుధైః॥
మద్యమాంసముఖాదీనాం గంధాఘ్రాణవివర్జనం।
తులసీకుసుమాదీనాం లక్ష్మీపతిపదాబ్జయోః।
సమర్పితానామాఘ్రాణం ఘ్రాణశుద్ధిరుదాహృతా॥
పరాపవాదం పారుష్యం పైశున్యమతివాదతాం।
అసచ్ఛాస్త్రస్య పఠనమసద్భిస్సహ భాషణం।
వర్జయిత్వైవమాదీని భగవన్నామకీర్తనం।
వేదసచ్ఛాస్త్రపఠనం సదా మధురభాషణం।
ఏవమాదీని కుర్వంతీ వాక్షుద్ధా సముదాహృతా॥
పరదారపరద్రవ్యస్పర్శ బాలాదితాడనే।
హిత్వా వృథా తృణచ్ఛేదమన్యచ్చాపి విగర్హితం।
దివ్యాలంకారకరణే కుశలః కోమలాపతేః।
సమ్మార్జనాదికృద్ధామ్ని శుద్ధః పాణిరుదాహృతః॥
భగవన్మందిరాచార్యాద్యాభిముఖ్యప్రసారణం।
ధావనం భూమిఘాతం చ హిత్వాన్యదపి నిందితం।
తీర్థయాత్రోత్సవాద్యర్థం సంచరిష్ణు మృదుక్రమం।
మహత్తరస్పర్శహీనం శుద్ధం పాదద్వయం మతం॥
సతాం సమీపేఽధోవాయువిసర్జనవివర్జితః।
సర్వదా వాససాచ్ఛన్నః పాయుశ్శుద్ధ ఉదాహృతః॥
అన్యయోషిత్స్వకాలేవాయచ్ఛ్యల్బణవివర్జితం ।

ఋతుగామిస్వస్త్రియాంచేదుపస్థంశుద్ధముచ్యతే॥
పరహింసాద్రవ్యయోషిద్ద్వేషవైరానుచింతనం।
అపద్విషయసంతుష్టమలభ్యార్థానుచింతనం।
అన్యచ్చనిందితంత్యక్త్వాహృషీకదమకంసదా।
శ్రీపతిధ్యానవిమలంమానశ్శుద్ధముదాహృతం॥
శ్రీపతిస్సర్వదోపాస్యోభోగమోక్షేచ్ఛుభిర్జనైః।
అన్యేబ్రహ్మాదయోదేవానోపాస్యాస్తుముముక్షుభిః।
మహాభాగవతాస్సేవ్యాస్సచ్ఛాస్త్రంతదుదీరితం।
ఇతివిజ్ఞాయతత్త్వార్థంసదాచార్యోపదేశతః।
శుష్కతార్కికచార్వాకనాస్తికప్రముఖైర్జనైః।
అభేద్యాసుదృఢానిత్యంబుద్ధిశ్శుద్ధోదితాబుధైః॥
తిలామలకపిష్టాద్యైస్తైలాభ్యంగనిమజ్జనైః।
మలమూత్రాదిశౌచేనశాస్త్రోక్తవిధినామృదా।
నాసికాకర్ణనేత్రాదిమలనిర్హరణేనచ।
నైర్మల్యంయచ్ఛరీరేసాదేహశుద్ధిరుదాహృతా॥
సత్త్వాదిగుణభేదేనత్రివిధంద్రవ్యముచ్యతే।
తత్రైకైకంబహువిధంద్రవ్యంజ్ఞేయంమనీషిభిః॥
ద్రవ్యేష్వేతేషుసంశుద్ధంసాత్త్వికంద్రవ్యముచ్యతే॥
ధార్మికాధిష్ఠితోరాజ్ఞాధార్మికేణాభిపాలితః।
మ్లేచ్ఛపాషండపతితసింహవ్యాఘ్రాదివర్జితః।
దివ్యాపగాదేవఖాతశిఖిసారంగసంయుతః।
ఆసన్నోద్యానజాలైఃపుష్పతులసీసమిదాదిభిః।
యుక్తశ్చతృణకాష్ఠాద్యైర్దేశశ్శుద్ధఉదాహృతః॥
ఇత్యాదిగుణసంయుక్తేదృష్టేరమ్యేమనోహరే।

గోశకృత్సలిలాలిప్తే దేశే జనవివర్జితే।
యత్కర్మక్రియతే హీననరవీక్షణవర్జితం।
లక్ష్మీపతిపదాంభోజసంతతధ్యానసంయుతం।
సంకల్పపూర్వమారబ్ధం సాత్త్వికత్యాగసంయుతం
విశుద్ధం కర్మ విజ్ఞేయం శ్రీశాయాం తే సమర్పితం॥
శుద్ధిరుక్తేంద్రియాదీనాం ప్రోచ్యంతేథ గుణాశ్శుభాః॥

—*శుభగుణవర్ణనం*—

విద్యానసూయా కార్పణ్యమక్రోధస్సత్యభాషణం।
సతాం పూజా దయా క్షాంతిస్సంతోషోస్తేయమార్జవం
జ్ఞానం ధ్యానం తపశ్శౌచమస్పృహేంద్రియనిగ్రహః।
హ్రీర్మంగళమనాయాసో ధృతిర్దానం శమో దమః।
అహింసాధ్యయనం యజ్ఞః ప్రోక్తా ఏతే గుణాశ్శుభాః॥

—*శుభగుణ లక్షణాని*—

ఉచ్యంతే లక్షణాన్యేషాం విద్యాత్మజ్ఞానముచ్యతే।
గుణేషు దోషాకథనమనసూయోచ్యతే బుధైః॥
దరిద్రేణాపి యత్కించిదహన్యహని దీయతే।
సత్పాత్రేషు వినా దైన్యమకార్పణ్యం తదుచ్యతే॥
నికృష్టేపి జనే స్వస్మాచ్ఛపతిఘ్నతి వా బహు।
క్రోధాభావోపి బలినస్సోఽక్రోధః ప్రోచ్యతే బుధైః॥
భూతప్రియహితం సత్యం యథార్థకథనం మృదు॥
గృహాగతానాం గృహిభిర్యా పూజా క్రియతే ముదా।
మహాభాగవతానాం సా సతాం పూజా ప్రకీర్తితా॥
సర్వభూతహితైషిత్వం సర్వదా ప్రోచ్యతే దయా।
క్షాంతిర్ద్వంద్వసహిష్ణుత్వం సంతోషో విషయాస్పృహా॥

అదత్తస్యానుపాదానమస్తేయం పరికీర్తితం।
ఆర్జవం సమచిత్తత్వం జ్ఞానం తత్త్వార్థచింతనం॥
విషయేభ్యస్సమాహృత్య మనో హృత్పద్మసంస్థితే।
శ్రీభూమిరమణే తస్య స్థాపనం ధ్యానముచ్యతే॥
తపస్స్వధర్మాచరణముపవాసశ్చ కాలతః।
అభక్షణమభక్ష్యాణామసంసర్గశ్చ నిందితైః।
అసాంకర్యం స్వధర్మే చ సంస్థితిశ్శౌచముచ్యతే॥
ద్రవ్యేణాల్పేనాగతేన సంతుష్టిర్యేన కేనచిత్।
పరద్రవ్యేష్వనిచ్ఛా యా సాఽస్పృహా పరికీర్తితా॥
యావ వేన సత్సు విషయేష్వాసక్తిర్న భవేద్యది।
ఇంద్రియాణాం నిగ్రహస్స హిఽకార్యనివర్తనం॥
ప్రశస్తాచరణం నిత్యమప్రశస్తవివర్జనం।
శాస్త్రోక్తవిధినా యత్తన్మంగళం ప్రోచ్యతే బుధైః॥
అనాయాసశ్శుభే కర్మణ్యాయాసాభావ ఈరితః।
ధృతిస్స్వధర్మకరణే బుద్ధేర్దార్ఢ్యం విదుర్బుధాః॥
దీయతే పుణ్యకాలేషు యత్తద్దానముదీరితం।
శమశ్చిత్తస్య శాంతిస్స్యాత్త్వైవదమనం దమః॥
యాకముతుప్రాణిముఖ్యానాం శరీరం తుదతామపి।
ద్రోహం యది న కుర్వీత సాఽహింసా పరికీర్తితా॥
దినే దినే బ్రహ్మయజ్ఞస్స్వాధ్యాయోఽధ్యయనం స్మృతం।
యజ్ఞ ఇత్యుచ్యతే పంచమహాయజ్ఞాదినే దినే॥
ఉక్తా గుణాః ప్రోక్తాని సమ్యక్తల్లక్షణాని చ।
బ్రాహ్మే ముహూర్తాదారభ్య కర్మ కర్తవ్యముచ్యతే॥

—*అష్టకాలపంచకాలవిభాగః*—

దివసస్యాష్టధా భాగో దక్షాదిభిరుదాహృతః।
స్నానాదిబ్రహ్మయజ్ఞాంతం తత్రాద్యేసముదాహృతం॥
వేదాభ్యాసో ద్వితీయేతు తృతీయేర్థార్జనం స్మృతం।
స్నానాది దేవపూజాంతం చతుర్థే సముదాహృతం॥
పంచమే వైశ్వదేవాదిభోజనాంతముదాహృతం।
ఇతిహాసపురాణాదిపాఠస్సప్తమషష్ఠయోః॥
అష్టమే లౌకికం కార్యం క్రమఏవముదీరితః॥
శాండిల్యాదిభిరన్యైస్తు పంచకాలపరాయణైః।
అచ్ఛిద్రపంచకాలత్వం ప్రశస్తమితివర్ణితం॥
ఆదౌ తత్రాభిగమనముపాదానమనంతరం।
ఇజ్యాస్వాధ్యాయయోగాశ్చ క్రమేణ సముదాహృతాః॥
బ్రాహ్మన్ముహూర్తాదారభ్య ప్రోచ్యతే పంచకాలతా।
బ్రాహ్మేముహూర్తేకర్తవ్యం కర్మాత్ర ప్రతిపాద్యతే॥

—*బ్రాహ్మముహూర్తకర్తవ్యం*—

శర్వర్యాశ్చరమో యామో ముహూర్తో బ్రాహ్మ ఈరితః
అన్యే సూర్యోదయాత్పూర్వం త్రిముహూర్తం విదుర్బు
ధాః॥ నిద్రాం కరోతి యస్తత్ర పాదకృచ్ఛ్రం సమాచరేత్।
తస్మాత్తత్ర్యక్తనిద్ర ఉత్థాయాతంద్రితో ద్విజః।
సప్తకృత్వో హరిరితి ప్రోక్త్వాథ హరిరోమితి।
గ్రాహగ్రస్తే ప్రతిరితి శ్లోకానుక్త్వా ప్రసన్నధీః।
ఉత్థాయ శయనాత్పాణిపాదక్షాళనపూర్వకం।
ద్విరాచమ్యాథవాఽశక్తౌ దక్షిణం శ్రవణం స్పృశేత్॥
తస్మింస్తల్పే సమాసీనో జీవేశగుణచింతనం।

కృత్వాశ్రీనిగమాంతార్యవంగీశోక్తప్రకారతః।
నిర్విద్యద్యైర్యమాశ్రిత్యగురువందనపూర్వకం।
ధ్యాత్వాసీతాపతింతస్యనామ్నాంసంకీర్తనంచరేత్॥
చతుర్ణాంద్వాదశానాంచదశానామపిచశ్రియః।
స్తోత్రైస్తుత్వాతదీయైస్తాంతద్గుణానపికీర్తయేత్॥
యోగంసమాప్యవిధివత్కృతంచేత్యాదిమంత్రతః।
సామాన్యతఃపంచకాలంతతోభిగమనంపృథక్।
సంకల్ప్యబలమంత్రంచజపిత్వాతదనంతరం।
పద్యంస్వశేషభూతేనేత్యథవాభగవానితి।
గద్యంవాప్యనుసంధాయదక్షిణంచరణంతతః।
నమఃక్షితిధరాయేతిమంత్రేణప్రణవాదినా।
విన్యస్యభూమ్యాంతదను
మంత్రాభ్యాంప్రార్థయేచ్ఛుతాం॥
సముద్రవసనేదేవిపర్వతస్తనమండితే।
విష్ణుపత్నినమస్తుభ్యంపాదస్పర్శంక్షమస్వమే॥
నమోస్తుప్రియదత్తాయైతుభ్యందేవివసుంధరే।
త్వంమాతాసర్వలోకానాంపాదస్పర్శంక్షమస్వమే॥
ఇతిసంప్రార్థ్యధరణీంసంప్రణమ్యతతఃపరం।
మంత్రైర్విష్ణోఃక్రమోసీతిచతుర్భిశ్చతురఃపదః।
భూమౌనిక్షిప్యతదనుధ్యాయన్విష్ణుంత్రివిక్రమం।
బహిర్గత్వాకేశవాయనమఇత్యథమంత్రతః।

——*మలమూత్రోత్సర్జనవిధిః*——

ఉదీచీంప్రాగుదీచీంవాప్రాచీంవానైరృతింతువా।
శౌచక్షమాందిశంగత్వావిణ్మూత్రోత్సర్గహేతవే।

మృదంతోయంచసంస్థాప్యమలమూత్రేపరిత్యజేత్॥
ఆఖుకృష్టాంహలోత్ఖాతాంకూలస్థాంజంతుదూషితాం।
శర్కరామేధ్యసంయుక్తాంశౌచశిష్టాంపరస్యచ।
మృత్తికామూషరాన్మార్గాద్వల్మీకాజ్జలమధ్యతః।
గృహోచ్ఛసికతాఃపాంసూన్కర్దమానపినాహరేత్॥
ఏతాభ్యోన్యాంమృదంశుద్ధాంనిక్షిప్యజలభాజనం।
ఉపానహౌదివాధార్యౌసమావర్తనసూత్రతః।
ఆశ్వమేధికహేయోక్త్యాపాదుకాతుదివానహి।
యోగాభ్యాసరతైశ్చైవపాషండాదినిషిద్ధజైః।
కృష్టంచేదితిసూత్రార్థాచ్చర్మణాంచనిషేధతః।
రాత్రౌతుపాదకాధార్యాగృహస్థైస్త్రీభిరేవచ॥
సంత్యక్తపాదుకోపానద్విసృజ్యసహచారిణం।
నివీతంబ్రహ్మసూత్రంతుకర్ణేవిన్యస్యదక్షిణే।
ప్రచ్ఛాద్యవదనంఘ్రాణంమూర్ధానమపివాససా।
అయాజ్ఞీయైస్తృణైశ్శుష్కైఃపర్ణైర్వాచ్ఛాద్యమేదినీం
మౌనీదివోదఙ్ముఖస్సన్నక్తంచేద్దక్షిణాముఖః।
మలంమూత్రంచవిసృజేత్సంధ్యయోస్తుయథాదివా॥
ఆపద్యశక్తౌస్త్రీవిప్రాద్యాభిముఖ్యేచదిగ్భ్రమే।
భయేదిఙ్నియమోనాస్తిదివానక్తమపిక్వచిత్॥
దేవాలయజలాగ్న్యర్కసోమగోవిప్రతారకాః।
పశ్యన్దిశోయోషితశ్చనవిణ్మూత్రేపరిత్యజేత్॥
ఆరామోద్యానపస్త్యేషుశ్మశానోషరభస్మసు।
వల్మీకగిరిదర్భేషుగర్తక్షేత్రఖలాధ్వసు।
అమేధ్యసికతాచ్ఛాయాగుల్మచత్వరవారిషు।

కృష్టేగోష్ఠేవృక్షమూలేతటాకాబ్ధినదీతటే।
గోమయేయజ్ఞశాలాయాంపరభూమౌచశాద్వలే।
గృహాంకణేచపాషాణేరంధ్రేకీటాదిజంతుషు।
సన్నిధౌద్విజగోస్త్రీణాంనవిణ్మూత్రేపరిత్యజేత్॥
దృష్టంచేత్స్వమలంసూర్యంపశ్యేద్గాంబ్రాహ్మణంతువా॥
వ్రీహిత్రితయంక్రమశఊర్ధ్వాగ్రంవిదురంగులం।
షణ్ణవత్యంగులందండఃక్రోశస్తద్ద్విసహస్రకం।
క్రోశార్ధాద్దశదండాద్వాపరితోవిష్ణుమందిరాత్।
జ్ఞానతోజ్ఞానతోవాపివిణ్మూత్రేయఃపరిత్యజేత్।
సవినాశంవ్రజత్యాశుభగవాంశ్చప్రకుప్యతి।
మూత్రగర్తేచపతతియావన్మన్వంతరంద్విజః॥
స్నానంకృత్వార్ద్రవాసనోవిణ్మూత్రేవిసృజేద్యది।
ప్రాణాయామత్రయంకృత్వాపునస్స్నానంసమాచరేత్॥
కృత్వామూత్రంపురీషంవాశ్వాదిస్పృష్టోయదాభవేత్।
స్నాత్వాసచేలంగాయత్రీసహస్రజపతశ్శుచిః॥
తథాలశునసంస్పృష్టస్స్నానోపోషణతశ్శుచిః॥
గృహీతోదకపాత్రశ్చేన్మలమూత్రేసముత్సృజేత్।
మూత్రతుల్యంతముదకంపీత్వాచాంద్రాయణంచరేత్॥
కృతేమూత్రేపురీషేవాసలిలంనభవేద్యది।
లబ్ధ్వాతోయంతతశ్శౌచంకృత్వాస్నాత్వాసచేలకం।
స్పృశేద్గామప్సురేతోవిణ్మూత్రాణాంమోచనేతథా।
ఉపవాసోఽకృతేశౌచేవిద్యమానేంభసిస్మృతః॥
విసృజ్యరేతోవిణ్మూత్రాణ్యకృత్వాశౌచమధ్వగః।
స్నాత్వాసచేలంజుహుయాద్వ్యాహృతిత్రితయేనతు।

యోఽతిక్రమ్యజలంగచ్ఛేత్ కృతవిణ్మూత్రమోచనః|
స్నాత్వాసచేలంస్పృష్ట్వాగ్నింఘృతంప్రాశ్యవిశుద్ధ్యతి॥
నివీతాకరణేబ్రహ్మసూత్రంతత్పరివర్జయేత్|
నమృజేన్మలమూత్రేక్ష్మాలోష్టమృత్తృణపర్ణకైః॥
ఏవంవిసృజ్యవిణ్మూత్రేవిధివచ్ఛౌచమాచరేత్॥

—*అథశౌచవిధిః*—

వృత్త్యాప్తవసనోమేఢ్రంగృహీత్వాసవ్యహస్తతః|
పూర్వంనిక్షిప్తమృత్తోయైశ్శౌచంకుర్యాదతంద్రితః|
నోత్సృజేద్వామహస్తేనయావచ్ఛౌచంతుమేహనం|
మృజ్జలోద్ధరణాభావేశౌచంకుర్యాదనుద్ధృతైః॥
శౌచంయదితటాకాదౌనాహరేద్బాహ్యమృత్తికాం
కూర్పరాన్మణిబంధాద్వాపరతోప్యాద్ధరేన్మృదం॥
నిక్షిప్యశోధితేతీరేదివాసీనఉదఙ్ముఖః|
దివేవసంధ్యయోశ్శౌచంనక్తంచేద్దక్షిణాముఖః॥
అరత్నిమాత్రముదకాద్బహిరేవసమాచరేత్|
నద్యాదౌపుణ్యతీర్థేచనతుశౌచంసమాచరేత్॥
అంతర్జానుకరంసవ్యంబహిర్జాన్వితరంకరం|
కృత్వామృదందక్షిణేసగృహీత్వాపాణినాకరే|
సవ్యేకృత్వాతేనగుదంమేహనంచవిశోధయేత్॥
గుదేపంచదశప్రోక్తామృత్తికాద్వాదశాపివా|
షణ్మేహనేసవ్యహస్తేమృద్దేయాచాంతరాంతరా॥
యావన్నాపైతిమృల్లేపస్తావద్దక్షిణపాణినా|
దేయమంభో వాతిష్ఠోగుదప్రక్షాళనంచరేత్॥
అంతర్లింగప్రక్షాళనేనయతేశ్చబ్రహ్మచారిణః|

చాంద్రాయణంనిష్కృతిస్స్యాదన్నదోషోగృహమేధినాం॥
అర్ధప్రసృతిమాత్రాద్యాస్తదర్ధాఇతరామృదః।
త్రిపర్వమాత్రాలింగేస్స్యుఃపర్వమాత్రాస్తువామృదః॥
పాదయోర్హస్తయోశ్చాపిధాత్రీఫలసమామృదః।
సవ్యహస్తేవింశతిస్స్యుఃపాదయోస్సప్తసప్తచ।
మిళిత్వావింశతిఃపాణ్యోస్తతోనఖవిశోధనం॥
కృత్వాశౌచంకృతంయత్రతత్ప్రదేశంప్రక్షాళయేత్పునః॥
త్రిస్రోలింగేమృదోదేయాఏకైకాంతరమృత్తికాః।
పంచవామకరేపాణ్యోస్తిస్రోమూత్రస్యశుద్ధయే॥
ఏకాలింగేకరేవామేతిస్రోద్వేహస్తయోర్మృదః।
రాత్రౌమూత్రేఽపిదివోక్తోత్సర్గేతద్ద్విగుణంభవేత్॥
పాయూపస్థగతంశౌచతోయంనాశుద్ధికృద్భవేత్।
ఏవంశౌచేమనస్తుష్టిఃకృతేపినభవేద్యది।
పునశ్శౌచంప్రకుర్వీతగంధలేపక్షయేపివా॥
విణ్మూత్రయోర్యత్పూర్వంస్యా
త్తచ్ఛౌచంపూర్వమాచరేత్।
విట్ఛౌచంప్రథమంకుర్యాద్భవేతాంయుగపద్యది॥
ప్రకుర్యాద్యదివిట్ఛౌచంవామేపంచమృదఃకరే।
దక్షోక్తవిధినాకుర్యాన్మూత్రశౌచంసమాహితః॥
ఉపవిష్టైతువిణ్మూత్రోత్సర్జనార్థంనచేద్భవేత్।
ఉక్తార్ధశౌచంసికతాశౌచేతుద్విగుణంభవేత్॥
విణ్మూత్రోత్సర్జనేస్వాంగేషులగ్నోభవేద్యది।
ఊర్వోస్సప్తమృదస్తిస్రఃపాదయోఃపంచజంఘయోః॥
కటింప్రక్షాళ్యమృత్తోయైర్వస్త్రమన్యచ్చధారయేత్॥

ప్రత్యాఙ్ముఖ్యజానుచరణౌహస్తౌ వాకూర్పరంతథా।
గండూషాణ్‌షడ్ద్విషట్కుర్యాత్
క్రమాన్మూత్రపురీషయోః।
వక్ష్యమాణేనవిధినాద్వి(స్త్రి)రాచమనంచరేత్‌॥
ఏతచ్ఛౌచంగృహస్థస్యద్విగుణంబ్రహ్మచారిణః।
యతేశ్చతుర్గుణంప్రోక్తమర్ధంస్యాత్‌ స్త్ర్యనుపేతయోః।
అశక్తాతురభీతానాంయథాశక్తిసమీరితం॥

——*ఆచమనవిధిః*——

ప్రత్యాఙ్ముఖ్యాజానువాజంఘంపాదావాకూర్పరంకరౌ
సమ్మృజ్యపాదౌహస్తౌచప్రాఙ్ముఖోవాప్యుదఙ్ముఖః।
అంతర్జానుకరౌకృత్వాకుక్కుటాసనసంస్థితః।
వామహస్తేనసలిలంస్పృశన్‌దక్షిణపాణినా।
సమ్యగ్ధృతపవిత్రేణకుర్యాదాచమనంసదా॥
గోకర్ణాకృతిహస్తేనగృహీత్వా దేవతీర్థతః।
తోయంతలేతత్సంస్థాప్యముక్త్వాంగుష్ఠకనిష్ఠకే।
బ్రహ్మతీర్థేననిశ్శబ్దంమాషమగ్నజలంపిబేత్‌॥
తన్న్యూనమధికంపీత్వాసురాపానసమంభవేత్‌॥
కనిష్ఠాతర్జన్యంగుష్ఠమూలాన్యగ్రతలేకరే।
ఋషిపిత్రజదేవాగ్నితీర్థానిస్యుర్యథాక్రమం॥
ధ్యాయన్‌ వేదత్రయంపీత్వాత్రిరంభోష్ఠద్వయంతతః।
ధ్యాయన్నథర్వేతిహాసౌద్విరంగుష్ఠస్యమూలతః।
సమ్మృజ్యాథపురాణానిధ్యాయన్నోష్ఠద్వయంసకృత్‌।
అంగుళీభిర్మధ్యమాభిస్సంస్పృష్ట్వా దేవతీర్థతః।
ధ్యాయన్నగ్న్యశ్వివిష్ణూంశ్చ సవ్యహస్తంపదద్వయం।

శిరశ్చక్రమశఃపో౹త్యతతశ్చంద్రదివాకరౌ।
ధ్యాయన్ననామికాంగుష్ఠ
యోగేనాక్షిద్వయంస్పృశేత్॥
తర్జన్యంగుష్ఠయోగేనధ్యాయన్ప్రాణసమీరణౌ।
సంస్పృష్ట్వానాసికేపశ్చాత్కనిష్ఠాంగుష్ఠయోగతః।
దిశశ్చవిదిశోధ్యాయన్శ్రవణేసముపస్పృశేత్॥
ధ్యాయన్నింద్రముపేంద్రంచమధ్యమాంగుష్ఠయోగతః।
బాహుద్వయముపస్పృశ్యతతోధ్యాయన్వసుంధరాం।
అంగుష్ఠాగ్రేణవైనాభింతలేనహృదయంతతః।
ధ్యాయంస్తుపరమాత్మానం
స్పృష్ట్వాధ్యాయన్తతస్త్రయీం।
అంగులీభిస్సమస్తాభిర్మూర్ధానంసముపస్పృశేత్॥
ప్రత్యంగముదకస్పర్శంకృత్వాంతేవాజలంస్పృశేత్॥
త్రిభిస్త్వాదశభిర్విష్ణోశ్చతుర్భిరపివామభిః।
శ్రీనామ్నాచచతుర్థ్యంతైస్తదంతైచనమోన్వితైః।
పానత్రయాదిమూర్ధాంతస్పర్శాంతంసమ్యగాచరేత్॥
పైఠీనసీరితశ్చాయమాపస్తంబేనచేరితః।
సద్భిరాచరితశ్చాపిసమ్యగాచమనక్రమః॥
ప్రకారభేదామునిభిర్వర్ణితాగౌతమాదిభిః॥
అంగోపస్పర్శనేషానైదేవతానస్మరేద్యది।
రుధిరేణమలేనాపిభవేదాచమనంకృతం॥
యథోపదేశంకర్తవ్యంసద్భిరాచమనాదికం॥
విశిఖఃపా౹వృతశిరాస్తిష్ఠన్జల్పన్హసన్నపి।
గృహీతపాచుకోపావద్రధ్యాష్ఠోధృతకంచుకః।

అప్రక్షాళితపాదశ్చ శయానశ్చాన్యమానసః।
ఉదక్యాసూతికావార్త్యభిషక్పతితదేవలాన్।
శూద్రాంత్యవిడ్వరాహాంశ్చ
ఖరకాకాంశ్చకుక్కుటాన్।
గర్దభానపిసంపశ్యన్ శృణ్వన్నప్యంత్యభాషణం।
నాచామేజ్జానుదఘ్నేప్సునైవదోషా స్థితిస్థతః॥
పల్వలోదకముష్ణాంభః పకహస్తార్పితంపరైః।
సఫేనబుద్బుదపారీణికుణదుర్గంధసంయుతం।
హస్తక్షుబ్ధంపర్యుషితంనఖస్పృష్టంసమృత్తికం।
ఏలాదిద్రవ్యసంయుక్తంభిన్నరంధ్రవినిర్గతం।
క్షారంచ్ఛిన్నంశౌచశిష్టంవర్షధారాజలంతథా।
దేవాభిషిక్తంహేయంచత్యజేదాచమనేజలం॥
పాదశౌచావశిష్టాంబుకించిన్నిపార్వ్యయోజయేత్॥
పశ్చాన్ముఖోయద్యాచామేత్పునరాచమనంచరేత్।
యద్యాచామేద్దక్షిణాభిముఖస్స్నానంసమాచరేత్॥

——*ఆచమననిమిత్తాని*——

ప్రక్షాళ్యపాదావున్మృజ్యజగ్ధ్వాసస్నేహమౌషధం।
శిఖాబంధవిమోక్షేశ్రుముక్త్వాక్త్వాపతితాదిభిః।
తద్వత్కామశ్చతీర్థాంభఃఆదావంత్యేచకర్మణాం।
అధోవాయువిసర్గేచబ్రహ్మసూత్రవిపర్యయే।
నాసామలంశోణితంచస్త్రియంగాంపావకంద్విజం।
కేశంభూమిగతంస్వస్యస్పృష్ట్వాచాప్రయతంనరం।
ఉత్సార్యపక్షిణశ్చాన్యహస్తేనోక్త్వానృతంవచః॥
ఆస్యాంబుబిందుపతనేగుర్వాదిభ్యోభివాదనే।

కర్మకాలేశ్వశూద్రాదీన్ దృష్ట్వాచక్రోధహాసయోః।
స్పృష్ట్వామూషికమార్జారావాక్రుశ్యాచమనంచరేత్ ॥
అశక్తౌసలిలాభావేదక్షిణంశ్రవణంస్పృశేత్ ।
ఆర్ద్రంశకృద్గాంభూమింవాశాద్వలాన్యోషధీస్తువా॥
రథ్యాంశ్మశానమాక్రమ్యచత్వరంచమహాపథం।
స్పృష్ట్వావిలోమకావోష్ఠావుక్త్వానిష్ఠురభాషణం।
క్షుత్వాసుప్త్వాచనిష్ఠీవ్యవసనంపరిధాయచ।
భోజనేప్రయతోవాపిభక్ష్యేచాద్యంతయోరపి।
మూత్రేచద్విస్త్రిరాచామేత్త్రిఃపురీషేవిసర్జితే॥
దానేప్రతిగ్రహేహోమేజపేసంధ్యాసుచార్చనే।
బలికర్మణిచాచామేదాదౌద్విస్సకృదంతతః॥
స్నానఖాదనపానేషుసకృదాదౌద్విరంతతః॥
మధుపర్కస్యసోమస్యవిష్ణుపాదోదకస్యచ।
ఫలమూలతిలేక్షూణాంభక్షణేపత్రపుష్పయోః।
గంధద్రవ్యస్యచాన్యస్యనాద్యంతాచమనంస్మృతం॥
శాకాదిదంతసంలగ్నం నస్పృష్టంయదిజిహ్వయా।
నాశుద్ధికృత్ప్రచ్యుతంచేన్నిష్ఠీవ్యాచమనంచరేత్ ॥
శ్మశ్రువక్త్రగతంశుద్ధంనహస్తేనస్పృశేద్యది।
స్పృష్టంస్యాద్యదితద్ధస్తంప్రక్షాళ్యాచమనంచరేత్ ॥
యదిభోజనశాలాయాంపరివేషణకృజ్జనః।
గృహీత్వాతైజసంపాత్రముచ్ఛిష్టోయదిసంస్పృశేత్ ।
భూమౌనిధాయతత్పాత్రమాచమ్యప్రోక్షయేత్తుతత్ ॥
గృహీత్వామలవస్త్రాదిర్యద్యుచ్ఛిష్టోభవేత్తదా।
అనిధాయైవతద్ద్రవ్యమాచమ్యప్రచరేత్పునః॥

గృహీతాన్నోయదామూత్రపురీషోత్సర్జనంచరేత్ ।
తదానిధాయభూమ్యాంశచ్ఛౌచంకృత్వాంకసంస్థితం।
కృత్వాతదన్నమాచమ్యత్యక్త్వాగ్రాసచతుష్టయం।
దర్శయిత్వాసవితేత్రత్ ప్రోక్ష్యాద్యాదథశేషితం॥
ఆపద్యన్నమనిక్షిప్యకుర్యాచ్ఛౌచాదిపూర్వవత్ ।
చోరవ్యాఘ్రయుతేమార్గే విపినేనిర్జనేనిశి।
గృహీతాన్నఃపరిత్యక్తమలమాత్రోనదూష్యతి॥
అభ్యంగేవమనేక్షౌరేమైథునేచకృతేతతః।
అనాచమ్యమలంత్యక్త్వాత్రిరాత్రమశుచిర్భవేత్॥
యదాయదాపాదశౌచమాచామశ్చతదాతదా।
యదాయదాచాచమనంపాదశౌచంతదాతదా॥

—*దంతధావనవిధిః*—

ద్విఃకృత్వాచమనంవక్త్రంప్రక్షాళ్యప్రాఙ్ముఖఃకరౌ।
కృత్వాంతర్జానుయతవాగాస్థితఃకుక్కుటాసనం।
సంత్యక్తపాదుకోపానద్దంతధావనమాచరేత్॥
గోష్ఠే దేవాలయేనద్యాంశ్మశానేచాశుచిస్థలే।
సలిలేయజ్ఞశాలాయాంనకుర్యాద్దంతధావనం॥
భోజనంభక్షణంపానంమైథునందంతధావనం।
క్షౌరంచవేదాధ్యయనంతైలాభ్యక్తశిరాస్త్యజేత్॥
అభ్యంగేజలధిస్నానేమైథునేదంతధావనే।
తాత్కాలికీతిథిఃప్రోక్తాజననేమరణేపిచ॥
కార్పాసశాకబంధూకక్రముకాశ్వత్థశాల్మలీః।
కోవిదారంకరంజంచశ్లేష్మాతకవిభీతకౌ।
ఇంగుదీంతిందుకందర్భాః వర్జయేద్దంతధావనే॥

ఇష్టకాలోష్టపాషాణవాలుకాంగారభస్మభిః।
అంగులీభిర్వాంగుష్ఠానామికేవాపదానఖైః।
నదంతధావనంకుర్యాత్స్నానంకృత్వాచనాచరేత్॥
మధూకతాలహింతాలనాళికేరబృహద్వటాన్।
కుశకాశపలాశాంశ్చఖర్జూరంకేతకీమపి।
శింశుపామపియఃకుర్యాద్దంతధావనకర్మణి।
తావద్భవతిచండాలోయావద్గంగాంనపశ్యతి॥
కషాయతిక్తకటుకక్షీరికంటకవృక్షజైః।
కాష్ఠైఃకుర్యాద్దంతశుద్ధిమపామార్గశిరీషజైః॥
చతుర్దశ్యష్టమీషష్ఠీనవమీప్రతిపత్సుచ।
అర్కభార్గవభౌమార్కివాసరేషుత్రిజన్మసు।
పౌర్ణమాస్యాంవ్యతీపాతేదంతకాష్ఠంవివర్జయేత్॥
అనిషిద్ధైస్తృణైఃపర్ణైర్వారేషుస్యాద్దంతధావనం॥
నకుర్యాత్తైరపిశ్రాద్ధదివసేవ్రతవాసరే॥
విధవావ్రతినౌనైవకుర్యాతాందంతధావనం॥
ఆయుర్బలంయశోవర్చఃప్రజాంపశువసూనిచ॥
బ్రహ్మప్రజ్ఞాంచమేధాంచత్వంనోదేహివనస్పతే॥
ప్రక్షాళితందంతకాష్ఠమాయురిత్యభిమంత్ర్యచ।
వామాధోభాగమారభ్యపంవిశోధ్యప్రదక్షిణం।
దంతాద్విదార్యతంకాష్ఠంభాగేనైకేనమార్జయేత్॥
జిహ్వాంతతోద్వితీయేనప్రక్షాళ్యశకలేఉభే।
పరిత్యజ్యశుచౌదేశేగండూషాన్షోడశాచరేత్॥
ద్విరాచామేన్నిషిద్ధేపిదినేజిహ్వాంతుమార్జయేత్॥
నిషిద్ధదివసేదంతకాష్ఠాభావేపివాద్విజః।

కుర్యాద్ద్వాదశగండూషానాస్యశుద్ధిస్తతోభవేత్ ॥
గండూషకాలేతర్జన్యానకుర్యాద్దంతశోధనం।
నపిబేచ్చతదాతోయముభయంనరకప్రదం॥
ఆసీనఏవగండూషాన్వామభాగేసదాచరేత్ ॥

—*స్నానవిధిః.*—

స్నానేనరూపంబలమాయురగ్ర్యం
స్థైర్యంయశోవీర్యమరోగతాంచ।
సౌఖ్యంతపశ్చాచమఘక్షయంచ
ప్రాప్నోతిధర్మంమనుజస్సుమేధాం॥
స్నానంసంధ్యాచహోమోప్యభిగమనముపాదానమధ్యాహ్నకృత్యే
రామేజ్యావైశ్వదేవోబలిహరణమథాతిథ్యధర్మశ్చభుక్తిః।
పశ్చాత్స్వాధ్యాయసంధ్యారఘుపతియజనంవైశ్వదేవశ్చయోగః
కర్తవ్యాస్సద్భిరేతేప్రతిదినమనఘైఃశ్రీశకైంకర్యబుద్ధ్యా॥
శర్వర్యాంమృతవత్సుప్తస్స్వేదలాలావిభూషితః।
వినాస్నానమనర్హస్స్యాజ్జపహోమాదికర్మసు॥
నిత్యంనైమిత్తికంకామ్యంమలాపహరణంతథా।
క్రియాస్నానంక్రియాంగంచస్నానంషడ్విధముచ్యతే॥
నిత్యంప్రాతశ్చమధ్యాహ్నేప్రత్యవాయశ్రుతేఃస్మృతం॥
స్పృష్టస్యాంత్యశ్వశూద్రాద్యైః
స్నానంనైమిత్తికంభవేత్ ॥
పుష్యస్నానాదికంకామ్యంనిష్కామస్యనతద్భవేత్ ।
తైలామలకపిష్టాద్యైర్మలాపహరణంభవేత్ ॥
స్నానంగంగాదితీర్థేషుక్రియాస్నానముదాహృతం।
జపహోమార్చనాంగంయత్తత్క్రియాంగముదాహృతం॥

ఉద్ధృతాద్భాగతంశ్రేష్ఠంప్రవాహాంబుతతోధికం।
నద్యాస్స్నానంతతశ్శ్రేష్ఠంపుణ్యతీర్థంతతోధికం॥
విష్ణ్వాలయసమీపస్థంతోయంపాతకనాశనం।
యత్రభాగవతాస్స్నాంతితద్వైపరమపావనం॥
బహూదకేవిద్యమానేనస్నాయాదల్పవారిషు।
నద్యాంతువిద్యమానాయాంనాన్యత్రస్నానమాచరేత్॥
తటాకాదౌతునస్నాయాదన్యసృష్టేప్రతిష్ఠితే॥
పరకీయతటాకాదౌదశసప్తాథపంచవా।
మృత్పిండాంశ్చతురస్త్రీన్వా
స్నాయాముద్ధృత్యవారిషు॥
తటాకకర్తుఃపాపానుగుణంసంఖ్యావికల్పితా॥
యద్యనుద్ధృత్యమృత్పిండాన్తత్రస్నానంసమాచరేత్।
తటాకకర్తుర్యత్పాపంతత్పాపంప్రాప్నుయాన్నరః॥
సర్వోద్దేశేనయత్సృష్టేమృత్పిండాన్నసముద్ధరేత్॥
అన్యాయార్జితవిత్తస్యతథావార్ధుషికస్యచ।
పతితస్యతటాకాదౌస్నాత్వాకృచ్ఛ్రంసమాచరేత్॥
అంత్యైఃకృతతటాకాదౌస్నాత్వాపీత్వాప్యకామతః।
ఉపోష్యైకదినంబ్రహ్మకూర్చపానేనశుద్ధ్యతి॥
స్నాత్వాపీత్వాబుద్ధిపూర్వంప్రాజాపత్యేనశుద్ధ్యతి॥
నస్నాయాత్స్త్రీరోగిశూద్రపాషండపతితాదిభిః।
దేవతాంతరసంసర్గసహితేపిజలాశయే॥
నరోనద్యాంస్నానకాలేనదీమన్యాంనకీర్తయేత్।
గంగాంగోదావరీంచైవసర్వత్రపరికీర్తయేత్॥
రాత్రౌస్నాయాన్నిమిత్తేతుపూర్వపశ్చిమయామయోః

అనుజ్ఞాప్యద్విజం స్నాయాదగ్నిం ప్రజ్వాల్య వా నిశి।
నిత్యే రుణోదయాత్ పశ్చాన్న తు మధ్యమయామయోః॥
పుత్రజన్మవివాహోపరాగబంధుమృతీర్వినా॥
ప్రాఙ్ముఖోదఙ్ముఖో వాపి రాత్రౌ మధ్యమయామయోః।
ప్రత్యఙ్ముఖః ప్రాఙ్ముఖశ్చ పూర్వపశ్చిమయామయోః।
దివా ర్కాభిముఖస్స్నాయాత్ప్రవాహాభిముఖస్సదా॥
నిత్యం స్నాతుమశక్తశ్చేత్ కార్యముష్ణేన వారిణా॥
శ్రాద్ధే చ జన్మనక్షత్రే మృతే జన్మని సంక్రమే।
అస్పృశ్యస్పర్శనే చైవ న స్నాయాదుష్ణవారిణా॥
యది స్నాయాత్తు మోహేన
గోహత్యాపాపమాప్నుయాత్॥
మత్స్యమజ్జనవత్ స్నానం విధిమంత్రవివర్జితం॥
అజ్ఞాతం చ తటాకాది కేనచిత్ క్షోభితం జలం।
నద్యాం ప్రథమవేగాపః పరిభ్రష్టాశ్చ తీరతః।
గత్వా ప్రత్యాగతాశ్చాపః స్నానాదౌ పరివర్జయేత్॥
గ్రీష్మే శుష్యంతి యా నద్యః క్షుద్రనద్యశ్చ తాః స్మృతాః।
తాసాం ప్రవాహాభినవో యదా సమభవత్తదా।
కాలే త్రిరాత్రం న స్నాయాదకాలే దశ వాసరం॥
నూతనాంభసి న స్నాయాదకాలే దశ వాసరం।
కాలే త్ర్యహం పురాణం చేదల్పమంభో నవాంభసః।
కాలేఽకాలే చ నో దోషో నవాంభోల్పతరం యది॥
స్నానసంధ్యాదికం కర్మ కర్తుం నాతిక్రమేన్నదీం।
అస్నాత్వా నాచమ్య వాపి నదీం మార్గేణ లంఘయేత్॥
ఉత్సవావభృథే విష్ణోర్యస్స్నాయాద్విష్ణునా సహ।

సవైకుంతంవ్రజేల్లోకంబహుపాతక్యపిధ్రువం॥
అంగైస్నాతోఽథవాతోయంచరణేననతాడయేత్।
గండూషంష్ఠీవనంతోయేశారీరంనోత్సృజేన్మలం॥
నాచరేత్ ప్లావనక్రీడాంనస్నాయాద్గురువారిణి॥
మలాపకర్షణంప్యష్టేనకుర్వీతపరస్పరం।
స్నానీయాద్యనులేపంచనమృజేద్వాససాముఖం॥
శక్తః సమ్యగలీకృత్యేతి రేతూర్ధ్వకృతవారిణా।
ప్రక్షాళ్యదేశంతంస్నాయాదవగాహ్యతతోంభసి॥
ఘటేనైవస్నానపానేసలిలంనఖనిస్సృతం।
కేశపస్త్రోదకంశూర్పవాతస్సమ్మార్జనీరజః॥
ఖరాజతోర్బిడాలస్యపాదపాంసుకణాస్తథా।
ఛాయాన్యదీపఖట్వానాంఘ్నంతిపుణ్యంపురాకృతం॥
నస్నాయాదాతురోజీర్ణోమార్గశ్యంవినివర్త్యచ।
శ్మశానపార్శ్వేచండాలవాటికాయాస్సమీపతః।
విణ్మూత్రాభ్యాంచోపరుద్ధోవారితస్తీర్థరక్షకైః।
అనుప్రజ్యసుహృద్బంధూన్నస్నాయాదప్యలంకృతః॥
పూజాహోమజపధ్యానశ్రాద్ధానాంస్నానదానయోః।
బ్రహ్మయజ్ఞస్యచాదౌస్యుః
పాత్రాణామాస్త్రయస్త్రయః॥
అర్ఘ్యదానస్యసంధ్యాయాఆదౌచస్యాత్సకృత్సకృత్।

—*పవిత్రలక్షణం*—

సప్తభిర్వాచతుర్భిర్వాదర్భైస్త్వాభ్యామథాపి వా।
కృతంపవిత్రంసంధార్యంస్నానసంధ్యాదికర్మసు॥
పురతోవామహస్తేనధృత్వాగ్రేదర్భయోరను।

అగుష్ఠందక్షిణందర్భమూలేనైవసమన్వితం।
ఊర్ధ్వందక్షిణతర్జన్యాంపౌనఃపున్యేనఘర్షయేత్॥
ఘృష్టౌతౌద్విగుణీకృత్యప్రాగ్దక్షిణ్యేనమధ్యతః।
జ్ఞానముద్రామథఃకృత్వాతారేణగ్రంథిబంధనం।
తర్జన్యంగుష్ఠయోరగ్రంయోజితంజ్ఞానముద్రికా॥
ద్వ్యంగుళంవలయంతస్యగ్రంథిరేకాంగుళాభవేత్॥
చతురంగుళమగ్రంస్యాత్పవిత్రంశిష్టసమ్మతం॥
పర్వణఃప్రథమస్యోర్ధ్వమధోమధ్యమపర్వణః।
అనామికాయాంహస్తస్యదక్షిణస్యోభయోస్తవా॥
దేహేనిక్షిప్తమన్యత్రదక్షిణశ్రవణాత్త్యజేత్॥
పవిత్రకూర్చయోర్గ్రంథింత్యజేద్విప్రస్యభూతలే॥
పవిత్రకూర్చౌసగ్రంథీయదిభూమౌపరిత్యజేత్।
ఉపవాసత్రయంకుర్యాదుపవాసంప్రమాదతః॥

—*సంకల్పక్రమః*—

సపవిత్రస్సదర్భోవాకర్మాంగాచమనంచరేత్॥
సర్వేషాంకర్మణామాదావాచమ్యాసూన్నియమ్యచ
ధృత్వాంజలింపవిత్రంచప్రాగగ్రకుశసంస్థితః।
ధ్యాత్వాగురూనిందిరేశంనత్వాసేనేశమాదితః।
హరిరోమితిచోచ్చార్యత్రిగోవిందేతికీర్తయేత్॥
తతస్సవ్యేతరకరౌదక్షిణేదక్షిణోత్తరా।
నిధాయజానున్యుత్తానాధోముఖాదక్షిణాంగుళీః।
అంగుష్ఠరహితాస్సవ్యతర్జన్యంగుష్ఠమధ్యతః।
విన్యస్యసవ్యాంగుష్ఠందక్షిణాంగుష్ఠవేష్టితం।
కృత్వాచతిథివారాదీనుక్త్వాభగవదాజ్ఞయా।

శ్రీరామచంద్రప్రీత్యర్థంవిధివాక్యానుసారతః।
కరిష్యేతత్కర్మేతిసంకల్పధ్యానసంయుతం।
కృత్వాస్నానాదికంకర్మ
రామాయాంతేసమర్పయేత్॥

—*ప్రాతస్స్నానవిధిః*—

సంకల్పోక్తప్రకారేణప్రాతస్స్నానంసమాచరేత్॥
సమస్తజగదాధారశంఖచక్రగదాధర।
దేహిదేవమమానుజ్ఞాంయుష్మత్తీర్థనిషేవణే॥
ఇత్యనుజ్ఞాప్యలక్ష్మీశంస్నానార్థంప్రవిశేదపః॥
అపామియత్త్వవినాశాయనిర్మలత్వాయచాత్మనః।
తృప్తయేదేవతాదీనాంత్రిర్నిమజ్జనమాచరేత్॥
అథోమన్త్రమమిత్యాదిజపేత్సూక్తంచవారుణం॥
హిరణ్యశృంగమిత్యృగ్ద్వయమవగాహ్యజలేతదా।
అభిషిచ్యస్వమాత్మానంసుమిత్రాఇతిమంత్రతః।
దుర్మిత్రాయోస్మాంద్వేష్టియంచేతిజలంత్రిర్నిక్షిపేత్స్థలే॥
హస్తాభ్యాంతుతతఃపశ్చాత్ మంత్రేణాథనమోగ్నయే।
ఇతిప్రణమ్యతీర్థాధిదైవతంకమలాపతిం।
అమేధ్యాంశంస్థితంతోయెయదపామితిమంత్రతః।
నిరస్యదక్షిణేపార్శ్వేపశ్చాదత్యాశనాదితి।
ఋగ్ద్వయంత్రిస్తోయమాలోడ్యచతురశ్రంలిఖేత్తతః।
హస్తాయామంతీర్థపీఠంగంగామావాహయేత్తతః॥
ఆవాహయామిత్వాందేవిస్నానార్థమిహసుందరి।
ఏహిగంగేనమస్తుభ్యంసర్వతీర్థసమన్వితే॥
ఇతిమంత్రేణచావాహ్యగంగాంతాంప్రార్థయేత్తతః॥

విష్ణుపాదాబ్జసంభూతేగంగే త్రిపథగామిని।
ధర్మద్రవేతివిఖ్యాతే పాపం మేహరజాహ్నవి॥
విష్ణువామపదాంగుష్ఠనఖస్రోతోవినిస్సృతే।
తద్భక్తివిష్ణురూపాత్త్వంగంగే మాం మోచయైనసః॥
మంత్రేణానేనదత్వార్ఘ్యంతన్నామానిపఠేత్తతః॥
నందినీనళినీసీతా మాలతీచమలాపహా।
విష్ణుపాదాబ్జసంభూతా గంగా త్రిపథగామినీ।
భాగీరథీభోగవతీజాహ్నవీత్రిదశేశ్వరీ।
ఉక్త్వాద్వాదశనామానితతస్సంప్రార్థయేన్నదీః॥
గంగేచయమునేచైవగోదావరిసరస్వతి।
నర్మదేసింధుకావేరిజలేస్మిన్సన్నిధింకురు॥
ఇమంమేగంగఇత్యుక్త్వాపుణ్యతీర్థానిసంస్మరేత్॥
పుష్కరాద్యానితీర్థానిగంగాద్యాస్సరితస్తథా।
ఆగచ్ఛంతుమహాభాగాస్స్నానకాలేసదామమ॥
నిమజ్జేత్సలిలేచాపోఅస్మానిత్యృథమంత్రతః।
ఆపోహిష్ఠాదిభిర్మంత్రైస్తతస్సంప్రోక్షణంచరేత్॥
తతోఘమర్షణంసూక్తంనిమగ్నస్సలిలేజపేత్।
ఋతంచసత్యంచేత్యాదిమద్వాక్యమఘమర్షణం॥
అఘమర్షణసూక్తస్యాఘమర్షణఋషిస్స్మృతః।
ఛందోనుష్టుబ్భావవృత్తో దేవతాపరికీర్తితా॥
ఆవర్తయెద్ద్వాదశాష్టషట్త్రివారంయథాబలం।
ధ్యాత్వానారాయణంతస్యపాదాంబుజవినిర్గతాం।
స్వమూర్ధని త్రిపథగాంనిపతంతీంవిచింతయెత్॥
తయాసంక్షాళితంధ్యాయెద్బాహ్యమాభ్యంతరంమలం।

యత్పృథివ్యాంరజస్స్వతిగృహీత్వాంజలినాజలం।
అభిషిచ్యశిరస్యాద్రైంజ్వలతీతితుపాణినా।
ఆదాయసలిలంపీత్వాశిరసిప్రోక్షణంచరేత్॥
అకార్యకారీత్యేతాభ్యాంపాణినాజలబిందుభిః।
కృత్వాథాచమనంకుర్యాద్దేవర్షిపితృతర్పణం॥
ఉపవీతీనివీతీచప్రాచీనావీతవానపి।
పూర్వోత్తరాదక్షిణాశాభిముఖస్స్వస్వతీర్థతః।
గోశృంగమాత్రంసలిలముద్ధృత్యసలిలేక్షిపేత్॥
నాభిమాత్రేజలేస్థిత్వాగృహీత్వాస్వస్వతీర్థతః।
ఊర్జంవహంతీరిత్యేతంమంత్రముక్త్వాతతఃపరం।
అధోముఖేనాంజలినాత్రిఃకృత్వాప్యప్రదక్షిణం।
ఉచ్చార్యత్రిస్తృప్యతేతిసలిలంత్రిస్థలేక్షిపేత్॥
తద్దేశంశోధయేత్పూర్వంపశ్చాదపిచవారిణా॥
తతస్స్థలేపాదమేకమేకంతోయేనిధాయచ।
ఆసీనోథద్విరాచమ్యస్నానశాటీంనిపీడయేత్॥
వస్త్రంచతుర్గుణీకృత్యగృహీత్వాతదధోదశాం।
సవ్యోత్తరాభ్యాంపాణిభ్యాంనివీతీపీడయేత్స్థలే॥
యేకేచాస్మత్కులేజాతాఅపుత్రాగోత్రజామృతాః।
తేగృహ్ణంతుమయాదత్తంవస్త్రనిష్పీడనోదకం॥
ఇతిమంత్రేణనిష్పీడ్యవస్త్రఖండద్వయేనతు।
శిరశ్చదేహంప్రత్యేకమాసీనఃపరిమార్జయేత్॥
ప్రహృత్యమర్దయిత్వావాపాణినాసలిలేపివా
గృహీతమపివాన్యేనపాదేసంస్థాపితంతువా।
త్రిగుణీకృత్యవాస్నానవస్త్రంనిష్పీడయేన్నతు॥

దేవాఃపిబంతి కేశాంబుశరీరాంబుతథర్షయః।
పిబంతిపితరస్తద్వద్వస్త్రనిష్పీడనోదకం॥
తస్మాత్ స్నాతస్సపద్యేవనదేహంపరిమార్జయేత్ ॥
చండాలంపతితంవాపిస్నాత్వాపశ్యేద్యదిద్విజః।
స్నానశాట్యాపాణినావాశిరోంగంపరిమార్జయేత్ ॥
ఆర్ద్రంనిష్పీడితంవస్త్రంయదిస్కంధేవినిక్షిపేత్।
ఊర్ధ్వంతుయద్యనుద్ధృత్యస్నానవస్త్రమధస్త్యజేత్।
పరిత్యక్తాంస్నానశాటీమనాచమ్యయుదిస్పృశేత్।
సర్వేష్వేషునిమిత్తేషుపునస్స్నానంసమాచరేత్॥
పురోదక్షిణపార్శ్వేచకేశాంబ్వమృతసన్నిభం।
సవ్యపార్శ్వేపృష్ఠతశ్చతదేవసురయాసమం॥
శుచీవఇతిమంత్రైణవ్యాహృతీభిస్తథాంబరం।
సంప్రోక్ష్య దేవస్య త్వేతితదాదాయవివస్వతే।
సందర్శయిత్వోదుత్యమిత్యావహంతీతిధారయేత్ ॥
పరిత్యజేత్స్నానశాటీమూర్ధ్వముద్ధృత్యభూతలే।
జంఘేపాదౌమృజ్జలాభ్యాంప్రక్షాళ్యాకూర్పరంకరౌ।
ద్విరాచమ్యస్నానశాట్యాందత్వాతిప్రోమృదస్తతః।
విశోధ్యతాంవినిష్పీడ్యపూర్వవన్మంత్రవర్జితం।
వామప్రకోష్ఠేనిక్షిప్యద్విరాచమనమాచరేత్॥

—*వస్త్రలక్షణం*—

అధౌతంకరధౌతంచకృష్ణమన్యధృతంతథా (కారుధౌతం)
వినిర్మితంచచండాలైఃకాషాయంకేశదూషితం।
సర్వరక్తందశాహీనంభుగ్నంవస్త్రంవివర్జయేత్ ॥
జీర్ణంస్యూతంచమలినంవిభవేసతివర్జయేత్ ॥

దశాహీనంతుకౌపీనమంతరాధారయేద్గృహీ।
అధోవస్త్రంచోత్తరీయంవ్యత్యయేననధారయేత్॥

——*స్నానభేదాః*——

అఘమర్షణదేవాదితర్పణాదిసమన్వితం।
స్నానంవారుణమాఖ్యాతంస్నానంగౌణమథోచ్యతే॥
గాయత్రంకాపిలంమాంత్రంమానసంచచతుర్విధం।
అశక్తౌవారుణస్నానేగౌణస్నానంసమాచరేత్॥
గాయత్ర్యాదశవారాభిమంత్రితేనాంభసాశిరః।
సంప్రోక్షయేత్తథాంగానిస్నానంగాయత్రమీరితం॥
పాదాదినాభిపర్యంతంసమ్యక్ప్రక్షాళ్యమృజ్జలైః।
వాససార్ద్రేణసర్వాంగమార్జనంకాపిలంస్మృతం॥
శంనోదేవీస్తథాపోవాఇదంద్రుపదాదిచ।
ఆపోహీదంచేతిమంత్రైఃప్రోక్షణంమాంత్రమీరితం॥
పాదయోర్మూర్ధ్నిహృదయేమూర్ధ్నివక్షసిపాదయోః।
హృదయేపాదయోర్మూర్ధ్నినవభిఃప్రణవాదికైః।
ఆపోహీత్యాదిభిర్మంత్రైరితిసంప్రోక్షయేత్క్రమాత్॥
మంత్రస్నానమిదంచస్యాన్మాంత్రమన్యచ్చగీయతే॥
ఏతైర్నవభిరేవాదౌపాదయోర్మస్తకేహృది।
పునఃపునశ్చసంప్రోక్ష్యశిరస్యురసిపాదయోః।
ద్విరర్ధర్చైశ్చసంప్రోక్ష్యవక్షఃపాదశిరస్స్వథ।
ఋగ్భిఃప్రోక్ష్యాథతిసృభిస్సర్వాభిర్మస్తకేపునః।
సంప్రోక్షయేచ్చసర్వత్రవదేత్ప్రణవపూర్వకం।
ఏతచ్చమాంత్రమపరంమంత్రస్నానంత్రిధాస్మృతం॥
ఖస్థితంపుండరీకాక్షంమంత్రమూర్తింహరింస్మరేత్।

అనంతాదిత్యసంకాశంవాసుదేవంచతుర్భుజం।
శంఖచక్రగదాపద్మధారిణంవనమాలినం।
శ్యామలంశాంతహృదయంప్రసన్నముఖపంకజం।
దివ్యచందనలిప్తాంగంచారుహాసంశుభేక్షణం।
హారకేయూరమకుటకుండలైరుపశోభితం।
శ్రీవత్సవక్షసంశ్రీశమనంతంగరుడధ్వజం।
ధ్వజవజ్రాంకుశాబ్జారిశంఖాంకితపదద్వయం॥
తత్పాదపద్మజాంగంగాంనిపతంతీంస్వమూర్ధని।
చింతయేద్బ్రహ్మరంధ్రేణప్రవిశంతీంస్వకాంతనుం।
తయాసంక్షాళితంధ్యాయేద్బాహ్యమాభ్యంతరంమలం॥
ఇత్యుక్తంమానసంస్నానంసర్వస్నానాధికంపరం॥
స్నానాన్యన్యానిచత్వారిసంతివాయవ్యపార్థివే।
సారస్వతందివ్యమేషాంప్రకారఃకథ్యతేధునా॥
గోపాదపాంసుభిఃస్నాయాహ్నా
గోసావిత్ర్యభిమంత్రితాః।
గాత్రేష్వాలేపయేదేతత్స్నానంవాయవ్యమీరితం॥
యద్ద్వాదశోర్ధ్వపుండ్రాణాంధారణంతత్తుపార్థివం।
విద్వద్భిరుదితంయత్తత్ స్నానంసారస్వతంస్మృతం॥
యదోత్తరాయణేవర్షస్నాతపస్నాతిచేత్తదా।
వర్షధారాభిరేవేదందివ్యస్నానమితీరితం॥
నైతేషుగౌణస్నానేషుదేవర్షిపితృతర్పణం॥
ఏవముక్తస్నానవిధిస్నాంగోమునిభిరీరితః॥
—*పూర్వాచార్యోక్తస్నానవిధిః*—
విధిరన్యోస్మదాచార్యైర్వర్ణితఃప్రోచ్యతేధునా॥

ఆదాయమృత్తికాంశుద్ధాంస్నానంసంకల్ప్యతాంతతః।
అస్త్రాక్షరేణాభిమంత్ర్యశుచౌదేశేనిధాయచ।
ద్విధాకృత్వాధికంభాగమేకమాదాయతేనతు।
శరీరమనులిప్యత్రిర్నిమజ్జ్యాచమ్యచత్రిధా।
ప్రాణాయామత్రయంకృత్వాధ్యాత్వాదేవంరమాపతిం।
ఇతరంభాగమాదాయవామపాణితలేత్రిధా।
కృత్వాపృథక్తాస్సంప్రోక్ష్యాస్త్రాక్షరేణాభిమంత్ర్యచ।
మూలస్థాంమృదమాదాయదశదిగ్బంధనంతయా।
అస్త్రమంత్రేణకృత్వాన్యాం
మృత్తికాంమూలమంత్రితః।
కల్పయిత్వాతీర్థపీఠముదగ్రకరస్థితాం।
ఆలిప్యహస్తతలయోర్దర్శయిత్వావివస్వతే।
అంగమంత్రైరస్త్రహీనైరాలిప్యాంగేషుపంచసు।
ఆపాదమస్తకందేహమనులిప్యతతఃకరౌ।
ప్రక్షాళ్యభగవద్వామపాదాంగుష్ఠవినిస్సృతాం।
గంగాంప్రకల్ప్యతేపితేసలిలాంజలినాతతః।
ఆవాహ్యమూలమంత్రేణావాహయామీతిమంత్రతః॥
ఉదకాంజలినాతస్యైవిష్ణువామేతిమంత్రః।
మూలమంత్రేణదత్వార్ఘ్యమాదాయాంజలినోదకం।
ఆవర్త్యాష్టాక్షరంమంత్రంసప్తకృత్వోభిమంత్ర్యతత్।
సప్తధాపంచధావాపిత్రిధావాకుంభముద్రయా।
తేనాభిషిచ్యశిరసిగృహీత్వాపాణినోదకం।
త్రిఃపంచసప్తకృత్వోవామూలమంత్రేణవైష్ణవః।
అభిమంత్ర్యోదకంసర్వంపీత్వాచమ్యాథమస్తకే।

పూర్వోక్తసంఖ్యయాప్రోక్ష్యమూలేనమనునాతతః।
జలేనిమగ్నోభగవత్పాదాబ్జన్యస్తమస్తకః।
యావచ్ఛ్వాసంమూలమంత్ర
మావర్త్యోన్మజ్జ్యవాగ్యతః।
ఆదిత్యాంతస్స్థితంవిష్ణుంధ్యాత్వాచోత్తీర్యభూతలే।
కౌపీనాచ్ఛాదనంకృత్వాధౌతవస్త్రోత్తరీయధృత్।
మంత్రస్నానాదిభేదేషుశక్యంకృత్వాప్రయత్నతః।
ధృతోర్ధ్వపుండ్రఃకృత్వాచదేవర్షిపితృతర్పణం।
అశక్తౌవారుణేస్నానేగౌణేఽదేవాదితర్పణం।
ఉపాస్యసంధ్యాంగాయత్రీంజపిత్వాష్టోత్తరంతథా।
గాయత్ర్యుద్వాసనంకృత్వామిత్రోపస్థానమేవచ।
సంతర్ప్యాధారశక్త్యాదీన్దేవర్షిపితృకానపి।
పశ్చాత్సమంత్రకంస్నానశాటీంనిష్పీడ్యపూర్వవత్।
వామప్రకోష్ఠేనిక్షిప్యద్విరాచామేదితిక్రమః॥

—*ఊర్ధ్వపుండ్రవిధిః*—

యత్సచ్చరిత్రరక్షాయామాచార్యైఃప్రతిపాదితం।
విధానమూర్ధ్వపుండ్రాణాంతత్సంగృహ్యాధునోచ్యతే॥
ఉపవీతంశిఖాబంధంధారణంశంఖచక్రయోః।
పవిత్రమూర్ధ్వపుండ్రంచనత్యాజ్యంసర్వదాద్విజైః॥
వైష్ణవానాంద్వాదశైవపుండ్రాణ్యేకమథాపివా।
అష్టౌషట్చతురఃపుండ్రాన్నాచారాన్నధారయేత్॥
ద్విపుండ్రధారణేచింత్యంవచనంద్విజసత్తమైః॥
శ్వేతేతరాంమృత్తికాంచానామికాంచవినాంగులీః।
సంస్థానమపిపుండ్రాణాంహరిపాదాకృతింవినా।

ద్రవ్యాణిచవివర్జ్యానివినాశ్వేతాంచమృత్తికాం॥
ననఖైర్విలిఖేత్పుండ్రాణ్యన్యేనాపినకారయేత్ ।
శక్త్యాదక్షిణహస్తస్యవామహస్తేననస్పృశేత్ ॥
ఊర్ధ్వపుండ్రాణిధార్యాణిహరిపాదాకృతీనిచ ।
స్ఫుటానిసాంతరాళానిదృష్టిరమ్యాణ్యృజూనిచ ॥
వల్మీకేతులసీమూలేసింధుతీరేనదీతటే ।
పర్వతేభగవత్క్షేత్రేష్వాహరేదేషుమృత్తికాం ॥
లలాటేనాసికామూలమారభ్యాకేశమాయతం ।
ఊర్ధ్వంనాభేర్వక్షసోథఉదరేత్వాయతంభవేత్ ॥
కుక్షౌపృష్ఠేతథావక్షోభుజేష్వష్టాంగుళంభవేత్ ।
పంచేతరాణాంపుండ్రాణాం
విస్తారస్త్ర్యంగుళోభవేత్ ॥
గళస్థానాంతుపుండ్రాణామాయతంచతురంగుళం ।
సప్తేతరాణాంపుండ్రాణాంవిస్తారోద్వ్యంగుళోభవేత్
లలాటకుక్షివక్షస్సుకంఠేకుక్షౌచదక్షిణే ।
దక్షిణేచభుజేకంఠేకుక్షౌవామేతథాభుజే ।
కంఠేపృష్ఠేచపిరరేక్రమాత్పుండ్రాణిధారయేత్ ॥
ఏతానికేశవాదీనాంస్థానానిస్యురనుక్రమాత్ ।
ధ్యాయేదేతేషుపుండ్రేషు
తానేతాన్స్వాత్మగుప్తయే ॥
హస్తౌప్రక్షాళ్యసమ్మృజ్యవామపాణితలేతతః ।
అస్త్రమంత్రేణహస్తేనదక్షిణేనవిశోధితే ।
ప్రణవేనమృదంశుభ్రాంనిధాయసలిలేనతాం ।
గంధద్వారామిత్యనేనసిక్త్వాదశసుదిక్ష్వథ ।

రక్షాంకృత్వాస్త్రమంత్రేణతర్జన్యాప్రణవేనతు।
ఏకీకృత్యమృదంపశ్చాత్సలిలేనప్రదక్షిణం।
అష్టాక్షరేణాభిమంత్ర్య లిఖిత్వాబీజమస్యథ।
నారసింహాంతతోమంత్రంశతధారమితీరయన్।
తీర్థతోయంవినిక్షిప్యహరిపాదాంబుజంస్మరన్।
ఏకీకృత్యపునస్తీర్థంమృదంచైవసమంతతః।
సమూహ్యైకాంమృదంపశ్చాద్విష్ణోర్నుకమితిబ్రువన్।
పంచోపనిషదోమూలమంత్రించద్వాదశాక్షరం।
వైష్ణవాన్సప్తమంత్రాంశ్చజపిత్వాచాభిమంత్ర్యతాం।
ప్రథమంమూర్ధ్నివిన్యస్యలలాటాదిషుధారయేత్॥
ద్వాదశాక్షరమంత్రస్యప్రణవాదిసబిందుకం।
ఏకైకార్ణంచతుశ్చక్రంనమస్యామీత్యతఃపరం।
శ్లోకస్యైకైకమర్ధంచక్రమేణోచ్చార్యమృత్తికాం।
ధారయేద్ద్వాదశాంగేషులలాటాదిషుసంయతః॥
పూర్వోక్తాయామవిస్తారప్రమాణసహితంద్విజః।
కేశవాదీన్తథాధ్యాయన్తదర్థాంశ్చవిచింతయన్॥
ద్వాదశాక్షరమంత్రేణ
మృచ్ఛేషంమూర్ధ్నిధారయేత్॥
సుసంస్కృతంచాభిషిక్తంరమారమణపాదయోః।
పుండ్రాణామంతరాళేషు
నిశాచూర్ణంచధారయేత్॥
ప్రణవాద్యైశ్చతుర్థ్యంతైర్నామభిః కేశవాదిభిః।
నమోన్వితైరంగుళీభిర్న్యస్యాంగుష్ఠవివర్జితైః।
పుండ్రేష్వంజలినాతానిప్రణమేచ్చయథాక్రమం॥

అశక్తొమృదభావేహపుండ్రమేకంయథావిధి।
ప్రణవేనోద్ధృతాస్తిలలాటేధారయేత్తదా॥
సమస్తసిద్ధిప్రాప్త్యర్థంశ్రియైపుష్ట్యైచశాంతయే।
ముక్త్యర్థమపిపద్మాక్షతులసీమణిమాలికాం।
కంఠేయోధారయేత్తస్యవినశ్యత్యుపపాతకం॥
విశేషేణశ్రాద్ధహోమజపాదిషుచధారయేత్॥
యత్పవిత్రంస్వవేవిష్ణోస్సంస్పృతంధారితంచతత్।
పవిత్రంధారయేత్కంఠేసర్వపాపైఃప్రముచ్యతే॥

ఇత్యూర్ధ్వపుండ్రధారణవిధిః

——*అథసంధ్యావందనవిధిః*——

పవిత్రపాణిరాచమ్యప్రాణానాయమ్యవాగ్యతః।
ప్రాతస్సంధ్యాముపాసిష్యఇతిసంకల్పయేత్తతః॥
ఆపోహిష్ఠాదిమంత్రాణాంసింధుద్వీపఋషిస్తథా।
గాయత్రీఛందఇత్యుక్తంపరమాత్మాచదేవతా॥
శీర్షేన్యసేదృషింఛందోజిహ్వాయాందేవతాంహృది।
న్యస్యాంగుళీభిరంగుష్ఠరహితాభిస్తతోవదేత్॥
వినియోగంప్రోక్షణాదౌసర్వమంత్రేష్వయంక్రమః।
న్యస్యోక్త్వైవంశిరస్యేవమంత్రైస్సంప్రోక్షణంచరేత్।
తోయంవామేనహస్తేనసర్వత్రప్రోక్షణెస్పృశేత్॥
ప్రోక్షణంభోజనంహోమమర్చనంపరిషేచనం।
బలికర్మచదైవేనకుర్యాత్తీర్థేనసర్వదా॥
ప్రోక్షణంప్రణవేనైకంకృత్వాపశ్చాద్ద్వితీయకం।
వస్తాభిర్వ్యాహృతిభిర్గాయత్ర్యాచతృతీయకం।
ఆపోహిష్ఠాదిభిర్మంత్రైస్సప్తభిఃప్రోక్ష్యసప్తధా।

యస్యక్షయాయేత్యే తేనప్రోక్ష్యపాదద్వయేతతః।
శిరస్యాపోజనయథేత్యే తేనప్రోక్ష్యయేత్పునః॥
ఆపోహీంత్యాదిమంత్రాణాంకుర్యాత్ప్రణవమాదితః॥
సమస్తాభిర్వ్యాహృతిభిస్స్వాత్మానంపరిషిచ్యచ॥
సూర్యశ్చేత్యనువాకస్యఋషిరగ్నిరుదాహృతః।
ఉక్తంచఛందోగాయత్రీదేవతాసూర్యఈరితః॥
సూర్యశ్చాపఃపునంత్వగ్నిరిత్యేషాంప్రాశనత్రయే।
ప్రోక్తాఆచమనేయేయేనియమాస్తైసమాస్స్మృతాః॥
క్రియాఃప్రోక్షణపానాద్యా
మంత్రాంతేషుసమాచరేత్॥
సూర్యశ్చమేతిమంత్రేణపీత్వావార్యభిమంత్రితం।
తతఆచమ్యచదధిక్రావ్ణ్ణఇతిమంత్రతః।
తతఆపోహీతిమంత్రైఃపూర్వవత్ప్రోక్షణంచరేత్॥
దధిక్రావ్ణ్ణఇత్యస్యవామదేవఋషిస్స్మృతః।
ఛందోనుష్టుప్సమాఖ్యాతంవిశ్వేదేవాస్తుదేవతాః॥
పూర్వవత్పరిషిచ్యాథప్రాణానాయమ్యచోత్థితః।
అంగుష్ఠతర్జనీయోగంతర్పణేర్ఘ్యేవివర్జయేత్॥
కృత్వాపాదౌచసంయుక్తావాదాయాంజలినోదకం।
అభిమంత్ర్యథగాయత్ర్యాతారవ్యాహృతియుక్తయా।
ఆభూమిమధ్యంసముద్ధృత్యరవిమండలమధ్యగం।
ధ్యాయన్లక్ష్మీపతింతస్యపాదాబ్జేంజలిముత్క్షిపన్।
పార్ష్ణిద్వయంసముద్ధృత్య
సమప్యార్ఘ్యత్రయంతతః।
ఆవిత్యాభిముఖోసావాదిత్యోబ్రహ్మేతి మంత్రతః।

తపక్షః ధ్యానసహితం పూర్వవత్పరిషేచయేత్॥
కృత్వా ప్రదక్షిణం చోపవిశ్యాచమ్యాద్భిరంభసి।
తర్పయిత్వా కేశవాదీన్ ద్వాదశాచమనం చరేత్॥
ప్రాతః ప్రతిదినం సంధ్యాం గాయత్రీరూపిణీం ద్విజః।
సావిత్రీరూపిణీం మధ్యందినే సాయం సరస్వతీం।
ఉపాస్య విధివత్సర్వపాపైర్ముక్తో భవేద్ధ్రువం॥
సూర్యోదయాత్ ప్రాగ్ఘటికా
ద్వయాదారభ్య చోదయాత్।
సంధ్యా కార్యేతి తత్రాపి సత్సు భేషూత్తమస్స్మృతః॥
ఆసాయమారభ్యైకాధః యామాత్ కాలఉదాహృతః।
మాధ్యాహ్నికస్య తత్రాపి మధ్యాహ్నస్తూత్తమః స్మృతః॥
అర్ధమస్తమితే సూర్యే ఆరభ్యా తారకోదయాత్।
కాలస్తు సాయం సంధ్యాయాస్తత్రాప్యర్కే స్థితే వరః॥
ప్రాగగ్రేషు తతస్థిత్వా దర్భేషు ప్రాఙ్ముఖో ద్విజః।
ప్రాణాయామత్రయం కృత్వా
ధ్యాయేత్సంధ్యాం తు దే..లాం॥
స్వపన్నస్తమయే యస్య ... న్యాసీతారుణోదయాత్।
స్వపన్ సూర్యోదయే ... స్నాతి ... నీ దివా ద్విజః॥
ఆపస్తంబేన మునినా ధర్మశాస్త్ర ఇతీరితం॥
దివోపవాసః ప్రాతశ్చేత్ సాయం నక్తముపోషణం।
కాలాతిక్రమణే కార్యమితి బోధాయనోదితం॥
ఉపవాసం నిత్యకర్మాతిక్రమే మనురబ్రవీత్॥
అర్ఘ్యప్రదానతః పూర్వముదితే స్తమితే రవౌ।
గాయత్రీ శష్టశతం జప్యమిత్యన్యత్ర మునీరితం॥

గాయత్ర్యష్టసాహస్రం జపంకుర్యాదనాపది।
సంధ్యాతిక్రమణేప్రాయశ్చిత్తంసంవర్తచోదితం॥
సంధ్యాతిక్రమణేకృచ్ఛ్రంకుర్యాదిత్యాహదేవలః॥
యదాపస్తంబకథితం యచ్చబోధాయనోదితం।
అబుద్ధిపూర్వేతత్ జ్ఞేయంబుద్ధిపూర్వేమనూదితం॥
అశక్తావుపవాసస్యగాయత్ర్యష్టశతంజపః।
గాయత్ర్యష్టసహస్రంతువిజ్ఞేయంతదనాపది॥
మాసాతిక్రమణేకృచ్ఛ్రంప్రాజాపత్యముదాహృతం।
స్మృతిరత్నాకరేసమ్యగ్వ్యవస్థాక్తైతిదృశ్యతే॥
సంధ్యాదినిత్యలోపేతుదినమేకమభోజనం।
దినద్వయేత్రిరాత్రంస్యాత్ కృచ్ఛార్ధంతుదినత్రయె॥
దశాహేకృచ్ఛ్రమేకంస్యాదూర్ధ్వంచాంద్రాయణంచరేత్
చాంద్రాయణంపరాకంచ మాసాదూర్ధ్వంవిధీయతే॥
తతోప్యేవంప్రకల్ప్యంస్యాద్వ్యాసస్యవచనంతథా।
ఇతితత్రైవశంఖస్యవచనంసముదాహృతం॥
ప్రాతఃకాలేతిక్రమేస్యాత్ప్రాణాయామత్రయంస్మృతం
సంగవేద్విగుణంప్రోక్తంమధ్యాహ్నేత్రిగుణంభవేత్॥
చతుర్గుణంచాపరాహ్ణేసాయంషట్త్రింశదీరితం॥
ప్రాణానాయమ్య గాయత్ర్యాద్యంతవ్యాహృతియుక్తయా।చతురర్ఘ్యంతుదత్వాథసంధ్యాకర్మసమాచరేత్॥
లోకోపకారకేదత్తప్రోక్తమేతదుదీరితం।
ప్రయోగపారిజాతేతుసంగ్రహోక్తమితీరితం॥
చతుర్థమర్ఘ్యమిత్యుక్తంస్మృతిముక్తాఫలేత్విదం॥
రాత్రౌకర్తవ్యకర్మాణిప్రమాదాదకృతానిచేత్।

అహానిప్రథమేయామే తానికుర్యాదతంద్రితః॥
దివాకృత్యానిశర్వర్యాఃప్రథమేప్రహరేచరేత్ ।
వర్జయిత్వాపంచయజ్ఞాన్ కర్తవ్యాస్తైదివైవహి॥
ఉక్తకాలేయద్యనార్తాస్సంధ్యాంనోపాసతేద్విజాః।
సూర్యహత్యాంతతోగత్వా తేశూద్రసదృశాఃస్మృతాః॥
నార్ద్రవాసాస్సదాకుర్యాత్సంధ్యామాచమనంజపం।
కుర్యాత్తదాదిచ్ఛేజ్జానుదఘ్నాస్వప్సుస్థితశ్చరేత్॥
సూతకేత్వార్ద్రవసనఃఆపోహిత్యాదికాన్మనూన్
మనసోచ్చార్యగాయత్రీముక్త్వా సంధ్యాత్రయేపిచ ।
దత్వార్ఘ్యమపిగాయత్రీంజపేదల్పంతునేతరత్॥
శ్రీశాంచరాత్రరత్నాయాంసూతకేమృతకేపిచ।
అర్ఘ్యప్రదానకాలేపిమనసోచ్చారణంస్మృతం॥
జలేయదాజపంకుర్యాత్తదాత్రైవసంస్థితః।
ప్రదక్షిణనమస్కారౌవినాకుర్యాదుపస్థితిం॥
సావిత్ర్యాదిక్రియాస్సర్వాఆదిత్యాభిముఖశ్చరేత్ ।
విష్ణ్వాలయసమీపేతుతమేవాభిముఖశ్చరేత్ ॥

—*జపవిధిః*—

అనంతరంజపంకుర్యాద్ద్విరాచమ్యశుచిస్థలే।
ప్రాక్షితేప్రాఙ్ముఖస్థిత్వాప్రాగగ్రకుశసంస్కృతే।
ప్రాణాయామత్రయంకృత్వా న్యాసధ్యానసమన్వితం।
ముద్రాఃప్రదర్శ్యగాయత్రీంజపేదాభాస్కరోదయాత్
ప్రాణాయామస్యాదితస్తుప్రకారఃకథ్యతేధునా॥

—*ప్రాణాయామవిధిః*—

కనిష్ఠికానామికాభ్యాంసంరుధ్యావామనాసికాం ।

విసృజ్య బహిరంతస్థం వాయుం దక్షిణనాసయా ।
సమ్యఙ్నిరుధ్యాంగుష్ఠేన దక్షిణాం నాసికాం తతః ।
ధ్యాయన్ విధిం రక్తవర్ణం స్వనాభికమలస్థితం ।
సవ్యనాసికయా వాయుమాపూర్యాన్తర్బహిస్థితం ।
అంగులీభిస్తాభిరేవ సంరుధ్య నాసికాద్వయం ।
ఆస్యం బద్ధ్వా తథోష్ఠాభ్యాం న నిర్గచ్ఛేద్యథా మరుత్ ।
నీలోత్పలాభం శ్రీరామం ధ్యాయన్ హృదయపంకజే ।
మనసా వ్యాహృతీస్సప్త పృథక్ ప్రణవపూర్వికాః ।
ఓంకారమథ గాయత్రీముక్త్వాథో తచ్ఛిరస్తథా ।
లలాటస్థం శివం శ్వేతం ధ్యాయన్ దక్షిణనాసయా ।
వాయుం శనైశ్శనైర్ముంచేత్ తదా గాత్రం న చాలయేత్ ॥
ప్రాణాయామో ధ్యానహీనా దుత్కృష్టో ధ్యానసంయు
తః॥ శ్వాసే నిరుద్ధే పవనో జాయతే పావకస్తతః।
అగ్నేర్దాహోఽథ జాయంతే తతోన్తశ్శుధ్యతే త్రిభిః ॥
మానసం వాచికం పాపం కాయికం చ వినశ్యతి।
ఏకాదశేంద్రియాణాం చ దోషా నష్టా భవంతి హి ॥
ప్రణవం వ్యాహృతీస్తిస్రో గాయత్రీమపి చ క్రమాత్ ।
ఆవర్తయేత్షట్కృత్వోఽయం ప్రాణాయామోఽపరః స్మృతః
ప్రణవస్య వ్యాహృతీనాం గాయత్ర్యాశ్శిరసస్తథా।
న్యస్యర్ష్యాదీనథ ధ్యాత్వా ప్రాణాయామాంస్తతశ్చరేత్
ప్రణవస్య ఋషిర్బ్రహ్మా గాయత్రీఛంద ఉచ్యతే।
పరమాత్మా దేవతా స్యాద్వినియోగోఽసుసంయమే ॥
అముంమమిత్యంగుష్ఠాదిహృదయాదిషు చ న్యసేత్ ।
విష్ణుం ధ్యాయేత్కిరీటాంగదవలయగళాకల్పహారోదరాంఘ్రి

శ్రోణీభూషా సువక్షో మణిమకరమహాకుండలైర్మండితాంగం।
హస్తోద్యచ్ఛంఖచక్రాంబుజగదమమలం పీతకౌశేయమాశా
విద్యోతద్భాసముద్యద్దినకరసదృశంపద్మసంస్థంనమామి॥
ప్రణవప్రతిపాద్యస్యవిష్ణోర్ధ్యానమితీరితం॥
ఋషయోత్రిర్భృగుఃకుత్సోవసిష్ఠోగౌతమఃస్మృతః।
కాశ్యపాంగిరసౌసప్తవ్యాహృతీనాంక్రమాత్ స్మృతాః।
గాయత్ర్యుష్ణిగనుష్టుప్చబృహతీపఙ్క్తిరేవచ।
త్రిష్టుబ్జగత్యౌఛందాంసిప్రోక్తాన్యాసాంయథాక్రమం॥
అగ్నివాయ్వర్కవాగీశవరుణేంద్రాశ్చదేవతాః।
విశ్వేదేవాశ్చచరణజంఘాజానూదరేషుచ ।
కంఠేముఖేమస్తకేచక్రమేణవ్యాహృతీర్న్యసేత్॥
ధ్యేయాఃక్రమేణశ్వేతాభాశ్యామాపీతాపిశంగినీ।
లోహితానీలవర్ణాచసప్తమీకనకోజ్జ్వలా॥
స్వస్వోక్తవర్ణతనవోరూపయౌవనసంయుతాః।
క్షౌమవస్త్రపరీధానాస్సర్వాభరణభూషితాః।
దివ్యచందనలిప్తాంగాదివ్యమాల్యోపశోభితాః।
సితోపవీతహృదయాస్సపవిత్రచతుష్కరాః।
ఉన్నిద్రవదనాంభోజప్రభామండలమండితాః।
జటాకలాపపూర్ణేందుప్రభాపూరితదఙ్ముఖాః।
అభయాక్షస్రగప్పాత్రవరహస్తసరోరుహాః।
ఏవంవ్యాహృతయస్సప్తధ్యేయాహోమజపాదిషు॥
విశ్వామిత్రఋషిఃప్రోక్తోగాయత్రీఛందఈరితం।
సవితాదేవతాప్రోక్తాగాయత్ర్యాన్యాసఉచ్యతే॥
పదద్వయంహృదిన్యస్యశిరస్యేకంపదంతతః।

పదద్వయంశిఖాయాంచవష్ఠంతుకవచేపదం।
పదత్రయంనయనయోరస్త్రార్థేచరమంపదం॥
ముక్తావిద్రుమహేమనీలధవళచ్ఛాయైర్ముఖైస్త్రీక్షణై
ర్యుక్తామిందుకలానిబద్ధమకుటాంతత్త్వార్థవర్ణాత్మికాం।
గాయత్రీంవరదాభయాఙ్కుశకశాంశుభ్రంకపాలంగు
ణంశఙ్ఖంచక్రమథారవిన్దయుగళంహస్తైర్వహంతీంభజే॥
గాయత్రీశిరసోబ్రహ్మఛందోనుష్టుబుదాహృతా॥
పరమాత్మాదేవతాస్యాత్తేనమంత్రేణవిగ్రహా।
శిరఃప్రభృతిపాదాంతంకరాభ్యాంవ్యాపకంన్యసేత్॥
అర్కమండలమధ్యస్థంసూర్యకోటిసమప్రభం।
బ్రహ్మాదిసేవ్యపాదాబ్జంనౌమిబ్రహ్మరమాసఖం॥
ఎవంధ్యాత్వాన్యాసపూర్వంతతోముద్రాఃప్రదర్శయేత్॥
పద్మంచసురభిర్యోనిర్వారాహీవాసుదేవికా।
ఆత్మముద్రాజ్ఞానముద్రాసప్తముద్రాఃప్రకీర్తితాః॥
ప్రణవస్యవ్యాహృతీనాంగాయత్ర్యాశ్శిరసస్తథా।
న్యాసంధ్యానంచకృత్వైవంప్రాణానాయమ్యచత్రిధా।
ఎవమేవజపిత్వాదౌగాయత్రీందశధాతతః।
ఆవాహయేత్తామాయాతువరదేత్యనువాకతః॥
ఏతస్యర్షిర్వామదేవశ్ఛందోనుష్టుబ్జగత్యపి।
గాయత్రీదేవతాచస్యాదావాహ్యారవిమండలే।
హృత్పద్మకర్ణికామధ్యేరత్నసింహాసనేపివా॥
ప్రాతర్ధ్యాయామిగాయత్రీంరవిమండలమధ్యగాం।
ఋగ్వేదముచ్చారయంతీంరక్తవర్ణాంకుమారికాం।
అక్షమాలాకరాంబ్రహ్మదైవత్యాంహంసవాహనాం।

మధ్యందినేతుసావిత్రీంరవిమండలమధ్యగాం।
యజుర్వేదంవ్యాహరంతీం శ్వేతాంశూలకరాంశుభాం।
యువతీంరుద్రదైవత్యాంధ్యాయామివృషవాహనాం॥
సాయంసరస్వతీంశ్యామాంరవిమండలమధ్యగాం।
సామవేదంవ్యాహరంతీంచక్రాయుధకరాంశుభాం।
ధ్యాయామివిష్ణుదైవత్యాంవృద్ధాంగరుడవాహనాం॥
ధ్యాత్వైవం వేదజననీమాసనాదిసమర్పయేత్॥
దదామి దేవ్యాసనం తే పాద్యార్ఘ్యాచమనానిచ।
స్నానంవస్త్రంచోపవీతంగంధంపుష్పంతథైవచ।
ధూపందీపంచనైవేద్యంతాంబూలంచప్రదక్షిణం।
నమస్కారంచోపచారాన్దదామ్యేతాంస్తుమానసా॥
శిక్షాకల్పోవ్యాకరణంనిరుక్తంజ్యోతిషంతథా।
శిరాంసియస్యాశ్శ్వసనంఛందోవివృతిరీరితం॥
కర్మశాస్త్రాణిహృదయంబాహవోన్యాయవిస్తరాః।
కైలాసమలయావూరూయస్యావాసఃపయోనిధిః।
యస్యానాభిఃపురాణానిదిశష్షడపికుక్షయః।
విద్యావిద్యేపురఃపశ్చాద్యస్యాశ్చాధర్వచేష్టితం।
ఋగ్యజుస్సామచరణానవగ్రహవిభూషణా।
చంద్రఃపయోధరౌసూర్యమాలావేదాంతమానసా।
మేరుకర్ణాగ్నివదనాచంద్రాస్యాబ్రహ్మమస్తకా।
వాయుశ్వాసారుద్రశిఖాకాలమేమాలకాచసా।
కమలానాథహృదయాయూసాంఖ్యాయనగోత్రజా।
చతుర్భుజాంత్రిచరణాంషట్కుక్షింపంచమస్తకాం।
తాంజగద్రూపిణీందేవీంగాయత్రీంప్రణమామ్యహం॥

ఏవంధ్యాత్వా సమభ్యర్చ్య మానసైరుపచారకైః।
స్తుత్వా చ దేవీం గాయత్రీమృష్యాదీన్ విన్యసేత్తతః॥
విశ్వామిత్రస్సమస్తాయా గాయత్ర్యా ఋషిరీరితః।
ఛందస్తు దేవీ గాయత్రీ సవితా దేవతా స్మృతః॥
కరయోరస్త్రమంత్రేణ శుద్ధిం కృత్వా తతః పరం।
గాయత్ర్యా వ్యాపకం కృత్వా ప్రణవేన కరద్వయే।
ప్రకోష్ఠాంతర్బహిశ్చాపి తలయోస్తలపృష్ఠయోః॥
పర్యాయేణ పరామృశ్య తలయోః ప్రణవం న్యసేత్॥
అంగుష్ఠయోస్తర్జనీభ్యాం న్యస్య భూరిత్యతః పరం।
అంగుష్ఠాభ్యాం భువ ఇతి తర్జన్యోర్విన్యసేత్తతః॥
సువరిత్యథ విన్యస్య మధ్యమాంగుళికాద్వయే।
గాయత్ర్యాః ప్రథమం పాదం న్యస్యానామికయోస్తతః।
కనిష్ఠికాద్వయే పాదం ద్వితీయమథ విన్యసేత్॥
తలయోః పృష్ఠయోః పాదం తృతీయమథ విన్యసేత్।
భూరంగుష్ఠాభ్యాం నమ ఇత్యాదిభిః క్రమతో న్యసేత్॥
అంగుష్ఠయోస్తర్జనీభ్యాం న్యస్య ప్రణవమాదితః।
అష్టాంగుళీనాం తదను చతుర్వింశతిపర్వసు।
చతుర్వింశత్యక్షరాణి సబిందూని న్యసేత్ క్రమాత్॥
ఆరభ్య తర్జనీం వామాం తర్జన్యాం తు సమాపయేత్।
దక్షిణస్యామయం సృష్టిన్యాసస్స్యాద్బ్రహ్మచారిణాం॥
ఏతద్విపర్యయో న్యాసస్సంహారో యోగినాం స్మృతః।
తర్జన్యాదికనిష్ఠాంతం దక్షిణాదితు హస్తయోః॥
స్థితిన్యాసో గృహస్థానాం మూలమధ్యాగ్రపర్వసు।
ప్రణవాదినమోంతం చ న్యాసం కుర్యాద్యథాక్రమం॥

అంగుష్ఠయోస్తు గోవిందం తర్జన్యోస్తు మహీధరం।
హృషీకేశం మధ్యమయోర్న్యస్యా నామికయో స్తతః।
త్రివిక్రమం న్యస్య విష్ణుం కనిష్ఠాంగుళికాద్వయే।
మాధవం కరయోర్మధ్యే న్యసేదేకాం పృథక్ పృథక్॥
చతుర్థీంచ నమశ్చాంతే తేన దేత్ప్రణవమాదితః॥
పాదత్రయస్య గాయత్ర్యా ఋషిశ్ఛందశ్చ పూర్వవత్।
బ్రహ్మా విష్ణుర్గిరీశశ్చ దేవతాస్స్యుర్యథాక్రమం॥
మూర్ధ్ని నాభౌ పాదయోశ్చ
న్యస్య పాదత్రయం క్రమాత్।
శిరఃప్రభృతి పాదాంతం కరాభ్యాం సంస్పృశేత్తతః॥
పాదయోర్జానునోరూర్వోర్గుహ్యే నాభౌ చ వక్షసి।
కంఠే ముఖే భ్రువోర్మధ్యే మస్తకే చ క్రమాన్న్యసేత్॥
పాదాదిసృష్టిన్యాసోయం కర్తవ్యో బ్రహ్మచారిభిః॥
మూర్ధాద్యాచరణం న్యాసః సంహారో యతిసమ్మతః॥
పాదాద్యా నాభిమూర్ధాదిస్థితిన్యాసం గృహీ చరేత్॥
తత్తన్న్యాసక్రమేణాంగం గాయత్ర్యాథస్పృశేత్సనః॥
ఓంకారమాదావుచ్చార్య తతో వర్ణం తదాదికం।
ఆత్మనోంతం తత స్తత్వం నమశ్చోక్త్వా న్యసేత్క్రమాత్॥
భూతాన్యథో తన్మాత్రాణి గంధాదీనీంద్రియాణి చ।
ఉపస్థాదీని నాసాదీన్యథో మన ఉదాహృతం॥
బుద్ధి స్తతోహంకారోథావ్యక్తం తత్త్వాన్యమూనితు।
పాదయోర్జానునోరూర్వోః
స్వాస్యే మూర్ధ్ని చ నాసయోః।
జిహ్వాక్షిత్వక్ ఛ్రోత్రగుహ్యపాయ్వంఘ్రికరద్వయే॥

ఆస్యేమూర్ధ్నిచజిహ్వాయాంచక్షుస్త్వక్ఛ్రోత్రహృత్సుచ
పునశ్చహృదయేత్రీణితత్త్వానిక్రమతోన్యసేత్ ॥
న్యస్యాంగేష్వితితత్త్వానిషడంగన్యాసమాచరేత్ ॥
జ్ఞానాయహృదయాయేతినమోంతోహృన్మనుఃస్మృతః ।
తథైశ్వర్యాయశిరసేస్వాహేతిచశిరోమనుః ॥
శిఖామంత్రఃస్మృతశ్శక్త్యైశిఖాయైవౌషడిత్యపి ।
ప్రోక్తఃకవచమంత్రోపిబలాయకవచాయహుం ॥
దృఙ్మనుస్తేజసేనేత్రత్రయాయవషడిత్యపి ।
వీర్యాయాస్త్రాయఫడితితథాస్త్రమనురీరితః ॥
వ్యాహృతింప్రథమాముక్త్వాప్రథమంహృన్మనుంతతః ।
అంగులీభిశ్చతసృభిర్వినాంగుష్ఠంన్యసేద్ధృది ॥
వ్యాహృతింమధ్యమాముక్త్వాశిరోమంత్రంతతఃపరం ।
పూర్వోక్తాభిస్త్వంగులీభిశ్శిరోమధ్యేన్యసేత్తతః ॥
ఉచ్చార్యవ్యాహృతింత్వన్త్యాంశిఖామంత్రంతతఃపరం ।
న్యసేదంగుష్ఠశిరసాశిఖామూలేసముష్టినా ॥
గాయత్ర్యాఃప్రథమంపాదంబలాయేతిమనుంతతః ।
వ్యత్యస్తాభ్యాంకరాభ్యాంతుయుగపద్దక్షిణోత్తరం ।
భుజద్వయాగ్రమారభ్యప్రకోష్ఠావధిసంస్పృశేత్ ॥
ఉక్త్వాద్వితీయంపాదంచనేత్రమంత్రంతతఃపరం ।
అంగులీభిర్మధ్యమాభిఃఫాలనేత్రంచసంస్పృశేత్ ॥
పాదంతృతీయముక్త్వాదావస్త్రమంత్రేణసంయుతం ।
వ్యత్యస్తహస్తయోస్తర్జన్యంగుష్ఠాభ్యాంభుజాగ్రయోః ।
సశబ్దందిక్షుదశసుప్రాగాదిక్రమతోన్యసేత్ ॥
సర్వేష్వోంకారమాదౌస్యాత్సర్వమంత్రేష్వితిక్రమః ॥

న్యస్యోంకారంహృదిముఖే భూశ్శీర్షే భువఇత్యథ।
కరాభ్యాంసంస్పృశేన్మూర్ధ్ని ద్వ్యాపాదంసువరిత్యథ॥
యోనించసురభింశంఖంముఖముద్రాంచదర్శయేత్॥
చతుర్వింశతిముద్రాశ్చతతస్సందర్శయేత్క్రమాత్॥
సుముఖంసంపుటంచైవవితతంవిస్తృతంతతః।
ద్విముఖంత్రిచతుఃపంచషణ్ముఖాధోముఖాన్యపి।
వ్యాపకాంజలికాంముద్రాంశకటంతదనంతరం।
యమపాశంచగ్రథితంసన్ముఖోన్ముఖమిత్యపి।
ప్రలంబంముష్టికంమత్స్యంకూర్మంవారాహమిత్యపి।
సింహాక్రాంతంమహాక్రాంతంముద్గరంపల్లవంతతః।
ముద్రాస్సందర్శయిత్వైవంతతోధ్యానంసమాచరేత్॥
రశ్మిజ్వాలాసహస్రాఢ్యంధ్యాయేదాదిత్యమండలం।
తదంతశ్శీతలాభంతుశీతరశ్మేస్తుమండలం।
తన్మధ్యేమండలంవహ్నేర్జ్వాలామాలాసహస్రకం।
తస్యమధ్యేరక్తపద్మంవిలసత్కర్ణికాన్వితం।
తస్యమధ్యేసుఖాసీనంతప్తహాటకసన్నిభం।
చతురంగులమాత్రంచశుకవక్త్రనిభాంబరం।
రక్తనేత్రాంబుజంరక్తపాణిపాదనఖాన్వితం।
శంఖచక్రగదాపాణింశ్రీవత్సాంకితవక్షసం।
కిరీటహారకేయూరనూపురైరుపశోభితం।
విలసద్వనమాలాశ్రీతులసీకౌస్తుభోజ్జ్వలం।
ప్రసన్నవదనంరత్నకుండలద్వయమండితం।
అనర్ఘరత్నఖచితసర్వాభరణభూషితం।
ఏవంధ్యాత్వారమానాథంగాయత్ర్యర్థంవిచింతయేత్

సర్వభూతోత్పాదకత్వముక్తం సవితృశబ్దతః।
వరేణ్యశబ్దతస్సర్వైర్భజనీయత్వమీరితం॥
సర్వశ్రేష్ఠ్యంచ సకలైః ప్రార్థనీయత్వమేవచ।
పాపభంజనహేతుత్వం తేజస్త్వం భర్గ ఇత్యతః॥
దేవశబ్దేనాభ్యధికం కాంతిమత్త్వం ప్రదర్శితం।
ధీమహీతితు శబ్దేన ధ్యాయామ ఇతి చోదితం॥
ధీశబ్దేనోచ్యతే త్యాగోపాదానవిషయామతిః।
ప్రచోదయాదిత్యనేన ప్రేరకత్వముదీరితం॥
యో దేవస్సవితాస్మాకం ధియో ధర్మాదిగోచరాః।
ప్రేరయేత్తస్య యద్భర్గస్తద్వరేణ్యముపాస్మహే॥
అగస్త్యవిశ్వామిత్రాభ్యాం గాయత్ర్యర్థ ఇతీరితః॥
ఉపాస్యం సర్వభూతానాం యత్తేజో విష్ణువాచకం।
ఆధారం సర్వలోకానాం రవిమండలమధ్యగం।
సంచింతయామస్తత్తేజ ఇత్యర్థశ్చ సదీరితః॥
ఏవం విదిత్వా గాయత్ర్యా అర్థం హృది విచింత్య చ।
తతస్తురీయగాయత్ర్యా ఋష్యాదిన్యాసమాచరేత్॥
ఋషిస్తస్యాస్తు విమలశ్ఛందస్సైవ ప్రకీర్తితా।
పరమాత్మా దేవతాస్యాశ్చతుర్భిస్తు తతః పదైః।
మాప్రపదశిఖైతాభ్యాం కరాంగన్యాసమాచరేత్॥
దర్శయేద్యోనిసురభిమహాయోన్యంజలింగకాః।
నమస్క్రియాజపాహోముద్రాప్రూర్వికాస్సప్తచక్రమాత్॥
యద్దేవాసురపూజితారుణనిభం సామార్కతారాగణైః
పున్నాగాంబుజనాగచంపకముఖైర్వ్యాసైస్సుమైరర్చితం

నిత్యం ధ్యానసమస్తయోగకరణం కాలాగ్నిరుద్రోపమం
తత్వంహారకరంనమామి సతతం పాతాళపక్షుముఖం॥
అస్యచార్థః పరో విష్ణుస్సపవరజసఃపరః।
విభక్తివ్యత్యయస్తత్ర తావచ్ఛోభనమీరితం॥
ఓమిత్యనేనవస్థానమధ్యాహార్యంపదద్వయం।
మాద్వితీయాపాపదితిపాపయిత్వీత్యుదీరితం॥
ధ్యాత్వైవమర్థంజ్ఞాత్వాచపురైతాంతదనంతరం।
ఏతయాభిముఖీకృత్య గాయత్రీం తాంతతో జపేత్॥
ఆసౌప్రణవసంయుక్తవ్యాహృతిత్రయపూర్వికాం।
గాయత్రీంజపహోమాదౌ వదేద్వర్ణీగృహీతథా॥
యతిర్జపేత్ షడోంకారామాద్యంతప్రణవాంతువా।
పృథగాదౌ వ్యాహృతీనాంసంయుక్తానాంతథాపునః।
గాయత్ర్యాద్యంతయోశ్చైతిషడోంకారాఃప్రకీర్తితాః॥
సమస్తానాంవ్యాహృతీనాం
గాయత్ర్యాశ్చయథాక్రమం।
ఆద్యంతోంకారసంయుక్తాగాయత్రీసంపుటాస్మృతా॥
బ్రహ్మచారీగృహస్థశ్చ పరివ్రాడపి తేత్రయః।
కాలత్రయేప్యేవమేవజపేయుర్వేదపూతరం॥

——*అథగాయత్రీజపనియమః*——

పాదేనపాదాక్రమణంమునపోపరితోవణం।
హస్తేనధానంహస్తస్యగృహత్త్వేత్యాదిచింతనం।
ఉచ్చారణంచమంత్రస్యపార్శ్వేక్షణిశ్యాయితేయథా
నిష్ఠీవనంజృంభణంచసోసంకోధంమదంత్రుతం।
గాత్రస్యశిరసో వాపివస్త్రాద్యాచ్ఛాదనంతథా।

సంఖ్యాంయజ్ఞోపవీతేన భాషణంరోదనంతథా।
నిద్రాంచడంభమాలస్యంకుడ్యస్తంభాద్యపాశ్రయం।
వర్జయేదపిసంచారంజపహోమాదికర్మసు॥
వ్యత్యస్తపాణిపాదశ్చపార్శ్వయోరవలోకయన్।
అపవిత్రకరస్సంఖ్యామకుర్వన్నన్యమానసః।
జపహోమాదికంకర్మానుత్తరీయశ్చవర్జయేత్॥
యదివాఙ్నియమోనస్స్యాజ్జపహోమాదికర్మసు
విష్ణుసూక్తంజపేద్వాస్మరేద్విష్ణుంరమాపతిం॥
శూద్రాంత్యపతితశ్వాదిదర్శనేజపమధ్యతః।
జపేదాచమ్యసంభాష్యతైస్స్నాత్వాచపునర్జపేత్॥
ద్వీపేజలావృతేకర్మజపహోమాదివర్జయేత్॥
నగోశతంస్సైకపృష్ఠంయత్రతిష్ఠత్యయంత్రితం।
గాయత్ర్యాజపసంఖ్యానంనకుర్యాదక్షమాలయా॥
అంగుళ్యాజపసంఖ్యానమేకమేకముదాహృతం।
రేఖాభిరష్టగుణితంరేఖాభిర్గణయేత్తతః॥
అనామికామధ్యపర్వసమారభ్యప్రదక్షిణం।
తర్జనీమూలపర్యంతంగణయేద్దశపర్వసు॥
అథవానామికామూలపర్వారభ్యప్రదక్షిణం।
గణయేన్మధ్యమామూలపర్యంతందశపర్వసు॥
మధ్యమామధ్యపర్వాద్యమధ్యమామూలపర్వతః।
ప్రాదక్షిణ్యేనగణయేద్వ్యద్వాద్వాదశపర్వసు॥
యద్వాకనిష్ఠికామూలపర్వారభ్యప్రదక్షిణం।
అనామికామూలపర్వపర్యంతంసకలోత్తమం॥
బ్రహ్మచారీగృహస్థశ్చశతమష్టోత్తరంజపేత్।

అష్టోత్తరసహస్రంతుయతీనాంసముదాహృతం॥
వ్యాహృత్యాంతేవసాయాంథప్రతిపాదంతథాంతతః।
అదుత్రితంప్రజపేద్దేవీమన్యథాబ్రహ్మహాభవేత్॥
పృథక్ప్రణవసంయుక్తాంసప్తవ్యాహృతిపూర్వికాం।
ప్రణవాద్యాంశిరోయుక్తాంగాయత్రీంప్రజపేద్యది।
దశవారంజపస్సోయంసహస్రాదధికఃస్మృతః॥
రసనాంనిశ్చలాంకృత్వామంత్రార్థధ్యానసంయుతం।
ఉచ్చరేన్మనసామందమక్షరాణిపదానిచ।
వ్యక్తంజపోమానసోయముత్తమోత్తమఈరితః॥
కించిదాకుంచితతలావుత్తానాసంహతాంగుళీ।
అసంయుక్తాఘ్రాణసమాప్రాతఃకృత్వాకరౌజపేత్॥
సాయంకాలంవినాకుర్యాత్సంతిష్ఠన్త్రిపదాజపం।
ప్రాగీశానదిశోర్మధ్యంప్రాతఃపశ్యన్జపంచరేత్॥
దేవాభిముఖఆసీనోదేవతాసన్నిధౌజపేత్।
ఆసీనోన్యాన్జపేన్మంత్రాన్ప్రాఙ్ముఖోవాప్యుదఙ్ముఖః॥
జపమధ్యేసమాగచ్ఛేద్యదిభాగవతోత్తమః।
తంప్రణమ్యాభివాద్యాథయోగక్షేమంచకీర్తయేత్॥
అశ్వత్థమగ్నిమాదిత్యంబ్రాహ్మణందేవమందిరం।
పృష్ఠీకృత్యజలంగాంచజపహోమాదినాచరేత్॥
చంద్రార్కగురువహ్నీనాంజలదీపద్విజన్మనాం।
అశ్వత్థదైవతగవాంసన్నిధౌశస్యతేజపః॥
జపఏకగుణోగేహేసద్యాదౌద్విగుణోభవేత్।
గోష్ఠేదశగుణఃప్రోక్తోవహ్న్యాగారేశతాధికః॥
పుణ్యక్షేత్రేతీర్థతీరేసహస్రగుణితఃస్మృతః।

భగవత్సన్నిధౌ ప్రోక్తో జపోఽనంతఫలప్రదః॥
శ్రియః కాంతే మనో యస్య జపహోమార్చనాదిషు।
మోక్షఏవ ఫలం తస్య భవేదత్ర న సంశయః॥
పూజాహోమజపాదీని కర్మాణి భగవత్పరః।
కుర్యాద్యది సుగుప్తాని తస్యానంత్యం ఫలం భవేత్॥
స్పృష్ట్వా నాభేరధః కాయం కర్మకాలే తతః పరం।
ప్రక్షాళ్య దక్షిణం శ్రోత్రం స్పృశేద్వ్యాహరిం స్మరేత్॥
ఏవం జపిత్వా గాయత్రీం ధ్యాత్వా తాం పూర్వవత్పునః।
తస్యా అర్థం చ సంచింత్య పునశ్చార్ఘ్యోదితే రవౌ।
ప్రాణాయామత్రయం కృత్వా గాయత్రీమభివాదయేత్॥
అభివాదయే ఇత్యుక్త్వా స్వగోత్రప్రవరోత్తరం।
స్వసూత్రశాఖాధ్యయనం ప్రథమాంతముదీరయన్।
స్వసంజ్ఞాశర్మనామాథో అహమస్మీతి చాథభో॥
ఇత్యుక్త్వా చ స్వహస్తాభ్యాం శ్రోత్రే సంస్పృశ్య చాత్మనః।
జాన్వాదిపాదాంగుష్ఠాంతం శనైరభిమృశేత్తతః॥
తతస్తురీయగాయత్రీముపస్థాయ కృతాంజలిః।
మంత్రమేకపదీత్యుక్త్వా తురీయం పాదమప్యథ।
మాప్రాపదితి చోక్త్వాథ గాయత్ర్యుద్వాసనం చరేత్॥
మంత్రస్యోత్తమ ఇత్యస్య వామదేవ ఋషిః స్మృతః।
అనుష్టుప్ఛంద ఇత్యుక్తం గాయత్రీ దేవతా స్మృతా॥
ఏతేనోద్వాస్య గాయత్రీముపతిష్ఠేత భాస్కరం॥
మిత్రోపస్థానమంత్రాణాం విశ్వామిత్ర ఋషిః స్మృతః।
మిత్రస్యేత్యస్య తు విరాట్ గాయత్రీ పరయోర్ద్వయోః।
త్రిష్టుప్ఛందసీ ప్రోక్తే దేవతా మిత్ర ఈరితః॥

అర్ఘ్యోదితంసహస్రాంశుంమిత్రస్యేతికృతాంజలిః।
ఉపస్థాయనమస్కృత్వాతస్మైతమభివాదయేత్॥
తతస్తుసంధ్యాంసావిత్రీంగాయత్రీంచసరస్వతీం।
పణవాద్యైశ్చతుర్థ్యంతైర్నమోంతైస్స్వస్వనామభిః।
ప్రణమేదథసర్వాభ్యోదేవతాభ్యస్తత పరం॥
ఆద్యంతోంకారసంయుక్తంద్విరుక్త్వాచనమోనమేత్॥
ప్రతిమంత్రంకేచిదాహుఃప్రణామంసప్రదక్షిణం॥
ఏవమేవతతఃకామోకార్షీదిత్యాదికంమనుం।
ఉక్త్వాప్రదక్షిణంకృత్వానమస్కుర్యాత్త్రియాతనుం॥
ప్రాచీదగ్దక్షిణాదిక్చప్రతీచీదిక్తథోత్తరా।
ఊర్ధ్వాధరాంతరిక్షంచదిశస్సప్తప్రకీర్తితాః॥
ఆసాంసంధ్యాదివన్మంత్రానుక్త్వాకృత్వాప్రదక్షిణం।
కృత్వాప్రణామంసోంకారంవ్యాహృతిత్రయపూర్వయా
గాయత్ర్యాసంప్రణమ్యాథపితరావగ్రజాన్గురూన్।
వర్షత్రయాధికాన్శిష్టాన్బ్రాహ్మణాంశ్చాభివాదయేత్॥

ఇతిజపోపస్థానవిధిః

—*అథమూలమంత్రజపః*—

కాలత్రయేమూలమంత్రంవిహితావసరేజపేత్।
యథోపదేశమృష్యాదిన్యాసధ్యానసమన్వితం॥
ఉపస్థానాత్పూర్వమేవనిగమాంతగురోర్మతం।
రామానుజమునీంద్రోక్తనిత్యగ్రంథేతథైవచ॥
ఉపస్థాయాధారశక్త్యాదీన్సంతర్ప్యనిపీడ్యచ।
వస్త్రంబ్రహ్మముఖంకృత్వానత్యతీర్థోపగంహారిం।
గృహంగత్వాభ్యుక్ష్యహుత్వాభిగమ్యకమలాపతిం।

గాత్రిసముష్టింపరగవేదత్వావృద్ధాన్ ప్రణమ్యచ।
త్రయ్యంతానభ్యసేదేవనిగమాంతగురోః క్రమః॥

—*భగవత్సేవావిధిః*—

శ్రీపాంచరాత్రరత్నాయామాచార్యైర్యదుదీరితం।
విధానంరామసేవాయాస్తత్సంగృహ్యాధునోచ్యతే॥
తీర్థాసన్నంరామసద్మనమస్కృత్యాథతద్విశేత్।
పాదుకోపానద్యానాదిచిత్తక్షేపంతథాత్యజేత్॥
తత్రతత్రస్థితాన్ ద్వారస్థాన్ ప్రణమ్యానుజ్ఞయావిశేత్।
బలిపీఠసమీపేతునమేద్గురుపరంపరాం॥
తామనుజ్ఞాప్యశ్రీరామంనమేత్కూర్మాదిపద్యతః॥
మనోబుద్ధ్యభిమానేనసహాన్యస్యధరాతలే।
కూర్మవచ్చతురఃపాదాన్ శిరస్తత్రైవపంచమం।
నిధాయదండవద్దేహంప్రసార్యచరణౌకరౌ।
బద్ధ్వాముకుళవత్పాణీప్రణామోదండసంజ్ఞితః॥
పాదాంగుళీభ్యాంజానుభ్యాంశిరసాచావనింస్పృశన్।
బద్ధ్వాంజలింనమస్కుర్యాత్సపంచాంగఉదీర్యతే॥
అష్టాంగదండపంచాంగప్రణామాఉదితాఃక్రమాత్।
మస్తిష్కసంపుటప్రహ్వాంగప్రణామాంగసంయుతాః।
ఎతేషుమనునాకుర్యాన్మ్లేనాన్యతమాన్ సమాన్॥
సమస్తిష్కప్రణామస్స్యాదంజలింతుస్తకేన్యసేత్।
ప్రణామస్సంపుటస్స్యాత్ హృదయేంజలిమర్పయేత్॥
ప్రహ్వాంగస్సంపుటంకుర్యాత్సప్రహ్వాంగనమస్క్రియా
పాత్రిసాదమథరామస్యదూరాత్కుర్యాత్ప్రదక్షిణం।
చతుర్దిక్కకుప్సుప్రణామాన్ కుర్యాత్సప్రదక్షిణం।

ప్రదక్షిణప్రణామాంశ్చ యుగ్మాన్నైవసమాచరేత్ ॥
దేవదక్షిణపార్శ్వేపా సేవాచ ... ప్రదక్షిణే।
 తా బలిప...
నాంతరాగమనంకుర్యాత్ ... ॥
యదితత్రతతారాఖ్యా స్తన్మనునాచ తా ...
... నతేయాదమోవాపి తత్తన్మంత్రేణతాన్నమేత్ ॥
సేనేశం ప్రణమేత్ప ... క్తదనుజ్ఞాపురస్సరం।
శ్రీరామసన్నిధింగ చ్ఛేత్స్వాపహారచయాన్వితః॥
చక్రవద్భ్రమయే న్నాంగం పృష్ఠభాగం న దర్శయేత్ ॥
ఉపహారాంశ్చ ... చౌదేశే నిక్షిప్యైవహరిం నమేత్ ।
నగృహీతోప హారస్సన్ ప్రణమేన్మతిమాన్నరః॥
అథోపహా ... నాదాయ శ్రీరామనికటం వ్రజేత్ ।
రామదక్షిణ పార్శ్వస్థ స్తాంశ్చ తస్మైసమర్పయేత్ ॥
... తాశయా నెపితిష్ఠన్నత్రైవపార్శ్వకే।
స్వకీయగురుపఙ్క్త్యంతం శ్రీరామం శరణం వ్రజేత్ ॥
పావనాద్భుతమస్పాపి సేవాలాభప్రహర్షితః।
స్తవ్య స్తవప్రియవశీకరణస్తోత్రమారభేత్ ॥
అర్చావతారమాహాత్మ్యం స్తోత్రస్యచవిశేషతః।
జ్ఞేయం విస్తరతోన్యత్ర నేహవిస్తరతో భయాత్ ॥
తుళసీపాదతీర్థాదిసేతా రామప్రసాదజం।
యత్కించిదపితన్మత్వాహర్షోత్ఫుల్లకపోలకః।
సంభావ్య శిరసా కుర్యాద్యథార్హముపయోజితం॥
పవిత్రహరిపాదాంబుపానే నాచమనం చరేత్ ॥
ధ్యాయేత్కృతార్థమాత్మానం సేవయా జానకీపతేః॥
పశ్చాద్భాగేన నిర్గచ్ఛన్నాసీనశ్చోక్తపార్శ్వకే।

కృపుథానిధిః

శ్రీరామాభిముఖో మూలగ ంవా ృదిర్ తన్మనాజపేత్ ॥

వర్జయేత్సావథా నేనా చారా శాస్త్రచోదితా ॥

పునఃప్రణమ్య సేనేశ మపచ ఃశా తు మస్వ మే।

ఇతిపా ర్థ్యాథ సేనేశం సంప్రః ాసస్యసహా ప్రభో।

సేవాపచారాని త్యేవం పార్థ్యా న్నజ్ఞాప్యనిర్గ ॥

తత్తద్వార్ స్థా ప్రణమ్యానుజ్ఞయా తేషాం వినిర్గమేత్।

శ్రీరామసద్మప్రణ మేదం తేచగురుపజ్తే కాం॥

అపచారానిమా వర్ఖ్యేయతా చ్ఛీ రామసన్నిధౌ।

——*భగవదపచారాః*——

అన్యాఖ్యానకథాగీతన్మృత్తవాదిత్రలోకనం

రుషా రామాలయే వస్త్రచ్ఛన్నదేహానతన్వ

కృష్ణకంబళసంవీతదేహ శ్రీరామ సన్నతిః।

తైలాభ్యక్తాఖిలాంగేనయానపాదూపదాపిహా।

ప్రవేశశ్శీ రామగృహే నిష్ఠీవనమముత్రచ।

కేశాస్థినఖలోష్ణాంచ శ్లేషోదష్టస్యదంతతః।

విణ్మూత్రయోరుత్సర్గో త్రపేతమూహ్యా ప్రవేశనం।

అసంబద్ధప్రలాపోత్రనిదాలాలావిసర్జనం।

పూజాభూమిసుతాజానేః శ్మశానాన్మధ్యయాయినా।

శవానుగంతుః కామాచ్ఛీ రామారాధనకామనా।

అశాంతజ్ఞాతవిమానచ్ఛాయయానుప్రదక్షిణం।

భుక్తశాద్ధాన్న పూజా, విణ్మూత్రేసదనసన్నిధౌ।

రామాయార్పితదీపస్యాన్యత్రవానయసంగృహే।

రామాలయే కథ్యమానతత్కథానాదరాగతిః।

అన్యదేవార్థసందిష్టపుష్పైశ్శీ రామపూజనం।

గత్వాఽన్యదేవతాసద్మాఽస్నాత్వా రామగృహే విశః।
రామస్యాన్యసురైస్తుల్యబుద్ధిః పుష్పనివేద్యయోః।
ఘ్రాణనంచోత్సవే స్పర్శశంకయా స్నానకర్మ చ॥
రామాలయసమీపస్థాన్ రామసేవార్థమాగతాన్।
చండాలాన్ పతితాన్ వాపి స్పృష్ట్వా స్నానార్థముద్యమః॥
రామతద్భక్తపాదాంబుపానే చాచమనం తథా।
ఏకహస్తనతిశ్చాప్రణామోఽసేవనముత్సవే।
ప్రదక్షిణం నతేః పూర్వముచ్ఛిష్టే వాఽశుచౌ సతి।
శ్రీరామవందనం పాదప్రసృతిశ్చ తదగ్రతః।
పర్యంకబంధనం చాపి భోజనానృతభాషణే।
నిగ్రహానుగ్రహౌ వృత్త్యార్త్యా వా విగ్రహారోదనే॥
స్త్రీషు సాకూతవచనమధో వాయువిమోక్షణం।
పరనిందా పరస్తోత్రమశ్లీలస్యాపి భాషణం।
శక్తౌ గౌణోపచారశ్చాప్యనివేదితభక్షణం।
తత్తత్కాలోద్భవఫలాద్యదానం రావణచ్ఛిదే।
వినియుక్తావశిష్టస్య ప్రదానం వ్యంజనాదిషు।
పృష్ఠీకృత్యస్థితిశ్చైవ పరేషామభివాదనం।
గురౌ మౌనం నిజస్తోత్రం దేవతానిందనం తథా।
శయనం రక్తసంగోత్రస్యాధీనాథ్యయనం శ్రుతేః।
గురౌ మనుష్యధీ రామప్రతిమాలోహధీరపి।
దంతశుద్ధిమకృత్వా తు శ్రీరామనికటే గతిః।
ఏకవస్త్రేణ తత్సేవా సక్రోధం కర్మకారితా।
నిషిద్ధకుసుమాద్యర్చాభిగమో రక్తవాససా।
వాసోవిధూననం చాగ్రే మాంసం ప్రాశ్య చ సేవనం।

ఆకృత్వాగ్రయణంనవ్యవ్రీహీణాముపయోజనం।
పుష్పాణ్యదత్వాధూపశ్చాజీర్ణాన్నకృతపూజనం।
పిణ్యాకంప్రాశ్యపూజాచస్పర్శఃస్పృష్ట్వాప్రదీపకం।
అపచారానిమాంత్సర్వాన్యత్నాత్పరిహరేత్సుధీః॥

—*అభివాదనవిధిః*—

సాయంప్రాతశ్చవృద్ధానాంకుర్వాణస్యాభివాదనం।
ఆయుఃప్రజ్ఞాబలంకీర్తిఃప్రవర్ధంతేదినేదినే॥
శ్రోత్రియస్త్ర్యబ్దపూర్వోయస్సోఽభివాదనమర్హతి।
అగురుంనాభివాదేతవిషమస్థలసంస్థితం॥
ఏకదేశాధ్యాపయితావేదస్యగురురుచ్యతే।
సాంగవేదాధ్యాపయితాయస్సఆచార్యఉచ్యతే॥
మంత్రోపదేష్టాచాచార్యస్తేషాంపత్న్యస్సుతాస్తథా॥
పిత్రోర్భ్రాతృభగిన్యాచపితరావపితౌతయోః।
పితృవ్యపత్నీశ్వశురౌస్వసాభ్రాతాచపూర్వజః।
మాతులానీచగురవస్తేభివాద్యాదినేదినే॥
కృత్వాస్వచరణాంగుష్ఠస్పర్శాంతంపూర్వవత్తతః।
సవ్యదక్షిణహస్తాభ్యాంయుగపద్దక్షిణోత్తరౌ।
సాంగుష్ఠౌచరణౌసవ్యదక్షిణౌసముపస్పృశేత్॥
కృతేభివాదనేవిప్రఃకుర్యాత్ప్రత్యభివాదనం।
తస్యప్రకారస్త్వాయుష్మాన్భవసౌమ్యేత్యనంతరం।
ఉక్త్వాతన్నామతస్యాంత్యస్వరముచ్చార్యసప్లుతం।
తదంతేఽకారముచ్చార్యసంధిశ్లిష్టంసమాచరేత్॥
కృతేభివాదనేకుర్యాన్నయఃప్రత్యభివాదనం।
సతస్యదుష్కృతింప్రాప్యనరకంప్రతిపద్యతే॥

ద్విజాతిర్నద్విజానాంతియస్తుప్రత్యభివాదనం।
తంనాభివాదయేద్విప్రస్సశూద్రసదృశస్స్మృతః॥
అభివాద్యద్విజశ్శూద్రంసచేలస్నానపూర్వకం।
బ్రాహ్మణానాంశతంసమ్యగభివాద్యవిశుద్ధ్యతి॥
యజ్ఞశాలాజగృహేసంఘేప్రణమేన్నాభివాదయేత్॥
పాషండినంకృతఘ్నంచమహాపాతకినంశఠం।
నాస్తికంపతితంవ్రాత్యంకుర్వంతందంతధావనం।
సమిత్పుష్పకుశాగ్న్యంబుపాణిమప్రయతంతథా।
స్నానభోజనహోమాదికుర్వంతంకర్మవైదికం।
అభ్యక్తమాతురంశత్రుంగచ్ఛంతమపియోగినం।
ఏవంగుణస్స్వయంవాపిబ్రాహ్మణోనాభివాదయేత్॥
ఉదక్యాంసూతికాంశుద్ధ్యేదక్షిణావాఽన్త్యజవాపతః॥
బ్రాహ్మణంకుశలంపృచ్ఛేత్సమానవయసంద్విజః।
ఆత్మనోవయసాన్యూనంక్షత్రియంచేదనామయం।
క్షేమమస్త్వితివైశ్యంతుశూద్రమారోగ్యమేవచ।
సురాంపిబేతిచండాలంకృతేరైర్వందనాదికే॥
నమస్కారమకుర్వాణశ్శూద్రోయస్స్వస్త్యుదాహరేత్।
తేనైవసహశూద్రేణనరకంయాతిసద్విజః॥
నాతిక్రమేదసంభావ్యశ్రోత్రియంకానవేస్త్రియం॥
వినాపత్నీంతథాయోనిసంబంధాన్యపియోషితం।
యోషితస్సకలాబ్రాహ్మ్యాత్సుభగేభగినీతివా॥
సాంధ్యంకర్మసమాప్యైవంద్విరాచమ్యగృహంవ్రజేత్॥

—*ఔపాసనవిధిః*—

సౌవర్ణేరాజతేతామ్రేపాత్రేన్యస్మిన్నథాపివా।

అభిన్నైసలిలంశుద్ధైసమాహృత్యసుగోపితం।
గృహంగత్వాద్విరాచన్యపోక్షితంగోమయాంబుభిః।
సమ్మార్జితంచతత్రస్థోహోమోపకరణాన్యథ।
గృహంచహోమద్రవ్యాణిస్వాత్మానంపరిచారకాన్।
తేనోదకేనసంప్రోక్ష్యతతఆచమనంచరేత్॥
యద్వాగృహేసముద్ధృత్యసలిలంతత్రకాంచనం।
నిక్షిప్యదర్భమథవాతేనసంప్రోక్షణంచరేత్॥
మధ్యాహ్నేసాయమప్యేవంత్రికాలంప్రోక్షణంచరేత్।
నకుర్యాజ్జపహోమాదికర్మాసంప్రోక్షితేగృహే।
శతక్రతుచతుర్వేదిశ్రీనివాసార్యదర్శితే।
పంచకాలప్రదీపేతుసంగతాశ్రౌతపద్ధతిః॥
స్వగృహోక్తవిధానేనకుర్యాదౌపాసనంస్వయం॥
స్వస్యోపాధౌసుతోభ్రాతాస్వస్రీయోదుహితుఃపతిః।
ఋత్విక్పత్నీగురుశ్శిష్యాహోమంకుర్యాదనుజ్ఞయా॥
హోమమన్యస్యనోకుర్యాదకృత్వాహోమమాత్మనః
జుహుయాన్నానుపేతోల్పవిద్యోనయువతిస్తథా।
విధురోబ్రహ్మచారీచపరివ్రాడపితేత్రయః।
పరార్థంకర్మకుర్వాణాఃపాతయంతిపతంతిచ॥
శ్రౌతాగ్నింజుహుయాత్పూర్వంస్మార్తాగ్నిమితికేచన॥
శ్రాద్ధంభుక్త్వానజుహుయాచ్ఛ్రౌతంస్మార్తమథాపివా।
నిక్షిప్యాగ్నింస్వభార్యాయామృత్విజంపరికల్ప్యచ।
ప్రవసేదస్తిచేత్కార్యంద్విమాసంనతతోధికం॥
దంపత్యోస్సన్నిధౌహోమంకుర్యుఃపుత్రర్త్విగాదయః

అథవాసన్నిధౌపత్న్యాఇతికాత్యాయనోబ్రవీత్ ॥
ఉద్దేశత్యాగకృద్భర్తావత్నీస్యాత్తదసన్నిధౌ॥
కనిష్ఠాయాంగృహస్థాయాంసంసృష్టాగ్నేర్ద్విజన్మనః॥
జ్యేష్ఠా(స్త్రీ)గ్రామసీమానంహోమకాలేనలంఘయేత్ ॥
జ్యేష్ఠాయాంతుగృహస్థాయాంకనిష్ఠానిర్గతాయది।
తదానదోషపకాచేద్ధోమకాలంనలంఘయేత్ ॥
సంగవాత్ప్రాఙ్ముఖ్యకాలఃఆసాయంగౌణఈరితః।
ప్రదోషాంతోముఖ్యకాలోగౌణస్తునవనాడికాః॥
వదంతివైశ్వదేవాత్ప్రాగ్ఘోమకాలంతుకేచన॥
ద్విరాచమ్యత్రిరాయమ్యప్రాణాన్ సంకల్ప్యభూతలే।
ఉపలిప్తేగోమయేనహస్తమాత్రంజలేనచ।
చతురశ్రంతత్రరేఖాస్తిస్రఃప్రాగ్దేశసమ్మితాః।
ప్రాగగ్ర(గ్రా)దక్షిణారంభాఉదగగ్రాస్తతస్తథా।
పశ్చిమారంభమంగుష్ఠానామికాభ్యాంతృణేనవా।
కాష్ఠాదినాపివోల్లిఖ్యతత్రన్యస్యతృణాదికం।
ఆవోక్ష్యతన్నైరృత్యాంనిరస్యాథతృణాదికం।
స్పృష్ట్వోదకంవ్యాహృతీభిస్తత్రక్షిప్యపావకం।
ప్రజ్వాల్యయాజ్ఞియైఃకాష్ఠైస్తతఃపరిసమూహ్యచ।
హస్తేనాథావోక్షణాంభఃప్రాగుదగ్వానిరస్యచ।
నిదధ్యాద్వారితత్రాన్యత్సర్వంహోమేష్వితిక్రమః॥
తతస్సలిలపాత్రంతుసవ్యహస్తేనసంస్పృశన్।
మంత్రైశ్చతుర్భిరదితేనుమన్యస్వేతిపావకం।
పరిషిచ్యస్వలంకృత్యవహ్నేవేకామమంత్రకం।
ఆధాయసమిధంతస్యాంప్రదీప్తాయాంసమంతతః।

అతీత్యద్వ్యంగుళంతత్రహుత్వాసూర్యాయతండులైః।
చతురంగుళిసంపూర్ణైః పాణినాదేవతీర్థతః।
మధ్యేగ్నయేస్విష్టకృతేప్రాగుదీచ్యామసంయుతం।
హుత్వైకాంపునరాధాయసమిధంపూర్వవత్తతః।
పరిషిచ్యత్వన్వమంస్థాః ప్రాసావీరితిభేదతః।
సూక్తేనాగ్నేనయేత్యగ్నిముపతిష్ఠేత్కృతాంజలిః॥
సాయంభేదోగ్నయేపూర్వాహుతిరన్యత్సమంభవేత్॥
ప్రాతర్యద్యకృతోహోమః
కుర్యాత్ ప్రాక్సాయమాహుతేః।
సాయంయద్యకృతోహోమః
కుర్యాత్ప్రాక్ప్రాతరాహుతేః॥
కుర్యాత్ప్రాగష్టమాత్కాలాత్
గతౌహోమౌపృథక్ పృథక్॥
ఔపాసనేముఖ్యకాలాతిపత్త్యాదౌతునిష్కృతిః।
వ్యాహృతిత్రితయేనైవహోమస్ప్రాయశ్చిత్తసమ్మతః॥
ప్రాతస్సాయంచవాహోమమకృత్వాభుక్తవాన్యది।
యత్తేయథాహేత్యేతాభ్యామాదధ్యాత్సమిధౌతదా॥
ఔపాసనాగ్నిద్వితయసంసర్గేగ్నింవిభజ్యతం।
మమాంశోయంనుమాంశోయమితిమత్వానిజాంశకే।
పూర్వహోతాగ్నయేవివిచయేస్వాహేతిసంహునేత్॥
ప్రాయశ్చిత్తాహుతీశ్చాపిపశ్చాద్ధోతాహునేదథ॥
స్వాంశేగ్నయేపథికృతేగ్నయేవివిచయేత్వితి।
స్వాహాంతాభ్యాంచమంత్రాభ్యాంప్రాయశ్చిత్తాహుతిం
తతః।ఉభౌసమారోపయేతాంసహైవాగ్నీఇతిక్రమః॥

లౌకికానలసంసర్గే విచింపా హి పంచకం।
హుత్వా వేదిష్టమే వేతి చిత్తం బోధాయనోఽబ్రవీత్।
అహుతో ఽష్టసు కాలేషు యద్యగ్నిర్లౌకికో భవేత్।
సమారూఢస్సమిధ్యాత్మన్యహుతో ద్విస్తు లౌకికః॥
హోమకాలే దంపతీ తు యది గ్రామాద్బహిర్గతౌ।
భర్తరి ప్రోషితే పత్నీ హోమకాలే తథా యది।
భర్తరి ప్రోషితే మాసద్వయా మూర్ధ్వమనాగతే।
అగ్నౌ పాదేన సంస్పృష్టే తథా చాశుచిభిర్నరైః।
అమేధ్యేనాపి సంస్పృష్టే లౌకికోఽగ్నిర్న సంశయః॥
అన్యేనాపి హృతే మేధ్యే స్పృష్టే గ్నౌ భోజనాత్పరం।
దివానిశౌ యామపి వా సద్యస్సంధాయ పావకం।
కాలద్వయం న భుంజీత భుక్తే ప్రాగేక కాలికం॥
స్వయమేవ వినష్టేఽగ్నౌ భుక్తేః ప్రాక్తత్పరం తు వా।
అభోజనమయాశ్చాగ్నే పిణ్వాజ్యాహుతిం చరేత్॥
అభోజనం తు దంపత్యోర్వ్యక్షు వేదన్యతరస్య వా॥
విచ్ఛిన్నవహ్నిసంధానం దివా కుర్యాద్యదా తదా।
పూర్వేద్యుస్నాయమారభ్య కుర్యాద్ధోమద్వయం పృథక్
ప్రతిమాసం పాదకృచ్ఛ్రం విచ్ఛిన్నాగ్నేస్తు నిష్కృతిః।
పాదప్రస్థం ఘృతం పంచప్రస్థకం ధాన్యమేవ చ।
దత్వా చ శ్రోత్రియాయైవ తతస్సంధానమాచరేత్॥
ద్వాత్రింశత్ప్రసృతిః ప్రస్థముక్తయష్టోడశాపి వా।
ఆపద్యధ్వని వా వహ్నేస్సమారోపణమాచరేత్॥
అశ్వత్థసమిధి హ్యాగ్నిమయం తఇతి మంత్రతః।
తదభావే తు పాలాశ్యామౌదుంబర్యామథాపి వా।

ఖాదర్యాంవాపిసమిధిసమారోపణమాచరేత్ ॥
ఆజుహ్వానస్సుప్రతీకఉద్బుధ్యస్వేతిమంత్రతః।
ఆధాయలౌకికేగ్నౌతాంహోమంకుర్యాత్తతఃపరం॥
యద్వాయాతేఅగ్నఇతిసమారోప్యాగ్నిమాత్మని।
విసృజ్యోపావరోహేతిమంత్రేణజుహుయాత్తతః॥
ఆత్మన్యగ్నిసమారూఢేశూద్రాంత్యపతితశ్వభిః।
అమేధ్యవాయసోదక్యాసూతికాశుచిభిర్యది।
సంస్పృష్టేలౌకికేవహ్నౌవిసృజ్యాత్మస్థపావకం।
పునస్త్వాదిత్యమంత్రేణోపసమింధ్యాత్త్రయేణచ।
వ్యాహృతీనాంస్వయంహుత్వా
హోమంకుర్యాత్స్వశక్తితః॥
శవానుగమనాశౌచోపఘాతేగ్నిసమింధనం।
సర్వప్రాయశ్చిత్తహోమంసద్యోన్యేనైవకారయేత్ ॥
కేచిద్వదంత్యగ్నినాశమాత్మారూఢేపిపావకే।
పతితాద్యైర్భాషణేచమజ్జనేనృతుమైథునే॥
అకృత్వాభోజనంరాత్రౌసభార్యఃపర్వదర్శయోః।
ప్రతిమాసంప్రతిపదిస్థాలీపాకంసమాచరేత్ ॥
పాలాశఖాదిరాశ్వత్థబైల్వోదుంబరవేతసాః।
శమ్యరాఽపామార్గదూర్వా
దర్భాస్స్యుస్సమిధఃక్రమాత్ ॥
ప్రాదేశమాత్రాస్సత్వకాః స్సంగ్రాహ్యాజంతువర్జి
తాః। ద్వివృక్షసంభవాజీర్ణాస్స్థౌల్యేనాంగుష్ఠతోధికాః।
సక్షీరపత్రానిర్వీర్యాస్సమిధఃపాటితాస్త్యజేత్ ॥
ఇధ్మస్తుద్విగుణఃకార్యస్త్రిగుణఃపరిధిస్స్మృతః।

స్మార్తేప్రాదేశఇధ్మోవాద్విగుణఃపరిధిఃస్మృతః॥
తుళసీపుష్పసమిధోదర్భాదీంశ్చాహరేత్స్వయం।
క్రీతైర్భృత్యాద్రాహృతైరేతైఃకర్మకుర్యాత్సతేదథః॥
వేదాంతదేశికమతేక్రీతపుష్పంనదోషకృత్॥
తుళసీకాష్ఠజేవహ్నౌపచత్యన్నంహవిశ్చయః।
తస్మిన్వాజుహుయాత్తస్యభవేదేవాక్షయంఫలం॥
కాష్ఠాద్యప్రోక్షితంవహ్నౌనాదధ్యాదశుచీనిచ।
ధమన్యోపసమింధేతవహ్నింనాన్యైశ్చసాధనైః।
తృణాద్యనంతరేకృత్వాసమింధేతముఖేనవా॥
ఖట్వాదీనామధోవహ్నింనాదధ్యాన్నచలంఘయేత్॥
యత్రకాష్ఠంతచ్ఛ్రవణంతత్రరోగోహుతేభవేత్।
తదక్షియత్రజ్వాలాల్పానిందాతత్రహుతేభవేత్॥
నాసికాయత్రధూమస్స్యాత్తత్రహోమేధనక్షయః॥
యత్రభస్మశిరస్తత్స్యాత్తత్రపాపంహుతేభవేత్॥
జిహ్వాజ్వాలాయతస్తత్రజుహుయాత్సర్వకర్మసు॥
మధ్యేగ్నేకనకాజిహ్వాహోమస్స్యాజ్జాతకర్మణి।
కృష్ణాజిహ్వాదక్షిణేస్యాద్ధోమస్స్యాత్తత్రపైతృకే॥
వివాహేహోమోజిహ్వాయాంసువర్ణాయాంతుపశ్చిమే।
రక్తాజిహ్వోత్తరేహోమస్తత్రోపనయనేస్మృతః॥
శాంతికర్మణిహోమేస్యాద్బహురూపేశదిక్స్థితా॥
అగ్నిదిగ్వ్యతిరిక్తాయాంహోమస్స్యాదభిచారకే।
సుప్రభేతిదిశిప్రాచ్యాంజిహ్వాహుతభుజోభవేత్॥
ఏభ్యోన్యాన్వైశ్వదేవాదిహోమాంస్తత్రసమాచరే
త్॥జిహ్వాఏవమవిజ్ఞాయజుహుయాద్యోహవిర్ద్విజః।

నిష్ఫలంకర్మతస్యస్యాన్నరకంసోధిగచ్ఛతి॥
బ్రహ్మచారీతుసమిధఆధాస్యఇతికాలయోః।
సంకల్ప్యకృత్వోల్లేఖాదిప్రజ్వాల్యాగ్నింప్రతిష్ఠితం।
పరిమృజ్యపరిత్వేతితతఃపరిసమూహ్యచ।
పరిషిచ్యాగ్నయఇతిమంత్రైర్ద్వాదశభిస్తతః।
సమిధోద్వాదశాధాయపరిషిచ్యచపూర్వవత్।
మంత్రైర్యత్తేఅగ్నఇతిమయిమేధామితిత్రిభిః।
ఉపతిష్ఠేత్సాయమేవేత్యాహుఃకేచిద్వటోరిదం॥
ఆసమావర్తనాద్వహ్నావాదధ్యాల్లౌకికేవ్రతీ॥
స్నాతకస్తువివాహాత్ప్రాగ్లౌకికాగ్నౌఘృతాహుతీః।
సాయంప్రాతర్వ్యాహృతీభిర్హుత్వాకుర్యాదుపస్థితిం॥
విధురోపాసనేచింత్యంవచనంయత్రకుత్రచిత్।
ఉద్ధృత్యవహ్నిమిత్యాదికారికానాంతథాకరః॥
కృత్వాగ్నిహోత్రంహోమంవానిర్గత్యాగ్నిగృహోద్బ
హిః।ఉపస్పృశేన్మంగళానిద్రవ్యాణీమానినిత్యశః॥
రాజానంబ్రాహ్మణంకన్యాంశ్వేతపుష్పాణిచందనం।
ధేనుంసవత్సాంవృషభంమృత్తికాంగోమయంతిలాన్।
సువర్ణమక్షతాన్రత్నందూర్వాదధిఘృతంమధు।
శమ్యశ్వత్థార్కదర్భాన్హారిద్రాంలవణంగుడం।
గోరోచనంమృదంగంచదర్పణంధాన్యమేవచ।
జీరకంరాజమాషంచప్రాతఃపశ్యేత్సదాబుధః॥

—*అథ బ్రహ్మయజ్ఞవిధిః.*—

ప్రాఙ్ముఖఃప్రాగుదీచీంగత్వోదీచీంతువాదిశం।
ద్వారాచమ్యకృతప్రాణాయామస్సంకల్పయేదితి॥

బ్రహ్మయజ్ఞేనయక్ష్యేఽథస్స్పృష్ట్వావిద్యుదసీతిచ|
ఋచఃప్రీణంత్వితితత్రిఃపీత్వాసలిలంతతః|
ఓష్ఠౌయజూంషిప్రీణంత్విత్యుభౌసంపరిమార్జయేత్॥
తౌతుసామానిప్రీణంత్విత్యుపస్పృశ్యతతశ్శిరః|
పరంప్రీణంత్వథర్వాణేత్యుక్త్వాతతఉపస్పృశేత్॥
ఆంగిరసోబ్రాహ్మణానిప్రీణంత్వితివిలోచనే|
ఇతిహాసపురాణానిప్రీణంత్వితిచనాసికే|
కల్పాశ్చగాథాఃప్రీణన్త్విత్యథశ్రోత్రద్వయంస్పృశేత్
ప్రీణంతునారాశంసీరిత్యురస్స్పృష్ట్వోదకంస్పృశేత్|
అత్రాపితుల్యానియమాయఆచమనఈరితాః॥
ఆచమ్యైవంతుచాదేశేప్రాగగ్రేషుకుశేష్వథ|
ఆసీనఃప్రాఙ్ముఖఃప్రాణానాయమ్యత్రిఃకరౌతతః|
సంకల్పోక్తప్రకారేణకృత్వాజానునిదక్షిణే|
ఓంకారమాదావుచ్చార్యగాయత్రీంపాదశస్తతః|
ప్రతిపాదంవ్యాహృతిభిఃక్రమేణాదౌపృథగ్యుతాం|
అర్ధర్చశోవ్యాహృతీభ్యామాద్యాభ్యామాదితోయుతాం
తృతీయయాదౌవ్యాహృత్యాయుక్తామనవసాయతాం|
ఉచ్చరేదథవాంతేషుతిస్రోపివ్యాహృతీఃపృథక్|
పాదార్ధర్చానవానానాంపూర్వోక్తవిధినావదేత్॥
నసంయుజ్యాచ్చసర్వత్రగాయత్రీంవ్యాహృతింతథా|
యద్వావినావ్యాహృతిభిర్గాయత్రీంత్రిర్వదేదిహ॥
వేదాదీంశ్చతురోధీత్యప్రశ్నాధ్యయనమారభేత్|
పరేద్యురుత్తరంప్రశ్నంతత్పరేద్యుస్తదుత్తరం॥
ఏవంప్రతిదినంప్రశ్నమధీత్యతదనంతరం|

నమోబ్రహ్మణఇత్యేతామృచమంతేజపేత్త్రిధా।
తతోవృష్టిరసీత్యుక్త్వాసలిలంసముపస్పృశేత్॥
గృహానుఛ్ఛేత్యయుతిః ంచిద్దద్యాత్స్వదక్షిణాస్మృతా॥
అనధ్యాయేష్వనియతప్రశ్నస్వాధ్యాయవాన్జపేత్।
అనువాకంత్వనియతప్రశ్నస్వాధ్యాయవాన్జపేత్॥
ఉపనీతోమాణవకఃప్రథమోపాకృతేఃపురా।
వేదాదీంశ్చతురోధీత్యగాయత్రీంచతతోజపేత్॥
జపేత్పురుషసూక్తంయోబ్రహ్మయజ్ఞేహరింస్మరన్।
ససర్వవేదపాఠస్యఫలంప్రాప్నోత్యసంశయః॥
పారాయణేబ్రహ్మయజ్ఞేతథాన్యేష్వపికర్మసు।
ప్రజపేత్సంహితాంనైవపదక్రమజటాదికాన్॥
అనుషంగంచాన్యశాఖాంబ్రహ్మయజ్ఞేవివర్జయేత్।
ప్రాతఃకాలేబ్రహ్మయజ్ఞేతదానందంపఠేచ్ఛ్రుతిం।
మధ్యందినేపరాహ్ణేచపఠేదుచ్చైస్స్వరేణతు॥
అధీయీతసదాగ్రామమధ్యేతుమనసాశ్రుతిం॥
తతోవేదస్యాధ్యయనంతస్యాధ్యాపనంజపం।
అభ్యాసంవాతస్యకుర్యాత్తదర్థాన్వావిచింతయేత్॥
వేదాభ్యాసావిరోధేనశాస్త్రాణిచసమభ్యసేత్॥
యోనధీత్యశ్రుతింశాస్త్రమభ్యసేత్సాన్వయస్తుసః।
జీవన్నేవభవేచ్ఛూద్రఇత్యేవంమనురబ్రవీత్॥
పరాశరోబ్రవీద్విప్రోనామధారీశ్రుతింవినా॥
వేదహీనస్యవిప్రస్యసర్వశాస్త్రప్రగల్భతా।
నగ్నాయాయోషితస్సర్వాలంకారాఇవవైభవేత్॥
విస్మృతాస్యాచ్ఛ్రుతిర్యేనస్వధీతాపిద్విజన్మనా।

సభ్రూణహేతివిజ్ఞేయోవియోనించాధిగచ్ఛతి॥
అర్థార్థంయోనియుంజీతబ్రాహ్మణోనిగమాక్షరం।
ప్రత్యక్షరంబ్రహ్మహత్యాపాపంప్రాప్నోత్యసంశయః॥
ప్రఖ్యాపనంప్రాధ్యయనంప్రశ్నపూర్వప్రతిగ్రహః।
యాజనాధ్యాపనేవాదష్షడ్విధో వేదవిక్రయః॥
అనధ్యాయేష్వధ్యయనం వేదస్యచవిధింవినా।
అర్థార్థంవినియోగశ్చత్రయం వేదవినాశనం॥

—*అనధ్యాయప్రదోషాదినిర్ణయః*—

అనధ్యాయదినాన్యత్రప్రవక్ష్యం తేయథామతి॥
చతుర్దశ్యష్టమీపర్వద్వయేషుప్రతిపత్సుచ।
శయనాయనమన్వాదియుగాదివిషు వేష్వపి।
సంధ్యయోశ్చప్రదోషేషు నాధీయీతశ్రుతింద్విజః॥
త్రిముహూర్తమనధ్యాయతిథిర్యస్మిన్దినేభవేత్।
ఉదయేస్తమయేవాపితత్రానధ్యాయమాచరేత్॥
చతుర్దశ్యాంయదాపర్వదర్శోవాస్తమయాత్పురా।
సంధ్య[illegible]దశ్యామనధ్యాయస్తదాభవేత్॥
అపరేద్యుశ్చప్రాగ్వేద్యు[illegible]నధ్యాయోయదాభవేత్
తద[illegible]యోః[illegible]దినేన వేదాధ్యయనంచరేత్॥
యదా[illegible]యనసందేహస్తత్రనాధ్యయనంచరేత్॥
[illegible]నాడీనాంరాత్రౌన్యూనాయదాభవేత్।
[illegible]స్తమయాదూర్ధ్వంచతుర్థీచేద్ద్వినాడికా।
షష్ఠ్యన్యూనా[illegible]పంచదశనాడికానాంయదాభవేత్।
సప్తమ్యస్తమయాదూర్ధ్వంయద్యేకఘటికాభవేత్।
న్యూనాచద్వాదశీషష్టినాడికానాంభవేద్యది

ఊర్ధ్వమస్తమయాదర్ధఘటికా చేత్త్రయోదశీ।
యస్మిన్దినే చానధ్యాయః పూర్వేద్యుర్దివసాంతతః॥
సర్వేష్వేతేషు తిథిషు ప్రదోషః పరికీర్తితః॥
ఆషాఢశుక్లద్వాదశ్యాం యస్మాచ్ఛేతే రమాపతిః।
శయనద్వాదశీ తస్మాత్సా ప్రోక్తా మునిపుంగవైః॥
ఆషాఢే కార్తికే జ్యేష్ఠే చైత్రే మాసే చ ఫాల్గునే।
పౌర్ణమాసీ భాద్రపదే తృతీయా చైత్రమాస్యపి।
ఆషాఢే దశమీ శుక్లా కృష్ణా చ శ్రావణాష్టమీ।
ఆశ్వయుక్ఛుక్లనవమీ పౌషే చైకాదశీ సితా।
ఫాల్గునే మాస్యమావాస్యా మాఘే శుక్లా చ సప్తమీ।
కార్తికే ద్వాదశీ శుక్లా మన్వాదయ ఇమే స్మృతాః॥
శుక్లా తృతీయా వైశాఖే నవమీ కార్తికే సితా।
కృష్ణా త్రయోదశీ భాద్రే మాఘేఽమా చ యుగాదయః॥
సంత్యన్యే చాప్యనధ్యాయకాలా మునిభిరీరితాః।
గౌతమాపస్తంబముఖ్యైర్జ్ఞాతవ్యాస్తత్ర తత్ర తే॥

—*అభిగమనారాధనక్రమః*—

ఏవం శ్రీరామకైంకర్యరూపాః ప్రాహ్ణాదికాః క్రియాః॥
శ్రీరామచంద్రప్రీత్యర్థం కృత్వా సీతాధవాజ్ఞయా।
స్వదేవగృహమాగత్యానమ్య ద్వాస్థాననుజ్ఞయా।
ప్రవిశ్య సంప్రణమ్యాష్టాంగప్రణామేన రాఘవం॥
జయ శ్రీరామ రక్షోహన్ సుప్రభాతా నిశాస్తు తే।
కౌసల్యాసుప్రజా రామ పూర్వాసంధ్యా ప్రవర్తతే।
ఉత్తిష్ఠ నరశార్దూల కర్తవ్యం దైవమాహ్నికం॥
వీర సౌమ్య విబుధ్యస్వ కౌసల్యానందవర్ధన।

జగద్ధిసర్వంస్వపితిత్వయిసుప్తేన గోక్షిత॥
ఇతిప్రబోధ్యశ్రీరామం [illegible] ఉరరం।
ఉద్ఘాట్యానన్యశ్రీగానా [illegible] రుపరంపరాం।
ద్వయేనమితగిద్యైః వారాణా [illegible] జేత్॥
పత్రైఃపుష్పైఃఫలైస్తోయైః కేవలం [illegible]లినాపివా।
కృపాసముద్రంశ్రీరామంసర్వలోకైకనాయకం।
సకృత్ స్మరణమాత్రేణసర్వాఘౌఘవినాశనం।
ఆశ్రితాభీష్టదాతారంసకృదంజలికింకరం।
బ్రహ్మేశాదిసురశ్రేష్ఠసమర్చితపదాంబుజం।
యథోక్తవిధినాభ్యర్చ్యస్తుత్వాచవివిధైస్తవైః॥
సమాప్యచాభిగమనంశ్రీరామాయసమర్పయేత్॥
నైధ్రువాన్వయసంజాతశ్రీనివాసార్యసూనువా।
శ్రీనివాసయతిశ్రేష్ఠపదాంబుజషడంఘ్రిణా।
సీతారామపదాంభోజనిత్యసంయుక్తచేతసా।
శ్రీవీరరాఘవేణోక్తసచ్చరిత్రసుధానిధౌ।
సీతారామప్రేరణయాకృతోభిగమనక్రమః॥
నళాఖ్యేహాయనేమాసిమిథునేనవమీతిథౌ।
శ్లోకైర్నగాబ్ధైరుక్తోయంమయాభిగమనక్రమః॥

—*అథోపాదానవిధిః*—

*అజతాతంకుజాజానిమజాత్మజపితామహం।
అజాత్మజమజందేవంభజామ్యజపితామహం॥

*అజతాతం- బ్రహ్మజనకం- కుజాజానింసీతాపతిం-అజాత్మజస్యరుద్రస్యపితామహం- అజోమన్మథః- సచాత్మజఃపుత్రోయస్యతం.అజోదశరథపితా- సఃపితామహోయస్యతం॥........................

—*పుష్పతులసీదళాహరణవిధిః*—

సమాప్యగ్రామాభిగమనముపాదానమనంతరం।
సంకల్ప్యపుష్పతులసీసమిద్దర్భాః సమాహరేత్॥
అన్యానిపూజాద్రవ్యాణిధనధాన్యాదికానిచ।
పుష్పాణిచంపకాంభోజమల్లికాదీనిచాహరేత్॥
అయాచితంపర్యుషితంస్పృష్టంపాదేనలంఘితం।
మ్లానంచస్పృష్టమస్పృశ్యైః కేశకీటాదిదూషితం।
దుర్గంధంమలగంధంచనిర్గంధంపతితంభువి।
ఉగ్రగంధంశీర్ణదళమూర్ణనాభివివేష్టితం।
స్వయంపతితమన్యార్థంసందిష్టమవికాసితం।
హస్తవస్త్రోదరాహారండపటానీతంపరిత్యజేత్॥
దేవోద్యానోద్భవైఃపుష్పైర్నార్చయేద్గృహదేవతాం।
నజిఘ్రేత్కుసుమాదీనినైవేద్యానిరమాపతేః॥
భృగుభౌమారవారేషుమన్వాదిషుయుగాదిషు।
చతుర్దశ్యష్టమీపాతసంక్రాంతిద్వాదశీషుచ।
నాహరేత్తుళసీమూర్ధ్వంమధ్యాహ్నాత్పూర్వతోఽపి॥
తుళసిశ్రీసఖిశుభేపాపహారిణిపుణ్యదే।
నమస్తేనారదనుతేనారాయణమనఃప్రియే॥
నమస్తేదేవితుళసినమస్తేహరివల్లభే।
లోకమాతర్నమస్తుభ్యంనమస్తేభక్తవత్సలే॥
ఆనందాశ్రుసముద్భూతేవిష్ణోర్విష్ణుప్రియంకరే।
ప్రసీదమేస్యభక్తస్యభూయోభూయోనమోస్తుతే॥
తుళస్యమృతజన్మాసిసదాత్వంకేశవప్రియే।
కేశవార్థంలునామిత్వాంవరదాభవశోభనే॥

మోక్షైకహేతోర్ధరణిప్రసూతే
విష్ణోస్సమస్తస్యగురోఃప్రియేతే।
ఆరాధనార్థం పురుషోత్తమస్య
లునామిపత్రం తులసి క్షమస్వ॥
స్తుత్వైవంతుళసీంప్రోక్తైర్గృహీత్వాప్రార్థయేత్తతః॥
ప్రసీదమమదేవేశి ప్రసీదహరివల్లభే।
క్షీరోదమథనోద్భూతేతుళసిత్వంప్రసీదమే॥
త్వన్మూలేసర్వతీర్థానిత్వన్మధ్యేసర్వదేవతాః।
త్వదగ్రేసర్వవేదాశ్చతులసిత్వాంనమామ్యహం॥
కాయేనమనసావాచాయత్పాపంజాయతేమయా।
తత్సర్వంనాశయక్షిప్రంవిష్ణోరారాధనాయ్యభే॥
ఆహృత్యచహరిష్యంశ్చతుళసీంప్రణమేత్సదా।
ప్రక్షాళయేన్నతుళసీంపుష్పంప్రక్షాళయేజ్జలైః॥
శుష్కైఃపర్యుషితైర్వాపిపూజయేత్తుళసీదళైః।
నాతుళసైరర్చయేత్పుష్పైస్తుళసీరహితైరపి॥
తత్తద్దినేష్వేవయోగ్యాదర్భాస్తత్తద్దినోద్ధృతాః।
మాసేనభస్యామృతాశ్చేద్యోగ్యాదర్భాస్తువత్సరం॥
క్వచిన్నభస్యఇత్యుక్త్వామాఘమాసీతిచక్వచిత్॥
హుంకారేణసతారేణప్రాఙ్ముఖోవాప్యుదఙ్ముఖః।
దర్భాన్స్పృష్ట్వాథమంత్రేణవిరించేనేతిచాహరేత్॥
విరించేనసహోత్పన్నపరమేష్ఠినిసర్గజ।
నుదసర్వాణిపాపానిదర్భస్వస్తికరోభవ॥
కుశోథపశ్వామితోశ్వవాలఃకాశస్తథైవచ।

దూర్వోశీరోయవోవ్రీహిర్దర్భాపతేక్రమాత్ స్మృతాః॥
ఛాయాధ్వాశువిదేశేషుయేదర్భాస్తాన్వివర్జయేత్ ॥
యేపరిస్తరణేదర్భాయేదర్భాపితృకర్మణి।
ఆసనేబ్రహ్మయజ్ఞేచయేదర్భాయజ్ఞభూమిషు॥
ఛిన్నాగ్రానగ్నిదగ్ధాంశ్చస్పృష్టానప్రయుతైరపి।
నఖచ్ఛిన్నాన్దక్షిణాగ్రాన్దర్భానేతాన్వివర్జయేత్ ॥

——*ద్రవ్యార్జనప్రకారః*——

అర్థార్జనంపోష్యవర్గరక్షణాయసమాచరేత్ ।
పితృమాతృభ్రాతృభార్యాపుత్రపుత్ర్యాశ్రితాగ్నయః।
అతిథ్యభ్యాగతాచార్యాఃపోష్యవర్గాఉదాహృతాః॥
బ్రాహ్మణేభ్యోపిశిష్టేభ్యఃక్షత్రియేభ్యోపివాధనం।
వైశ్యేభ్యోవాపిగృహ్ణీయాన్నశూద్రేభ్యఃకదాచన।
శిష్టానధ్యాపయేద్వాపియాజయేద్వాద్విజాన్సతః॥
అధ్యాపనంయాజనంచనకుర్యాదసతాంద్విజః॥
షణ్ణాంతుకర్మణాంమధ్యేత్రీణికర్మాణిజీవికాః।
యాజనాధ్యాపనేచైవవిశిష్టాచ్చప్రతిగ్రహః॥
ఋతామృతాభ్యాంజీవేతమృతేనప్రమృతేనవా।
సత్యానృతాభ్యాంజీవేతనశ్వవృత్త్యాకథంచన॥
ఋతముంఛశిలంప్రోక్తమమృతంస్యాదయాచితం।
మృతంతుయాచితంప్రోక్తంప్రమృతంకృషిరుచ్యతే॥
సత్యానృతంవణిగ్ధర్మశ్శ్వవృత్తిస్సేవనంస్మృతం॥
భృతకాధ్యాపకాద్గ్రామయాజకాద్భృతకార్చకాత్ ।
భృతకాధ్యాయినోవృద్ధిజీవనాత్కూటసాక్షిణః॥
సోమవిక్రయిణశ్చాపిసతతంశ్రాద్ధభోజినః।

స్త్రీజితాద్భిషజష్షండాత్తద్వద్వ్రాత్యాత్పిశునాదపి।
పాతకిశ్విత్రిపాషండిపతితేభ్యః పురోహితాత్
అధ్యక్షగణికానగ్నహోతుకేభ్యో వికర్మణః।
వృషబీజప్రహారిణో బింబప్రస్థాపకాచ్ఛఠాత్।
అసత్యవాదినశ్శూద్రాదశిష్యాచ్ఛిల్పోపజీవినః।
జ్ఞాతేస్సంబంధినశ్శత్రోర్వేదశాస్త్రావమానినః।
రమారమణతద్భక్తద్వేషిణోఽగమ్యగామినః।
నిక్షేపహారిణశ్చోరాత్పరద్రవ్యాపహారిణః।
ఏభ్యోనప్రతిగృహ్ణీయాత్కులటాయాన్నృపాదపి।
లవణక్షీరదధ్యన్నమధుతండులసర్పిషాం।
గ్రామ్యారణ్యపశుక్షౌమగంధపుష్పగుడాశ్మనాం।
తిలతైలాయుధవిషమాంసగోసోమవాససాం।
ఏషాంవిక్రయకృద్భ్యశ్చనకర్తవ్యఃప్రతిగ్రహః॥
ప్రజావిక్రయిణోధర్మదారవిక్రయిణస్తథా॥
ధర్మందద్యాత్పితుర్మాతుర్గురోర్వాన్యస్యకస్యచిత్॥
దేశతఃకాలతశ్చాపిజాతితఃకర్మతస్తథా।
స్వరూపతశ్చాభిహితఃపంచధాఽసత్ప్రతిగ్రహః॥
దేశస్స్యాత్సేతుగంగాదిఃకాలస్తుగ్రహణాదికః।
క్షత్రియాదిస్తథాజాతిఃకర్మసోమక్రయాదికం॥
మహిషీమేషదానాదినిషిద్ధంస్యాత్స్వరూపతః॥
అసద్భ్యఃప్రతిగృహ్యార్థంయస్సద్భ్యస్సంప్రయచ్ఛతి।
సకృత్వానావమాత్మానంసంతారయతితావుభౌ॥
అసత్ప్రతిగ్రహంహిత్వాకుర్వాణసద్భ్యఃప్రతిగ్రహం।
గృహ్ణీయాత్ప్రతిగేహంవాహిత్వాదైన్యమతంద్రితః॥

గృహేనగచ్ఛన్నసతామకుర్వన్పరపీడనం।
లబ్ధేనయేనకేనాపిసంతుష్టస్సతతంభవేత్॥
తాంబూలఫలమూలాంబుదర్భశాకవసుంధరాః।
గంధపుష్పదధిక్షీరగృహశయ్యాసనానిచ।
ఏతానిప్రతిగృహ్ణీయాత్సర్వేభ్యోపిననిర్ణుదేత్॥
భిషక్పాషండపతితకులటాభ్యోవినాసదా॥
దానందద్భిర్ద్విజైర్యుక్తమచ్యుతఃప్రియతామితి।
ప్రతిగ్రహీతృభిశ్చాపినతేయాంతియమాంతికం॥
అతోయంసాత్వికందానంతోయపూర్వంతుశాంతిదం।
ఆశిషాపౌష్టికందద్యాద్దానంత్రివిధముచ్యతే॥
*చతుష్కపితరంషట్కపితృపౌత్రంసహస్రకం।
సహస్రదోషంపురుషందశకారింభజేసమం॥
నైధ్రువాన్వయసంభూతశ్రీనివాసార్యసూనునా।
శ్రీనివాసయతిశ్రేష్ఠపదాంభోజషడంఘ్రిణా।
సీతారమణపాదాబ్జయుగ్మవిన్యస్తచేతసా।
శ్రీవీరరాఘవేణోక్తేసచ్చరిత్రసుధానిధౌ।
శ్రీరామచంద్రప్రీత్యర్థముపాదానవిధిక్రమః॥
అబ్దేనల్లోత్తరేమాసిసహస్యేసాప్తనేతిథౌ।
రంగైశ్శ్లోకైఃస్తవైఃప్రోక్తఉపాదానవిధిర్మయా॥

---

*చతుష్కశ్చతుర్ముఖః- తస్యపితరం - షట్కఃపితాషణ్ముఖజనకశ్శివః- సఃపౌత్రోయస్యతం- సహస్రంకాశ్శిరాంసియస్యతం- సహస్రశీర్షాపురుషఇతిశ్రుతేః-సహస్రదోషంసహస్రబాహుం-దశకస్యదశశిరసోరావణస్యఅరింశత్రుం- సమంసలక్ష్మీకం- పురుషం- నారాయణంభజే॥

శ్రీరామాయనమః

—*నైమిత్తికస్నానాదినిర్ణయః*—

అత్రమాధ్యాహ్నికస్నానప్రసంగాత్క్రియతేధునా।
నైమిత్తికాభ్యంగధాత్రీమృదబ్ధిమహాఘుమజ్జనం।
గ్రహణేచైవసంక్రాంత్యాంస్నానంనద్యారజస్తథా।
నిర్ణేష్యత్రసుసూత్రార్థంసంగ్రహేణచదృశ్యతే॥
షండపాషండపతితోన్మత్తపాశుపతాదికాన్।
అభోజ్యాన్నాన్బిడాలంతుకర్మకాలేచభోజనే।
ఖరోష్ట్రకృకలాసాఖువృకగర్దభవానరాన్।
గృధ్రభాసోలూకకాకకుక్కుటగ్రామసూకరాన్।
శ్మశానంప్రేతధూమంచచితికాష్ఠంచితింసురాం।
సురాభాండంచలశునంస్నిగ్ధమస్థిచమానుషం।
శూద్రంపరస్యాసృజ్మాంసంరేతోమూత్రమలానిచ।
దేవతాసన్నిధింముక్త్వాన్యత్రదేవలకంతథా।
యూపంచయజ్ఞేనిర్వృత్తేస్పృష్ట్వాస్నానంసమాచరేత్॥
వమనేభోజనాత్పూర్వంపురీషోత్సర్జనేతథా।
దుస్స్వప్నేచర్తుగమనేశోకజాశ్రునిపాతనే।
అలంకృతంచోహ్యమానందృష్ట్వాప్రేతంచసూతికాం।
తస్యాశ్చవచనంశ్రుత్వాసచేలంస్నానమాచరేత్॥
ఆశ్వాసనేకృతేస్నాయాత్ప్రేతబంధుజనాన్ప్రతి।
అస్థిసంచయనాదర్వాగూర్ధ్వమాచమనంచరేత్॥
ప్రథమేహ్నికృతేతస్మిన్జపహోమాదినాచరేత్॥
ప్రేతకర్మోపక్రమాత్ప్రాగ్బంధుస్నానమాచరేత్।

ప్రేతకర్మణ్యుపక్రాంతే సమాప్తే స్నానమాచరేత్ ॥
కృతే ప్రేతానుగమనే త్రయోదశనిమజ్జనం।
కృత్వా స్పృష్ట్వా వహ్నిమాజ్యం పీత్వా స్నాత్వా పునస్త
తః। ప్రాణాయామత్రయం కుర్యాజ్జపహోమాదినాచరే
త్ ॥ ఆజ్యాగ్న్యభావే గాయత్ర్యా దశవారాభిమంత్రితం
ఉదకం చుళకం పీత్వా పునస్స్నానం సమాచరేత్ ॥
నాభేరధశ్చ నాస్పృష్టం దేశం ప్రక్షాళ్య వహ్నినా।
ప్రతాప్య భూయః ప్రక్షాళ్య పాదౌ చాచమ్య శుద్ధ్యతి॥
ప్రక్షాళ్య నాభేరూర్ధ్వం తు సచేలస్నానమాచరేత్ ॥
ఆహితాగ్నిశ్చ నాదష్టః క్షీరం నక్తం పిబేద్దినం।
అనాహితాగ్నిర్ద్విదినం బ్రహ్మచారీ దినత్రయం॥
నాభేరధ ఇదం ప్రోక్తం తదూర్ధ్వం ద్విగుణం భవేత్ ॥
ఉన్మత్తం పతితం చాంత్యం శ్వపాకం శవదాహకం।
ప్రసూతికారయిత్రీం చ సూతికాం చ రజస్వలాం।
అస్పృశ్యో వాథవోచ్ఛిష్ట అనాచాంతో యది స్పృశేత్ ॥
అబుద్ధిపూర్వే గాయత్రీం జపేదష్టసహస్రకం।
ప్రాజాపత్యం బుద్ధిపూర్వే కృచ్ఛ్రం కుర్యాద్విశుద్ధయే॥
కైవర్తశ్చర్మకారశ్చ బురుడో రజకస్తథా।

బురుడః-కటకారః

మేదో నటశ్చ భిల్లశ్చ సప్తైతేంత్యాః ప్రకీర్తితాః॥
సువర్ణాయస్తామ్రకాంస్యశిలాకారాధ్వజీ తథా।
తక్షా చ తన్తువాయోష్టౌ గ్రామాన్త్యాస్సముదాహృతాః॥
చండాలశ్శ్వపచో మ్లేచ్ఛస్త్రయ ఏతే సమాస్స్మృతాః॥
చండాలసూతికోదక్యాపతితానాం చతుర్యుగం।

త్రియుగంద్వియుగంచైకయుగంపరిహరేత్ క్రమాత్॥
పదానిద్వాదశయుగంపదానినవవాభవేత్।
యథాదేశంయథాచారంవ్యవస్థాత్రవికల్ప్యతే॥
యదితత్త్రద్వ్యగాన్స్నాయ్యనంతైస్తైస్స్పృష్టస్తదాభవేత్॥
చండాలాద్యైస్సూతకినాస్పృష్టఃప్రేతేనవాపియః।
స్పృష్టస్తేనాపియస్తేనస్పృష్టస్తేఽశుచయస్త్రయః॥
చండాలాద్యైస్తుయఃస్పృష్టఃకృతక్షౌరోపియశ్చసః।
త్రయోదశనిమజ్జ్యాథపునస్స్నానంసమాచరేత్॥
ద్వితీయోయదిరోగీస్యాత్తదాచమనమాచరేత్।
స్నానమేవతృతీయస్యబుద్ధిపూర్వంయదిస్పృశేత్।
ఆచామేత్తుతృతీయోపిప్రమాదాద్యదిసంస్పృశేత్।
చతుర్థోబుద్ధిపూర్వేపికుర్యాదాచమనంసదా॥
ద్రవ్యాణాంప్రోక్షణంతత్రయత్రాచమనమీరితం॥
రజస్వలాంశ్వపతితచండాలాంగలయదిస్పృశేత్।
ద్వాత్రింశద్వింశతిదశద్వాత్రింశన్మజ్జనంక్రమాత్॥
శ్వపాకంప్రేతధూమంచదేవద్రవ్యోపజీవినం।
సస్నేహంమానుషంచాస్థిచితికాష్ఠంశవస్పృశం।
సోమవిక్రయిణంగ్రామయాజకంచరజస్వలాం।
యూపంశ్వానంమద్యభాండంమహాపాతకినంతథా।
సంస్పృశ్యైతాన్బుద్ధిపూర్వంసచేలమవగాహ్యతు।
అగ్నింస్పృష్ట్వాథగాయత్రీంజపిత్వాష్టశతంఘృతం।
పీత్వాస్నాత్వాత్రిరాచామేదితిచ్యవనభాషితం॥
ఛాయామంత్యశ్వపాకాదేఃస్పృష్ట్వాస్నానంసమాచరే
త్।చత్వారింశత్పదాదూర్ధ్వంఛాయాదోషోనవిద్యతే॥

వస్త్రాఽంతరితసంస్పర్శః శరీరస్పర్శవత్ స్మృతః॥
పక్వేష్టకాచితా పృథ్వీ రథ్యాకర్దమవారిణీ।
మారుతేనైవ శుద్ధ్యంతి స్పృష్టాన్యప్యంత్యజాతిభిః॥
దివా చేన్మైథునం కుర్యాత్పంచస్వపి చ పర్వసు।
వారుణైః పోక్షయేన్మంత్రైస్సచేలస్నానపూర్వకం॥
రజస్వలాదిసంస్పృష్టిర్యదా స్యాద్బాలకన్యయోః।
తదా సంప్రోక్షణం కుర్యాన్మాసాదాసప్తమాత్తయోః॥
తదూర్ధ్వమాచతుర్థాబ్దాత్స్నాయదాచామయేత్తదా॥
తదూర్ధ్వం స్నాపయేద్బాలం కన్యామప్యవిచారయన్॥
అస్పృశ్యస్పృష్టౌ తథోచ్ఛిష్టేనాప్రాయత్యంతయోః స్మృతం।
మాసాదాసప్తమాదబ్దాద్యావజ్జ్ఞానం దిశాం భవేత్।
తావద్వాప్యోపనయనాదితి పక్షచతుష్టయం॥
చండాలాద్యాస్థితా యత్ర గోవాలవ్యజనాద్బహిః।
స్పృష్టిర్నవిద్యతే తత్ర రోగార్తే సంకటే తథా॥
తృణకాష్ఠాదిసంమాతకుడ్యైరంతరితం యది।
గోవాలవ్యజనాదర్వాగపిస్పృష్టిర్న విద్యతే॥
వసన్ కటాదికేఽస్పృశ్యైరస్పృశ్యతృణనిర్మితే।
చండాలాద్యైరేకశాఖాం సమారూఢస్తదాఽశుచిః॥
కౌసుంభగుడకార్పాసతైలాజ్యలవణానితు।
చండాలాద్యైర్యదిస్పృష్టాన్యపిప్రోక్ష్యోపయోజయేత్
స్పృష్ట్వా చండాలమృత్పాత్రం
స్నాత్వా కృచ్ఛ్రం సమాచరేత్।
స్పృష్ట్వా తేషాం కపాలం తు కుర్యాత్స్నానాసు సంయమా॥ చండాలం పతితం వాపి దృష్ట్వా పశ్యేద్దివాకరం।

స్నాత్వాతౌయదిసంపశ్యేత్పునస్స్నానంసమాచరేత్॥
గ్రామవర్షోద్భవంతోయంకర్దమంవాయదిస్పృశేత్।
జంఘయోర్మృత్తికాస్తిస్రోదేయాష్షట్పాదయోర్మృదః॥
రథ్యాకర్దమతోయాభ్యాంష్ఠీవనాద్యేనవాయది।
నాభేరూర్ధ్వంనరస్స్పృష్టస్సచేలస్నానమాచరేత్॥
స్పృష్టోఽమేధ్యేనజానుభ్యామధస్స్నానంసమాచరేత్
అధోనాభేస్తనూర్ధ్వంచేదుపవాసోధికోమతః।
ఉపవాసత్రయంనాభేరూర్ధ్వంస్నానంచకీర్తితం॥
వారుణంస్నానమేవస్యాన్నిమిత్తేగౌణమన్యథా।
స్నానేనైమిత్తికేప్రోక్తేరోగార్తోదశధాపరః।
స్నాత్వాస్నాత్వాస్పృశేద్వస్త్రంప్రతిస్నానంత్యజేచ్చ
సః।అన్యచ్చధారయేద్వస్త్రంశుద్ధస్స్యాదాతురస్తతః॥
రజస్వలాయాశ్శయనంభుక్తిపాత్రమథాపివా।
స్పృష్ట్వాస్నానమకృత్వాచేద్భుంజీతోపవసేద్దినం॥
రజస్వలాంతదన్నంచతద్వాసస్తద్రజస్తథా।
స్పృష్ట్వాస్నానమకృత్వాచేద్భుంజీతోపవసేత్త్ర్యహం
భుక్త్వారజస్వలాపాత్రేమోహాత్కృచ్ఛ్రంసమాచరేత్
భుక్త్వారజస్వలోచ్ఛిష్టంకృచ్ఛ్రంసాంతపనంచరేత్॥

—*భగవత్సన్నిధౌఅస్పృశ్యస్పర్శదోషాభావః*—

విష్ణోస్సేవార్థమాగమ్యతన్మందిరసమీపగాః।
తస్యైవోత్సవసేవార్థమాగతావాపితత్రయే।
చణ్డాలాఃపతితావాతాన్స్పృష్ట్వానస్నానమాచరేత్॥
స్నాయాచ్చేత్తస్యపితరఃపతంతినరకేసచ॥
శక్తోముహూర్తమపివానస్యాదప్రయతోశుచిః॥

——*క్షౌరాభ్యంగవిధిః*——

ఉపవాసవ్రతశ్రాద్ధదినేషుగురువాసరే।
షష్ఠ్యమాపూర్ణిమాపాతచతుర్దశ్యష్టమీషుచ।
భార్గవేవాసరేవాపిక్షురకర్మనకారయేత్॥
శ్రవణోత్తరఫల్గున్యోర్జ్యేష్ఠార్ద్రాప్రతిపత్సుచ।
వివాహాసుఖదుఃఖేషుప్రాతర్దీపావళీంవినా॥
గుర్వంగారకభృగ్వర్కవాసరేషుతథానిశి।
నిషిద్ధదివసాయేస్యుఃక్షురకర్మణితేష్వపి।
తైలాభ్యంగోనకర్తవ్యఃసాయంకాలేత్రిజన్మసు॥
దూర్వాంభూమింగోమయంచకుసుమంచయథాక్రమం
తైలేనిక్షిప్యగుర్వాదివారేష్వభ్యంగమాచరేత్॥
పర్వేష్వన్యేషువాతైలపానేదోషోనవిద్యతె।
తథాతిలవికారేషుశష్కులీమోదకాదిషు॥
ప్రాతరభ్యక్తగాత్రస్యప్రాయశ్చిత్తంనవిద్యతే॥
ధాత్రీపిష్టేనతులసీదళేనసలిలేనవా।
ఆజ్యేనవాపిసంయుక్తంరోగార్తస్యనదుష్యతి॥
అభ్యంగంబ్రాహ్మణోచ్ఛిష్టమార్జనంవాకరోతియః।
శతాబ్దంజాహ్నవీస్నానరాజసూయఫలంలభేత్॥

——*ధాత్రీస్నానవ్యావృత్తికాస్నానవిధిః*——

చతుర్దశ్యాంద్వితీయాయాందశమీదర్శపర్వసు।
నవమ్యామపిసప్తమ్యాంసంక్రాంత్యాంరవివాసరే।
ధాత్రీస్నానంనకర్తవ్యంప్రాతఃకాలేచసర్వదా॥
భృగుభౌమార్కవారేషుపిత్రోర్మృతతిథౌతథా।
మఘానందాకృత్తికాసుమధ్యాహ్నాత్పరతోపిచ।

నకుర్యాన్మృత్తికాస్నానంప్రాతఃకాలేపిసర్వదా॥

—*సముద్రస్నానవిధిః*—

పర్వణోరుదధిస్నానంనాన్యకాలేసమాచరేత్।
విద్ధేపర్వణినస్నాయాచ్చతుర్దశ్యాంమహోదధౌ।
సాచేద్యామయుతాస్నాయాత్తామతిక్రమ్యపర్వణి॥
పక్షద్వయేపితిథయస్తిథింపూర్వాంతథోత్తరాం।
త్రిభిర్ముహూర్తైర్విధ్యంతిసామాన్యోయంవిధిఃస్మృతః॥
గత్వాతీరంసముద్రస్యప్రణమ్యకుసుమాక్షతాన్।
సమర్ప్యాంజలినాతస్మైతన్మంత్రైఃప్రణమేత్పునః॥
నమస్తేసలిలేశాయనమోగంభీరమూర్తయే।
నమోమేఘనినాదాయనమస్తేపరమాత్మనే॥
వివిధాఘౌఘనాశాయసుధాగర్భాయతేనమః।
మహానద్యధివాధాయమహారత్నోద్భవాయతే।
మహాతరంగనిర్ఘోషవిలసద్విస్మయాత్మనే।
మహాప్రాణ్యధివాసాయమహావారిధయేనమః॥
సముద్రాయనమస్తేస్తుసాగరాయనమోస్తుతే।
సరితాంపతయేతుభ్యంనమస్తుభ్యముదన్వతే॥
నమోస్తూదధయేతుభ్యంనమస్తుభ్యంపరస్వతే।
నమోంబురాశయేతుభ్యంపారావారాయతేనమః॥
నమోమృతోద్భవాయేతిప్రణమ్యాబ్ధింఘనఃపునః।
ప్రణమ్యవరుణంపశ్చాదాసేవ్యాసీతతత్రతం॥
ఇమంమేవరుణేత్యాదిపంచర్చావరుణంస్తువన్।
ద్విముహూర్తంముహూర్తంవాతతస్స్నాతుముపక్రమే
త్॥ పిప్పలాదసముత్పన్నేకృత్యేలోకభయంకరి।

పాషాణం తేమయాదత్తమాహారార్థంప్రకల్పితం॥
దత్వాపాషాణమేతేనమంత్రేణావాహయేత్తతః॥
విశ్వాచీచఘృతాచీచవిశ్వయోనేవిశాంపతే।
సాన్నిధ్యంకురుమేదేవసాగరేలవణాంభసి॥
నమస్తేవిశ్వగుప్తాయనమోవిష్ణవపాంపతే।
నమోజలధిరూపాయనదీనాంపతయేనమః॥
సముద్రాయవయునాయేతిమంత్రాభ్యాంప్రణమేత్తతః
సర్వరత్నమయశ్రీమాన్సర్వరత్నాకరాకర।
సర్వరత్నప్రధానత్వంగృహాణార్ఘ్యంమహోదధే॥
మంత్రేణానేనదత్వార్ఘ్యముదధింప్రార్థయేత్తతః॥
పృథివ్యాంయానితీర్థానిప్రవిశంస్త్వాంమహోదధే।
స్నాతస్యమేఫలందేహిసర్వస్మాత్త్రాహిమాంహసః॥
సమస్తజగదాధారశంఖచక్రగదాధర।
దేహిదేవమమానుజ్ఞాంయుష్మత్తీర్థనిషేవణే॥
ఇతివిష్ణుమనుజ్ఞాప్యస్నానంకుర్యాత్తతోంబుధౌ॥
వేదాదయోవేదవసిష్ఠయోని
స్సరిత్పతిస్సాగరరత్నయోనిః।
అగ్నిశ్చతేతేజఇళాచతేజో
రేతోధావిష్ణురమృతస్యనాభిః।
ఇదంతేఅన్యాభిరసమానమద్భి
ర్యాకాశ్చసింధుంప్రవిశంత్యాపః।
సర్పోజీర్ణామివత్వచంజహామిపాపంశరీరాత్।
సశరీరస్సోంఽభ్యుపేత్య॥
స్నానంకృత్వేతిమంత్రాభ్యాముదధౌతర్పయేదిమాన్

పిప్పలాదంకవింకణ్వంకృతాంతంజీవితేశ్వరం।
మన్యుంచకాళరాత్రంచవిద్యాంచాహర్గణేశ్వరం॥
ఇతిసంతర్ప్యదేవర్షిపితృతర్పణమాచరేత్ ॥

—*మాఘస్నానవిధిః*—

మాఘస్నానస్యనిత్యత్వాత్కించిదభ్యుదితేరవౌ।
స్త్రీణాంస్మృతంద్విజానాంతుప్రాగాదిత్యోదయాదితి
కించిదభ్యుదితేభానౌమాఘస్నావేక్ష్యతేద్విజైః।
సంధ్యాకాలాతిక్రమేణమహాన్దోషోభవేద్ధ్రువం॥
ప్రోక్షణాదేరుపస్థానాంతస్యైకత్వేనకర్మణః।
ఉపస్థానస్యవిస్పష్టమండలేర్కవిధానతః।
స్నానకాలాతిక్రమస్స్యాత్పశ్చాత్తచ్ఛేదుపస్థితేః।
మకరస్థేరవౌమాఘేగోవిందాచ్యుతమాధవ।
స్నానేనానేనమేదేవయథోక్తఫలదోభవ॥
ఇమంమంత్రంసముచ్చార్యప్రాగేవార్కోదయాద్ద్విజైః।
స్నానంకర్తవ్యమేతేనమాఘస్నానంచసిద్ధ్యతి॥

—*గ్రహణస్నానాదివిధిః*—

గ్రస్యమానేరవౌస్నాయాద్గ్రస్తేదానంవిధీయతే।
ముచ్యమానేభవేచ్ఛ్రాద్ధంముక్తేస్నానంసమాచరేత్ ॥
చంద్రగ్రహేప్యేవమేవయామాంస్త్రీన్నతుభోజయేత్
సూర్యగ్రహేచతుర్యామంగ్రస్తాస్తేభోజనంనహి॥
గ్రస్తోదయేతుసూర్యస్యపూర్వరాత్రౌనభోజనం।
గ్రస్తోదయేతుచంద్రస్యనాహర్భోజనమిష్యతే॥
బాలవృద్ధాతురాణాంతుభోజనంనహిదుష్యతి॥

—*సంక్రాంతిపుణ్యకాలాదినిర్ణయః*—

పుణ్యారవిగతానక్రేవింశతిర్ఘటికాఅను।
పూర్వంకుళీరేతావత్యోఘటికాఃపుణ్యదాఃస్మృతాః॥
మేషేతులాయాంసంక్రాంత్యాం ప్రాక్పశ్చాద్దశనాడి
కాః। పుణ్యాస్థిరర్క్షసంక్రాంత్యామర్వాక్పశ్చాత్తు
షోడశ॥ ద్విస్వభావేరవిక్రాంత్యామథషష్టిస్తునాడికాః
ఏవంమధ్యాహ్నసంక్రాంతిపుణ్యకాలవ్యవస్థితిః॥
ద్విస్వభావేమృగేసూర్యాస్తమయాత్ప్రాగ్రవిక్రమే
సర్వంపుణ్యదినంతత్స్యాత్కర్కటకేచోదయాత్పరం॥
ప్రదోషాదామృగేసూర్యోదయాత్ప్రాక్కర్కటకోదయే।
ఉత్తరంపూర్వమేవాహఃక్రమాత్పుణ్యంరవిక్రమే॥
నిశీథాత్ ప్రాగ్రవిక్రాంత్యాం మధ్యాహ్నాపరతస్థి
నం। పశ్చాద్రవిక్రమేపశ్చాద్దినార్ధంపుణ్యదంమతం॥
రాత్రిద్వితీయయామాంత్యతదుత్తరఘటీద్వయే।
షడశీత్యాంపరదినంపూర్వమప్యయనాన్యకే।

—*నదీనాంరజోదోషః*—

కర్కటేమాసిసంప్రాప్తేసరితాంరజఉద్భవేత్।
అన్యత్రకృష్ణాకావేరీగంగాగోదాశ్చనర్మదాం॥
సముద్రగానాంత్రిదినమన్యాసాంమాసమేవచ।
కావేర్యారజసోదోషస్త్రిదినంశిష్టసమ్మతం॥
గతప్రత్యాగతాదీనాంశుచిరత్రహికీర్తితా॥
యథాగ్రహణకాలేతుసర్వాసాంపుణ్యతాస్మృతా।
ఏవంశుచిర్గతాదీనాంసరితాంతువిశేషతః॥

ఇతినైమిత్తికస్నానాదివిధిః

అథమాధ్యాహ్నికస్నానవిధిః

తతస్సమాప్యోపాదానంపశ్చాదేకార్థయామతః।
కుర్యాన్మధ్యాహ్నికస్నానమిజ్యాసంకల్పపూర్వకం॥
ప్రథమాశ్రమిణోస్స్నానద్వయంస్నానత్రయంయతేః।
ఏవమాశ్రమిణాంస్నాననియమోమునిచోదితః॥
భగవచ్ఛాస్త్రతస్స్నానత్రయమేకాంతినామపి।
అశక్తాకాపిలాదీనాంస్నానమన్యతమంస్మృతం॥
గృహీత్వాస్నానసంభారాన్
మృత్తికాగోమయాదికాన్।
నద్యాదికంసమాసాద్యతత్రస్నానంసమాచరేత్॥
ప్రక్షాళ్యపాదౌపాణీచద్విఃకృత్వాచమనంతతః।
ప్రాణాయామత్రయంకృత్వాస్నానంసంకల్పయేత్తతః॥
సమస్తజగదాధారేత్యనుజ్ఞాప్యరమాపతిం।
త్రిర్నిమజ్జ్యతతోదూర్వానుశ్వక్రాంతేతిమంత్రతః।
సంస్థాప్యశిరసిస్నాత్వామృద్భిఃస్నానమాచరేత్॥
వాక్యానిసప్తాశ్వక్రాంతఇత్యుచ్చార్యతమంతతః।
శిరోమృదైకయాలిప్యద్వాభ్యాంనాభేస్తథోపరి।
అథశ్శరీరంతిసృభిష్షడ్భిఃపాదద్వయంతతః।
ఉపలిప్యతతస్స్నాత్వాగంధద్వారాంతతోమనుం।
ఉక్త్వాగోమయమాలిప్యసర్వాంగేస్నానమాచరేత్॥
ఆర్ద్రామలకమాత్రాస్తుమృత్తికాగోమయంతథా।
షడ్చంవారుణంసూక్తమథాపోవాఇదంయజుః।
ఆపోహిష్ఠేత్యృచస్తిస్రోహిరణ్యేత్యృక్చతుష్టయం।
పవమానానువాకంచజపిత్వాప్రోక్ష్యవారిభిః।

ప్రణవేనఃరిత్ర్యార్ఘ్యంత్రిర్నిమజ్యతతోద్విజః।
హిరణ్యశృంగమిత్యాద్యైఃప్రోక్షితస్స్నానోక్తవర్త్మనా।
కృత్వాస్నానాదూర్ధ్వపుండ్రధారణాంతంసమాచరేత్।
పూర్వముక్తోస్మదాచార్యప్రోక్తస్నానక్రమోపరః।

—*మాధ్యాహ్నికవిధిః*—

కరిష్యఇతిసంకల్ప్యకర్మమాధ్యాహ్నికంతతః।
కుర్యాత్సర్వంప్రోక్షణాదిగాయత్ర్యాద్యాసనావధి॥
ఆపఃపునంత్విత్యప్పానంగాయత్ర్యైకార్ఘ్యమత్రతు।
ఆపఃపునంత్విత్యేతస్యమంత్రస్యాపఋషిఃస్మృతః।
ఛందోనుష్టుబితిప్రోక్తందేవతాబ్రహ్మణస్పతిః॥
శక్త్యాజపేత్తుగాయత్రీంతిష్ఠన్పశ్యన్దివాకరం।
మధ్యాహ్నాత్పరతోశక్తఆసీనఃప్రాఙ్ముఖోజపేత్॥
అర్ఘ్యప్రదానంగాయత్రీజపంచార్కముఖస్సదా।
కుర్యాత్స్నానంచాప్రవాహజలేప్యాత్పతితోన్యథా॥
కించిదాకుంచితౌహస్తావుత్తానౌసంహతాంగులీ।
మధ్యేంసభుజయోఃకృత్వా
మధ్యాహ్నేజపమాచరేత్॥
దేవాలయేయదిజపేత్తత్రైవోపస్థితించరేత్।
ప్రదక్షిణనమస్కారాన్నోపస్థానేతదాచరేత్॥
ఆసత్యేనేత్యాదిమంత్రైస్సూర్యోపస్థానమాచరేత్॥
హిరణ్యస్తూపఆసత్యేత్యాద్యానాంమునిరీరితః।
ఆసత్యేనోద్వయమితిఛందస్త్రిష్టుబృచోఃస్మృతం।
గాయత్ర్యుదుత్యమిత్యస్యాగ్జతీచిత్రమిత్యృచః।
ఉష్ణిక్తచ్చక్షురిత్యస్యాస్త్రిష్టుబ్యఉదగాదృచః।

సర్వాసాం దేవతాదిత్యోర్వినియోగ ఉపస్థితౌ॥
హగ్‌సశ్చ విషదిత్యుక్త్వా గాయత్రీం చ యథా బలం।
ఉపస్థాయననుసట్పృత్యకృత్వా రాత్ర్యాభివాదనం।
ప్రాతః కాలోక్తవత్సంధ్యాదిదిఙ్నమనమాచరేత్॥
ప్రాతర్యద్యకృతో బ్రహ్మయజ్ఞః కార్యోధునా సచ।
సంతర్ప్య యథారశక్త్యాదీన్ దేవర్షిపితృకానపి।
నవకాండ ఋషీంశ్చాపి వస్త్రం నిష్పీడయేత్పరం॥
తతో గృహం సమాగత్య శ్రీరామేజ్యాం సమాచరేత్।
శ్రీరామేజ్యాసమేజ్యాన్యా నాస్తి సత్యమ్ ఇమ యోదితం॥
యత్పాదత్రమభూన్నరేంద్రవిభవం యస్యారిషుస్యాద్ద్వ
యాయత్పాదాంబుజరేణునాసమభవత్సవృష్టా దృషత్।
స్త్రీ శ్రేష్ఠతమా। యశ్శాఖామృగసేనయా సమజయద్రక్షాం
సియస్యాంబుధి ర్గాధో భూత్తృణమస్త్రమప్రతిహతం కో
న్యోస్తి దేవస్తతః॥
సర్వేశం కపిరక్షసోరపిన్నపైర ప్రాప్యరాజ్యప్రదం వ్యాధ
స్త్రీఖగయోశ్చ యోగిమునిభిశ్చాప్రాప్యలోకప్రదం।
కించ స్థావరజంగమానపి పరం స్వం ప్రాపయంతం పదం
శ్రీరామం భజ తే హభో తనుభృతో హిత్వేతరా దేవతాః॥
భవజలధినిమగ్నా ఇహ కురుత జనా యూయం।
రఘువరయజనం నిత్యం భవభయహరణం ముక్త్యై॥
శ్రీరామచంద్రసదృశం నాస్తి నాస్తీతి దైవతం।
తస్మాత్స ఏవ సంపూజ్యో లోకద్వయహితేప్సుభిః॥

—*ఇజ్యాకాలభగవదారాధనక్రమః*—

అథ శ్రీరామచంద్రేజ్యాప్రకారో వక్ష్యతే ధునా॥

గృహీయథాప్రియాతిథింయథైవసేవకోనృపం
సతీయథాప్రియంపతింయథాప్రసూఃప్రియార్భకం
యథాగజంమదోద్ధతంరఘూద్వహాంమహాప్రభుం
తథైవభక్తిమాన్సదావిభావయేద్రమాపతిం॥
అశుద్ధ్యన్నత్వరన్నార్ద్రముకుర్వంశ్చమహీతలం।
అశబ్దయన్పాత్రసంఘంబాలాననుపలాలయన్।
హుంకారంరోదనంహాసంనిద్రామాలస్యభాషణే।
భగవద్వదనాంభోజంహిత్వాన్యత్రావలోకనం।
ఏతానన్యాంశ్చాపచారాన్పూజాకాలేవివర్జయేత్॥
సేవాంజపంప్రణామాంశ్చస్తుతింపూజాంచసర్వదా
దేవస్యదక్షిణేపార్శ్వేకర్మాణ్యన్యానిచాచరేత్॥
ప్రదక్షిణేప్రణామేచదేవతాగురుసన్నిధౌ।
వస్త్రనిష్పీడనేస్నానేఉపస్థానేభివాదనే।
ధార్యంకట్యాముత్తరీయంపితృకార్యేసురాలయే॥
యేయేషాంతాంత్రిస్సృరిజ్యాయాం
తాంస్తాన్ప్రణవపూర్వకాన్।
మూలమంత్రశిరస్కాంశ్చతత్రతత్రసముచ్చరేత్॥
కాలత్రయేద్వికాలంవాపూజయేదేకదాపివా।
శతేనవాద్వాత్రింశద్భిర్వ్యష్టభిర్వాష్టభిస్తువా।
ఉపచారైఃపంచభిర్వాయథాశక్తిసమర్చయేత్॥
ప్రదక్షిణనమస్కారాన్యుగ్మానేవసమాచరేత్।
దండవత్పూర్ణవచ్చైవప్రణామోద్వివిధోభవేత్॥
ప్రతిప్రణామంశిరసికృత్వాంజలిమురస్యథ।
అంగంకుర్యాదవనతంసమమేతత్ప్రణామయోః॥

ఘంటాం నైవేద్యధూపార్ఘ్యదీపస్నానేషు నాదయేత్॥
ప్రక్షాళితాంఘ్రిరాచాంతస్సపవిత్రోర్ధ్వపుండ్రకః।
శోభితంరంగవల్ల్యాద్యైః కాలాగురుసుధూపితం।
ఘృతదీపసమాయుక్తం సంప్రాప్య హరిసన్నిధిం।
పుష్పాక్షతానంజలినా ప్రకీర్య హరిమందిరే।
చండాదీన్ ద్వారపాలాన్నత్వానుజ్ఞాప్య తాంస్తతః
సవ్యేతరాంఘ్రివిన్యాసపూర్వం సద్మ ప్రవిశ్య తత్।
త్రిర్హస్తతాడనం కృత్వా ప్రబోధ్య కమలాపతిం।
కవాటోద్ఘాటనం కృత్వా ప్రణమేజ్జానకీపతిం॥
సంకీర్త్య గురుపఙ్క్తిం చ పృథగద్యం తతః పఠేత్॥
భూం భూమ్యై నమ ఇత్యుక్త్వా భూమిం సంగృహ్య తాం తతః
విశోధ్య వాయుమంత్రేణ దగ్ధ్వా తామగ్నిమంత్రతః।
ఆప్లావ్య సోమమంత్రేణ తత్తన్ముద్రాః ప్రదర్శ్య చ।
రక్షాం కృత్వాస్త్రమంత్రేణ తతో దశసు దిక్షు చ।
కృత్వా ముద్రాం సారభేయీం నూసనం చాస్త్రమంత్రతః।
నిధాయ పోత్రస్యైత త్తేన మంత్రేణాసీత చాసనే॥
ఉదకుంభం వామభాగే నిదధ్యాదాత్మనశ్శుభం।
అన్యాని పూజాద్రవ్యాణి తుళస్యాదీని దక్షిణే।
తతస్స్వగురుమారభ్య శ్రీశాంతం ప్రణమేద్గురూన్॥
ఆత్మనశ్చైవ భూతేన మయా ద్రవ్యైస్తథావిధైః।
సీతారామః ప్రక్రమతే స్వయం స్వేజ్యాం స్వతుష్టయే॥
సపవపాపకః పాప్యోరక్షకశ్చేతి వై ధియా।
అనుసంధాయ శరణముపగచ్ఛేద్రమాపతిం॥
ఋష్యాదిన్యాససహితం జపేదష్టాక్షరం తతః॥

ప్రాణాయామత్రయంకృత్వా
సంకల్ప్యైజ్యాంస్వవిగ్రహే।
పంచోపనిషదఃపాదగుహ్యోరోఘ్రాణమూర్ధసు।
న్యస్యసంహృత్యతత్త్వానిదేహంవాయ్వగ్నిమంత్రితః
విశోష్యదగ్ధ్వాప్లావ్యాథప్రకృతింపరమాత్మనః।
ఉత్పాద్యపంచతత్త్వానిపంచోపనిషదస్తథా।
న్యస్యమూర్ధాదిపాదాంతంతచ్ఛక్తిమయంవపుః।
ధ్యాత్వాసీతాపతేర్వామపాదాంగుష్ఠవినిస్సృతాం
గంగాంపతంతీంశిరసిస్వస్యాంగంప్లావితంతయా।
చింతయిత్వాసోర్ధ్వపుండ్రింతతోహృదయపంకజే।
ధ్యాత్వాశ్రీరామమర్ఘ్యాద్యైరుపచారైస్తుమానసైః।
అభ్యర్చ్యైకుంభేతులసీగంధపుష్పాణినిక్షిపేత్॥
శోషణాదీనికృత్వాతంసుధాపూర్ణంవిచింతయేత్॥
తతఃకృత్వాస్త్రమంత్రేణరక్షాందశసుదిక్ష్వపి।
దర్శయిత్వాథసురభిముద్రామమృతవర్షిణీం।
అష్టాక్షరేణమంత్రేణసప్తకృత్వోభిమంత్ర్యచ।
స్వాస్తీర్ణేపురతఃపీఠేపంచపాత్రాణినిక్షిపేత్॥
ప్రక్షాళ్యచాస్త్రమంత్రేణశోషణాదివిధాయచ।
మూలమంత్రేణకుంభస్థతోయేనాపూర్యతాన్యథ।
సిద్ధార్థయవదర్భాగ్రగంధపుష్పతిలాక్షతాన్।
నిక్షిప్యాగ్నేయదిక్పాత్రేపాత్రేనైరృతికేతతః।
శ్యామాకంవిష్ణుపర్ణీంచదూర్వాంపద్మంచనిక్షిపేత్॥
పలాలవంగతక్కోలజాతీర్వాయవ్యదిక్స్థితే।
ఈశానదిక్స్థితేపాత్రేకోష్ఠమాంజీమురానిశాః।

వచాఖర్జూరలామజ్జచంపకానపినిక్షిపేత్॥
పాత్రేష్వేతేషుమధ్యస్థపాత్రేచాగ్నేయదిక్క్రమాత్।
తులసీగంధపుష్పాణిమూలమంత్రేణనిక్షిపేత్॥
తలేదక్షిణహస్తస్యసూర్యబీజంవిచింత్యచ।
సోమబీజంవామహస్తతలేతాభ్యాంవిశోధ్యచ।
పాత్రాణిరక్షాంకృత్వాస్త్రమంత్రేణదశదిక్ష్వపి।
ప్రదర్శ్యముద్రాంపూర్వోక్తాంసుధాపూర్ణంవిచింత్యచ।
పవిత్రమూలమంత్రాభ్యామభిమంత్ర్యాగ్నిదిక్స్థితం।
పాత్రమన్యానిపాత్రాణిమూలమంత్రేణసంస్పృశేత్॥
అర్ఘ్యపాద్యాచమనస్నానీయేచాగ్నిదిక్క్రమాత్।
మధ్యేసర్వార్థతోయంచదేవాయపరికల్పయేత్॥
ఉద్ధరణ్యార్ఘ్యసలిలంగృహీత్వానాసికావధి।
హస్తాభ్యాంతత్సముద్ధృత్యతస్మింస్తువిరజాంనదీం।
ఆవాహ్యామూలమంత్రేణసప్తకృత్వోభిమంత్ర్యతత్।
పంచపాత్రేషుకుంభేచకించిత్కించిన్నినీయతత్।
తచ్ఛేషేణహరింపూజాద్రవ్యాణిసదనంహరేః।
స్వాత్మానమపిసంప్రోక్ష్యకల్పయేదాసనంతతః॥
ఆధారశక్త్యాద్యాపీఠంగంధపుష్పాదిభిఃపృథక్।
అభ్యర్చ్యయోగపీఠస్యప్రదేశేపశ్చిమోత్తరే।
గురూనభ్యర్చ్యగంధాద్యైస్తతఆవాహయేద్ధరిం॥
మంత్రయోగాదిసాన్నిధ్యయాచనాంతక్రియాన్వితం।
విభూషణాన్యాయుధానిపాదసంవాహినీరపి।
పరిచ్ఛదాన్పరిజనాననంతవిహగాధిపౌ।
విష్వక్సేనద్వారపాలగణాధీశాంస్తతోర్చయేత్॥

ఋగ్భిః పురుషసూక్తస్య మూలమంత్రేణ వా హరిం।
యజేదుభాభ్యాం శ్రీరామమిత్యగస్త్యమునీరితం॥
శ్రీమత్పురుషసూక్తస్య నారాయణ ఋషిః స్మృతః।
ఋచాం దశానాం పంచానామనుష్టుప్ఛంద ఆదితః।
అంతే తిసౄణాం త్రిష్టుప్స్యాద్దేవో నారాయణః స్మృతః॥
ఋచం సహస్రశీర్షేతి వామహస్తతలే న్యసేత్।
ఋచం పురుష ఏవేతి దక్షిణే విన్యసేత్తలే॥
ఏతావాన్ వామచరణే త్రిపాదూర్ధ్వస్తు దక్షిణే।
తస్మాద్యత్పురుషేణేతి సవ్యదక్షిణజంఘయోః।
సప్తాస్యతం యజ్ఞమితి కట్యోస్సవ్యతదన్యయోః।
తస్మాద్యజ్ఞాదితి ద్వాభ్యాం నాభ్యాం వక్షసి చ క్రమాత్।
తస్మాదశ్వా ఇతి గళే సవ్యే యత్పురుషం భుజే।
దక్షిణే బ్రాహ్మణోస్యేతి చంద్రమా ఇత్యృచం ముఖే।
నాభ్యా ఆసీన్న్యసేదక్ష్ణోర్వేదాహమితి మూర్ధని।
పాదాద్యమస్తకం ధాతా యజ్ఞేనేతి న్యసేదృచా॥
గోవిందాయేతి చ మహీధరాయేతి చ హృత్కరయోః।
హృషీకేశాయ చూడాయాం కవచాయ త్రివిక్రమం।
విన్యసేద్విష్ణవే నేత్రత్రయాయ వషడిత్యపి।
మాధవాయేతి చాస్త్రాయ ఫడితి క్రమతో న్యసేత్॥
గోక్షీరాభం పుండరీకాయతాక్షం
చక్రాబ్జాద్యైర్భూషణైర్భూషితాంగం।
శ్రీభూమిభ్యామర్చితం యోగపీఠే
సర్వవ్యాప్తం పూజయామీష్టసిద్ధ్యై॥
న్యాసం కృత్వేతి చ ధ్యాత్వా దేవమావాహయేత్తతః।

సహస్రశీర్షః పురుషఏవేత్యావాహనాసనే॥
ఏతావానిత్యర్ఘ్యందానంపాద్యందద్యాత్త్రిపాదితి
తస్మాద్విరాడాచమనంస్నానంయత్పురుషేణచ।
దద్యాత్సప్తాస్యేతివస్త్రంతంయజ్ఞముపవీతకం।
తస్మాద్యజ్ఞాదృచాగంధంపుష్పంతస్మాదితిహ్యృచా।
తస్మాదశ్వేత్యృచాధూపందీపంయత్పురుషంత్వృచా।
మధుపర్కంబ్రాహ్మణోస్యనైవేద్యంచంద్రమాఇతి।
నాభ్యాఆసీచ్ఛతాంబూలంవేదాహంచప్రదక్షిణం।
ధాతేత్యృచానమస్కుర్యాద్యజ్ఞేనోద్వాసనంచరేత్॥
ఋగ్భిఃపురుషసూక్తస్యదద్యాత్పుష్పాణిచక్రిణే।
పూజావసానేచజపేత్పునస్సూక్తంతుపౌరుషం॥
ఏతానన్యాంశ్చోపచారాన్దద్యాదష్టాక్షరేణవా॥
శ్రీభాష్యకారభట్టార్యవంగివంశాధిపాదిభిః।
ప్రోక్తేష్వన్యతమేనైవంప్రకారేణసమర్చయేత్॥
సంపూజ్యైవంయథాశక్తిజపిత్వాష్టాక్షరంపునః।
బ్రహ్మపారంపరంస్తోత్రముక్త్వాదేవంక్షమాపయేత్॥
క్షుద్రస్యాజ్ఞస్యనీచస్యత్వాంప్రపన్నస్యదుర్మతేః।
దయానిధేపచారాన్మేక్షమస్వరఘునందన॥
సీతారామత్వత్పదాంభోజయుగ్మే
భక్తిర్నిత్యాఽచంచలామేసదాస్యాత్।
ఆపత్కాలేవాపిధర్మేమతిస్స్యాత్
త్వయ్యేతావత్ప్రార్థనీయంనమేన్యత్॥
రామచంద్రసదాభవేన్మమధర్మబుద్ధిరచంచలా
జ్ఞానసిద్ధిరనుత్తమాచవిరాగతాసుదృఢాభవేత్।

త్వత్పదాంబుజయో స్త్వదీయపదాంబుజేష్వపినిశ్చలా
భక్తిరవ్యభిచారిణీమమసర్వదాస్తురఘూత్తమ॥
రామచంద్రనమోస్తు తేరవివంశజాయనమోస్తు తే।
రామభద్రనమోస్తు తేరఘునందనాయనమోస్తు తే॥
దేవదేవనమోస్తు తేఽదితినందనాయనమోస్తు తే।
దీననాథనమోస్తు తేదనుజాంతకాయనమోస్తు తే॥
భక్తవశ్యనమోస్తు తేభరతాగ్రజాయనమోస్తు తే
జానకీశనమోస్తు తేజితరాక్షసాయనమోస్తు తే॥
కౌసలేయనమోస్తు తేకలినాశకాయనమోస్తు తే।
వారిజాక్షనమోస్తు తేవనినాయకాయనమోస్తు తే॥
క్షీరసాగరకన్యకావరనాయకాయనమోస్తు తే।
బ్రహ్మరుద్రముఖామరాధిపవందితాయనమోస్తు తే॥
రావణాదినిశాచరానలవారిదాయనమోస్తు తే
జానకీవదనారవిందదివాకరాయనమోస్తు తే॥
దేవదానవయోగివంద్యపదాంబుజాయనమోస్తు తే
విశ్వసృష్టివినాశనస్థితికారిణేచనమోస్తు తే॥
సర్వపాతకసంఘనాశనహేతుసేతుకృతేనమః।
సర్వభూతగుహాశయాయరఘూత్తమాయచతేనమః॥
ఇతిస్తుత్వాసంప్రణమ్యశ్రీరామంహృదిభావయేత్।
సీతారామఃకారితవాన్స్వయంస్వేజ్యాంస్వతుష్టయే॥
ఇతిబుద్ధ్వానుసంధాయసమాప్యారాధనంహరేః।
గతఃపశ్యేచ్ఛమాతాఽఖండంహగ్ పశ్చిమదిత్స్వ్యచా॥
అరిదరముకురాంభోజాంకుశసురతరువిభ్రాజత్।
రఘువరచరణామ్భోజంమనసిమమసదాభూయాత్॥

రామకృష్ణాదిమాసర్క్షేస్వజన్మర్క్షేద్విపర్వసు।
సంక్రాంతిగ్రహణశ్రోణాద్వాదశీషుమహోభయే।
దుస్స్వప్నేదుర్నిమిత్తేచమహోభాగవతాగమె।
పాయసాపూపసూపాజ్యబహువ్యంజనసంయుతం
బహూపచారసంయుక్తంవిశేషారాధనంచరేత్॥
ధనుర్మాసస్యుషస్యేవమిష్టాన్నంమార్గముత్తమం।
విధివేదోక్తయాత్పూర్వంసంధ్యాకర్మసమాచరేత్॥
ద్రవ్యహీనంయదిభవేద్విశేషారాధనంవృథా।
దరిద్రోఽపియథాశక్తికుర్యాద్భాగవతాగమే॥

—*అథవైశ్వదేవవిధిః.*—

ఆరంభోవైశ్వదేవస్యసంవేశనజపాత్పరం।
బ్రహ్మచర్యమధశ్శయ్యాంలవణక్షారవర్జనం।
చరిత్వాద్వాదశదినముపోష్యైకదినంతతః।
శుభేముహూర్తేదివసేసభార్యేణద్విజన్మనా।
ద్విజాభ్యనుజ్ఞాసహితంకార్యస్సదుపదేశతః॥
వైశ్వదేవంచధర్మాదిబలిదానంచనిత్యశః।
దివానక్తంచకుర్వీతపంచయజ్ఞాదివైవతు॥
ఔపాసనాగ్నౌభుక్త్యైః ప్రాగనశ్నన్నప్యతంద్రితః
విచ్ఛిన్నాగ్నిశ్చవిధురోలౌకికాగ్నౌసమాచరేత్॥
అన్నాభావేఫలైర్మూలైశ్శాకైఃక్షీరాదినాపివా।
కుర్యాదామేనవామంత్రాన్ జపేద్వానవిలోపయేత్॥
హస్తేనాన్నాదినాకుర్యాత్ స్రువేణపయఆదినా॥
సంకల్పయేద్వైశ్వదేవంకరిష్యఇతిగృహ్యాథ।
బ్రాహ్మణాద్భూతమితిస్వస్యభార్యాదిఃపాకకృజ్జనః॥

తత్సుభూతంవిరాడన్నం తన్మాత్రాయుస్స్వయంపదేత్॥
అగ్నావన్నమధిశ్రిత్యప్రోక్ష్యకృత్వాచపంచధా।
పరిషిచ్యాగ్నిమాగ్నేయదిక్స్థాద్ధాత్రీఫలోపమం
భాగాదోదనమాదాయసంహతాంగుళిపాణినా
ఉత్తానేనతథాంగుష్ఠశిరసాసన్నిపీడ్యచ।
హుత్వాషడాహుతీస్స్విష్టకృతంచపరిషిచ్యచ।
అపోశాన్యుష్ణంభస్మవహ్నారుదక్తత్రహావిష్యకం।
సూపాపూపవ్యంజనాదిసక్షారలవణంహునేత్॥
బలిప్రదానంసంకల్ప్యతత్కుర్యాద్వ్యజనాకృతి।
ధర్మాదిరుద్రపర్యంతంచక్రాకారమథాపివా।
భూమింహస్తేనసమ్మృజ్యవారిణాప్రోక్ష్యతత్రతు।
బలింనిధాయదైవేనతీర్థేనామలకోపమం।
పరిషించేదేకదేశవిహితానాంసకృత్సకృత్॥
బహిర్నిర్గత్యయేభూతాఃప్రచరంతీతిమంత్రతః।
ఊర్ధ్వముత్క్షిప్యచబలిమాచమ్యాన్యోర్ధ్వతేషుతు।
బలిషూత్తరతోవహ్నేరగ్న్యంగారసచతుష్టయం।
నిధాయపరిషిచ్యాథకుర్యాత్పంచమహామఖాన్॥

——*పంచమహాయజ్ఞవిధానం*——

యత్కృత్యత్వేవసంకల్పోమహాయజ్ఞేషుపంచసు।
ఆద్యంతయోఃస్పృశేదంభోవిద్యాద్వ్యష్టిరితిక్రమాత్॥
దేవయజ్ఞేతుదేవేభ్యస్స్వాహేతిజుహుయాద్ధవిః।
ఔపాసనవదాద్యంతపరిషేచనమత్రచ॥
ప్రాచీనావీత్యథాగ్నేస్తుదక్షిణేపితృతీర్థతః।
ప్రాగగ్రేషుబలిందద్యాద్దర్భేషుపితృమంత్రతః॥

అథోపవీతీదర్భేషుదత్తస్యాగ్రస్యపశ్చిమే।
పాణిగేహేషుబలిందద్యాత్ భూతేభ్యోదేవతీర్థతః॥
భూతబల్యగ్రయోర్మధ్యేఅన్నమగ్నేశ్చతుర్గుణం।
ఉపవీతీమనుష్యేభ్యోదేవతీర్థేననిక్షిపేత్॥
వాయసశ్వబలిందద్యాన్మంత్రాభ్యామన్నశేషతః।
వైశ్వదేవావశిష్టాన్నంతత్పశ్చాద్భాగసంయుతం।
సవ్యంజనంచధర్మాదిబలికర్మసుయోజయేత్॥
ఈశానదిక్స్థమగ్నేర్యద్ధంతత్పశ్చాన్నృముఖస్యతు।
తత్పశ్చిమేదేవపితృభూతయజ్ఞార్థమీరితం॥
నకృతశ్చేద్బ్రహ్మయజ్ఞఃప్రాగిదానీంతమాచరేత్॥
స్వాధ్యాయముచ్చైర్మధ్యాహ్నేగ్నౌమేచేన్మనసాచరే
త్। దద్యాచ్చభిక్షాత్రితయంయతీనాంవర్ణినామపి॥
విభవేవారితందద్యాదాద్యంతోదకసంయుతం॥
అకృతేవైశ్వదేవేచేద్యతిర్భిక్షార్థమాగతః।
ఉద్ధృత్యవైశ్వదేవార్థమన్నంపాత్రేనిధాయతత్।
దత్వాసన్న్యాసినేభిక్షాంవైశ్వదేవంతతశ్చరేత్॥
తతోగృహాంకణేపాదఘటికామవలోకయన్।
అతిథ్యాగమనంతిష్ఠేదాగతంతత్రభోజయేత్॥
అవిజ్ఞాతోధ్వగశ్శ్రాంతఅన్నార్థీక్షుత్పిపాసితః।
ఇజ్యాభోజనయోర్మధ్యేఆగతోతిథిరుచ్యతే॥
దద్యాదన్నంయథాశక్తితదభావేజలంస్థలం।
శుభాంవాచంవదేద్వాన్నదాతారంవానివేదయేత్॥
ఆత్మార్థమన్నంభిక్షేతనపరార్థంకదాచన।
అయోగ్యమపితంశీఘ్రంభావయిత్వైవభోజయేత్॥

పరమాపత్స్వపిప్రాజ్ఞైఃకదాచిదపివైష్ణవైః।
అయోగ్యేభ్యోనదాతవ్యంలక్ష్మీపతినివేదితం।
అవిజ్ఞాతాననర్హాంశ్చభోజయేదనివేదితైః॥
అతిథ్యభ్యాగతౌబాలవృద్ధరోగిసువాసినీః।
గర్భిణీంభోజయిత్వాప్రాక్పశ్చాద్భుంజీతచస్వయం॥
నివేదితేనకమలాకాంతస్యాన్నేనపైతృకం।
వైశ్వదేవాదికంకర్మకుర్యాత్ప్రాణాహుతీరపి॥
ఆపద్యపినభుంజీతనపిబేచ్చానివేదితం॥
యదానివేదనానర్హంభోక్తవ్యంకోద్రవాదికం।
తదాభుంజీతతోయాద్యైర్మిశ్రీకృత్యనివేదితైః॥
అన్నాదికంయదిప్రాప్తంమూర్త్యంతరనివేదితం।
భుంజీతవినివేద్యైవతదాస్వారాధ్యమూర్తయే॥
అపూపఫలమూలాద్యంభుక్తిమధ్యేఽనివేదితం।
ప్రాప్తంయదస్వపుత్రాద్యైర్భుంజీతవినివేద్యతత్॥
యద్వస్తుస్యాద్భోజనార్హంతదేవాహృత్యధర్మతః।
నివేద్యహరయేకృత్వావైశ్వదేవాదికంతతః।
అతిథ్యభ్యాగతాదిభ్యోదత్వాభుంజీతనేతరత్॥
పాకభేదంనకుర్వీతభోక్తౄణామపిచాత్మనః।
నదద్యాద్విషమంపఙ్క్తౌసూపాపూపఘృతాదికం॥

—*అథభోజనవిధిః*—

సంప్రణమ్యశ్రీనివాసయతీశానంమయాధునా।
ప్రోచ్యతేభోజనవిధిస్సీతారామప్రసాదతః॥
ప్రక్షాళ్యపాణీపాదౌచద్విరాచమ్యప్రసన్నధీః।
పవిత్రంవర్తులంధృత్వాపుత్రాద్యైర్బంధుభిస్సహ।

ఉపలిప్తేగోమయేననిశ్ఛిద్రంచతురశ్రకం।
అన్యూనమప్యనధికంభుక్తిపాత్రస్యభూతలె।
న్యస్తేప్రక్షాళితేపాత్రేప్రాఙ్ముఖోభోజనంచరేత్।
ఆదిత్యాభిముఖోవేజ్యాప్రదేశాభిముఖోపివా॥
సౌవర్ణేరాజతేశుద్ధేకాంస్యేభుంజీతభాజనే।
జంబూపనసకాంచీనాంనాళికేరపలాశయోః।
కదళ్యాఉహినాయాశ్చపిశాచోదుంబరస్యచ।
పద్మామ్రయోశ్చపత్రేషుభుంజీతదశసుద్విజః॥
వల్లీపలాశస్థలజపద్మయోస్తిందుకస్యచ।
పత్రేష్వశ్వత్థవటయోరరోఽదుంబరయోరపి।
కరేంజలౌచపాషాణేపర్ణపృష్ఠేచవాససి।
కదళీగర్భపత్రేచనభుంజీతాపిమృన్మయే॥
వర్జయెద్భోజనంపానంపాత్రైర్దేవస్యచాయసైః।
కృత్వాచమనమాసీనేభుక్తిస్థానేద్విజేసతి।
కృతేభివాదనేస్వస్మైపునరాచమనంచరేత్॥
ఆచామేద్భుక్తిశాలాయాంయస్సస్యాత్పఙ్క్తిదూషకః॥
మధ్యాహ్నేవాపరాహ్ణేవాభుంజీతదివసేసకృత్।
సకృచ్ఛమధ్యరాత్రాత్ప్రాక్నాంతరాభోజనంచరేత్
వివిక్తఆవృతేదేశేభుంజీతనజనావృతే।
అనశ్నద్భిర్వీక్ష్యమాణఃపఙ్క్త్యాంహీనజనేనచ।
స్వజనైరప్యేకపఙ్క్త్యాంనభుంజీతకదాచన॥
ప్రచ్ఛన్నమేనఃకస్యస్యాదితిజానాతికోభువి॥
అగ్నిభస్మజలస్తంభద్వారేష్వన్యతమంయది।
పఙ్క్తిమధ్యేస్థితంతత్రభిన్నాసాపఙ్క్తిరుచ్యతే॥

నిమ్నోన్నతప్రదేశేనతథాపఙ్క్తిర్విభజ్యతే।
సౌవర్ణాదిషుభిన్నేషునాశ్నీయాద్భాజనేషుచ॥
వర్జయేదాసనంతాలవటాశ్వత్థపలాశజం।
చక్రాదిలాంఛితంభిన్నమున్నతంతృణనిర్మితం॥
తలాభ్యాంపాదయోర్భూమింస్పృశన్పాదతలేనవా
అసంయుక్తౌచచరణావాచ్ఛాద్యాన్యేనవాససా।
భుంజీతాంకంభువంపాదపాణిభ్యాంనాక్రమేత్క్రమా
త్॥ప్రణవేనాభిమన్త్ర్యాన్నంగాయత్ర్యాతదనంతరం।
పవిత్రమూలమంత్రాభ్యాంద్వాదశాక్షరమంత్రతః।
ప్రోక్ష్యాన్నమర్ఘ్యతోయేనకుర్యాచ్చపరిషేచనం॥
సమస్తాభిర్వ్యాహృతీభిస్సత్యంత్వర్తేతిమంత్రతః।
పరిషేచనయుగ్మేసమారభేద్వామపార్శ్వతః।
సపరీషేచోదకేనకరేణాన్నంనలంఘయేత్॥
తర్జనీమధ్యమాంగుష్ఠైరోష్ఠేజ్యపాత్రంచసంస్పృశన్।
అమృతలసవ్యహస్తస్సకుర్యాదాపోశనంతతః॥
దేవస్యదత్తమర్ఘ్యంయత్తత్కుర్యాత్పరిషేచనే।
యత్పాద్యతోయంతేనైవకుర్యాదాపోశనద్వయం॥
నాభిషేకోదకేనాపోశనంకుర్యాన్నిషేధతః।
పానేభిషేకాచమనపానీయాంభఃప్రకల్పయేత్॥
నపూర్వాపోశనంకుర్యాదప్రక్షాళితపాణినా।
ప్రక్షాళ్యోర్ధ్వాయనిక్లేహ్యాన్నోత్తరాపోశనంచరేత్॥
వామభాగేనగృహ్ణీయాత్తోయమాపోశనద్వయే।
నస్వహస్తేనసినయేన్నపునఃపూరయేదపి॥
సాపోశనోదకేనాన్నంనహస్తేనవిలంఘయేత్।

ఉశిషంనవదేద్ధృత్వాహస్తేనాపోశనోదకం॥
ఆజ్యాభిఘారితంశుద్ధంలవణక్షారవర్జితం।
మధ్యమానామికాంగుష్ఠైరన్నంధాత్రీఫలోపమం।
అన్నంప్రాగ్దక్షిణాప్రత్యగుదఙ్మధ్యేషుచక్రమాత్।
గృహీత్వాజుహుయాత్ప్రాణేనివిష్టఇతిమంత్రతః॥
ఆస్యేదంతస్పర్శవర్జంనిగిరేచ్చపృథక్పృథక్।
పాత్రస్పర్శంనకుర్యాద్వాకుర్యాద్వాతదనంతరం॥
అన్నోపదంశానయననిషేధార్థవదేద్గృహీ।
ఉపచారార్థవాచశ్చవక్తవ్యాస్సహభుంజతాం॥
నాన్యద్వచోవదేద్వర్ణీయతిశ్చతదపిత్యజేత్॥
ఆప్రాణాహుతిసర్వేషాంకాష్ఠమానముదాహృతం।
పానీయంనపిబేత్పాత్రైశ్శంఖచక్రాదిముద్రితైః॥
భుంజతాంభోక్ష్యమాణానాం యథాన్నంస్యాత్తథాచ
రేత్।తావదేవగ్రసేద్గ్రాసంయావదాస్యేసుఖంవిశేత్
అభోజ్యమన్నంతోయంచభోజనేవక్త్రనిస్సృతం।
హస్తస్థకబళార్ధంచలవణంచాక్షిగోచరం।
పీతశేషంచచషకేక్షీరాజ్యేలవణాన్వితే।
-ఖాదితంనఖలూనంచమూలపుష్పఫలాదికం।
నమర్దయిత్వాణినాన్నమకృత్వాపరిషేచనం।
స్నిగ్ధందృష్టిప్రియంహృద్యంపథ్యంశుద్ధంమితంలఘు।
శాస్త్రానిషిద్ధముష్ణంచప్రాశ్నీయాదోదనాదికం॥
భార్యాదిభిశ్చకలహంపుత్రాదీనాంచభర్త్సనం।
తేషాముచ్ఛిష్టదానంచక్రోధమాక్రోశరోదనే।
ఓదనవ్యంజనాదీనాందోషోక్తించవివర్జయేత్॥

అజీర్ణేదేవసదనేతమస్యప్రావృతస్థలే।
హార్మ్యేశూన్యగృహేవాపిసంతిష్ఠన్నన్యమానసః।
ఆసనారూఢపాదోద్విరకృతాచమనస్తథా।
ధృతోపానత్పాదుకశ్చనాద్యాత్ప్రావృతమస్తకః॥
విధవావర్ణియతయఃకాంస్యభాజనభోజనం।
తైలాభ్యంగంచతాంబూలంత్యజేయురపిమైథునం॥
నభోజయెదతిథ్యాదీన్యత్తద్భుంజీతనస్స్వయం।
నపిబేద్బహుపానీయంనభుంజీతాపిబన్నపి॥
పాయసాపోశనదధిక్షీరతైలాంబుసర్పిషాం।
ఇతరేషాంచనయథాశబ్దస్స్యాత్ప్రాశయేత్తథా॥
నిదధ్యాద్దక్షిణేపార్శ్వేనవామేపానభాజనం।
భుక్త్వాదక్షిణహస్తేననపిబేత్సలిలాదికం।
భుక్తైరన్యత్రవామేనహస్తేనాంజలినాపివా॥
చషకస్థంపీతశేషంనపిబేన్నిహితంభువి।
తామ్రాదిభాజనస్థంతునిస్స్రావ్యప్రపిబేత్పునః॥
తామ్రాదిభాజనంశూన్యంనపీత్వాంభఃపరిత్యజేత్॥
దధిక్షీరాజ్యసలిలసక్తుపాయసవర్జితం।
సర్వంసశేషమశ్నీయాదోదనవ్యంజనాదికం॥
కబళేకబళేనిత్యంకుర్వీతగోవిందకీర్తనం।
మోదాద్యాత్సజీన్ముక్తస్స్యాదన్యథాతూదరంభరః॥
పూరయెదర్ధముదరమోదనవ్యంజనాదిభిః।
పాదంసలిలతశ్శ్రాద్యైరుదరంపూరయెత్సదా॥
యత్రపర్వాదితిథిషునిషిద్ధంనిశిభోజనం।
దివైవపూర్ణంతత్రాద్యాన్నకుర్యాదతిభోజనం॥

మరీచిసారసూపాద్యంప్రాగద్యాన్మధురద్రవం।
లవణామ్లయుతాన్యద్యాన్మధ్యేతుకఠినానిచ॥
కటుతిక్తయుతాన్యంతేదధ్యాదిచపునర్ద్రవం।
తతోఽతిలవణంతక్రంపిబేచ్చసలిలంతతః॥
పానీయంనపిబేద్భుక్త్వాదధ్యన్నంతుసుఖార్థినా॥
ఏవంయఃకురుతేనిత్యందిహానక్తంచభోజనం।
అహాన్యహానివర్ధేతేతస్యారోగ్యబలేధ్రువం॥
భోజనాద్యంతయోర్మాత్రంయస్త్యజేత్ససుఖీభవేత్॥
ఏవంభుక్త్వాసనియమంభోజనాంతేసమాహితః।
వర్తులస్యపవిత్రస్యతతోవిస్రస్యవేష్టనం।
ధృత్వాఽనామికయాతచ్చపాద్యేనకమలాపతేః।
ఉత్తరాపోశనంకుర్యాదమృతేత్యనువాకతః॥
అర్ధంపీత్వావశిష్టార్ధముదకందేవతీర్థతః।
భుక్తిపాత్రస్యనిరయేచోత్తరేదక్షిణేపివా॥
రౌరవేపుణ్యనిలయేపద్మార్బుదనివాసినాం।
అర్థినాముదకందత్తమక్షయ్యముపతిష్ఠతు॥
నినీయమంత్రైస్తైస్తేనపవిత్రంమండలేత్యజేత్।
పాత్రేపరిత్యజేత్తచ్చేత్ప్రాజాపత్యంసమాచరేత్॥
స్నాయాత్సచేలంతత్పశ్చాద్భుక్తిపాత్రంయదిస్పృశేత్
ఉత్తరాపోశనాత్పూర్వంభుక్తిస్థానాత్తథోత్థితః॥
తతఉత్థాయమాషాదిచూర్ణైర్మృత్తికయాపివా।
అద్భిశ్చహస్తౌప్రక్షాళ్యపాదౌదంతాన్విశోధ్యచ।
కుర్యాత్షోడశగండూషాన్నాసీనోవామపార్శ్వతః।
గండూషకాలేసలిలమాస్యస్థమపిబన్సదా॥

సముద్ధృతేభుక్తిపాత్రేస్థలేతస్మింశ్చశోధితే।
భుక్తంయదాసనస్థేనతత్ స్థఆచమనంచరేత్॥
త్యజేదాచమనాదర్వాక్ శ్వశూద్రాదినిరీక్షణం॥
ప్రాణానాంగ్రంథిరిత్యేతన్మంత్రేణహృదయంతతః।
అంగుష్ఠమాత్రఇత్యేత న్మంత్రేణోర్ధ్వాగ్రపాణినా।
సవ్యేతరపదాంగుష్ఠేనినయేత్సలిలంతతః॥
తతస్స్పృశేన్నాభిదేశంశ్రద్ధాయామితిమంత్రతః।
పశ్యేతభాస్కరంపశ్చాత్ హగ్ సశ్శుచిషదిత్యృచా॥
రాత్రౌతుదీపాభిముఖః పూర్వవన్మంత్రముచ్చరేత్॥
భుక్త్వార్ద్రపాణిపాదస్తుననిర్గచ్ఛేద్గృహాద్బహిః॥
సూతికాపతితోదక్యాగ్రామసూకరకుక్కుటైః।
భుక్తిమధ్యేశ్వశూద్రాద్యైర్దృష్టమన్నాదికంయది।
భోజనాద్విరమేత్తాంస్తు స్వయంపశ్యేత్తదాయది।
విరమ్యభోజనాత్స్నాత్వామానస్తోకేత్యృచంజపేత్॥
తాన్దృష్ట్వాయదిభుంజీతవమిత్వోపవసేదహః।
వమనంతునకుర్యాచ్చే త్తదాతూపవసేత్త్ర్యహం॥
యదానకుర్యాద్వమనంజీర్ణమన్నాదికంయది ।
కృత్వావిరేచనంపశ్చాత్పంచగవ్యంపిబేదపి ॥
పూర్వమాచమనాద్భుక్తైః పశ్చాత్పశ్యేత్తుతాన్యది।
స్నానంకృత్వాతదామాన స్తోకేత్యేతామృచంజపేత్॥
నివేదనార్హందేవస్యవస్తుజాతమిహోచ్యతే॥
తత్స్యాన్నివేదనానర్హంభోజనేయన్నిషిధ్యతే
నివేదనార్హంతత్ జ్ఞేయంయద్భోజ్యత్వేనకీర్త్యతే॥

ప్రియంగుశాలినీవారయవషాష్టికవేణవః।
రాజమాషమహామాషక్షుద్రమాషమసూరకాః।
కుళుత్థమాషశ్యామాకా గోధూమో ముద్గఆఢకీ।
రాజాదనామ్రిపనసవేత్రఖర్జూరదాడిమాః।
రంభానారంగలికుచబదరీమాతులుంగకాః।
అళర్కసింహీవ్యాఘ్రీశ్చ కారవల్లీపటోలికా।
నిష్పావోర్వారుకాగస్త్య కారవాంతాభ్రిపిప్పళాః।
ఝురసీశతపర్ణ్యా చకుబేరాక్షీ చకర్కరీ।

వ్యాఖ్యానం॥ ప్రియంగు-ఞాఴల్। శాలి-నెల్లు। నీ
వార- కొఴచ్చెన్నెల్లు। యవ-యవై।షాష్టిక-కార్నెల్లు।
వేణు-మూంగలరిశి। రాజమాషాదయః - అలసంది భే
దంగళ్। మసూరకః -కడలై।కుళుత్థ-కొళ్ళు। మాష-ఉ
ళుందు। శ్యామాక-శామై। గోధూమ-గోధుమై। ముద్గ-
శిఱుపయఱ్ భేదంగళ్ ।ఆఢకీ-తువరై। రాజాదన-పాలె
ప్పఴం। ఆమ్రి-మాంగాయ్ముదలానవై। పనస-పలా।
వేత్ర-పెరప్పంబఴం। ఖర్జూర-పేరీచ్చై। దాడిమం-మా
దళై।రంభా- రస్తాళిముదలానవాఴై భేదంగళ్। నా
రంగ-నార్తై।లికుచ-ఎలిమిచ్చై।బదరీ-ఎలందై।మాతులుం
గక-కొడిమాదళై। అళర్క-తూదువళై। సింహీ-శి
ఱువఴుదళై।వ్యాఘ్రీ-కణ్డంకత్తారి। కారవల్లీ - పాహ
ల్ ।పటోళికా -పడలంగాయ్।నిష్పావ-అవరై। ఊర్వా
రుక-వెళ్ళేరి। అగస్త్య-అహత్తికీరై। కారవాంత- క
ళాకాయి।అభ్రి-అప్పై।పిప్పళ-పావట్టైకీరై।ఝురసీ-
తురాయ్। శతపర్ణ్యా-పరట్టైకీరై।కుబేరాక్షీ-కఴర్కో

ఐక్షవం తిల్లకం పిండం కరర్కంధూశ్చ క్రవర్తికా।
కారోట్టకో వజ్రవల్లీ ఖాంజీపిండకమార్ద్రకం।
మండూకపర్ణీ మత్స్యాక్షీ నిలతో పోదకీ తథా।
క్షుద్రకందమహాకందవల్లీకందాని సూరణం।
ఏకమూలం చ శకుటం జీరకం కాళపత్రికా।
మరీచి సర్షపౌ శ్వేతహింగు భక్ష్యాన్యమూని తు॥
కాలాశ్రయ నిమిత్తైశ్చ క్రియాసంసర్గజాతిభిః।
షడ్భిర్దుష్టాన్యభక్ష్యాణి ప్రోచ్యంతే క్రమయాక్రమాత్॥

——*కాలదుష్టాభక్ష్యాణి*——

త్రివర్షాతీతధాన్యాని మాసాతీతాంశ్చ తండులాన్।
మాసాతీతం చ తాంబూలం పక్షాతీతం ఘృతం తథా।
పక్షాతీతేషు ఖాండేషు యత్పక్వం మృన్మయేషు తత్।
పక్షాతీతం ముద్గసారం తైలం చ పరివర్జయేత్॥

డి। కరర్కరీ-కకిర్కరి। ఐక్షవ-బెల్లం మొదలైనవి। తిల్లక-వెళ్ళోత్తి। పిండ-ముస్నై। కరర్కంధు-తుడరి। చక్రవర్తికా-చకవర్తి। కారోట్టక-పటుపాహల్। వజ్రవల్లీ-పిరండై। ఖాంజీ-ముళుట్టై। పిండికం-కార్రై। ఆర్ద్రకం- ఇంజి। మండూకపర్ణీ-వల్లారై। మత్స్యాక్షీ-పొన్నాంగాణి। నిలతోపోదకీ-కొత్తువశలై। క్షుద్రకంద-శిరుకళంగు। మహాకంద-పెరుంకళంగు। వల్లీకన్ద-శిరువళ్ళి, శెవ్వళ్ళి, కాయ్ వళ్ళి, పెరుంవళ్ళి। సూరణం-కరణై। ఏకమూలం- మూవల్లికళంగు। శకుటం- శేంబు। జీరకం-శీరహం। కాళపత్రికా-కరివేప్పలై। మరీచి- మొళహు। సర్షప-కడుహు। శ్వేతహింగు-వళ్ళైప్పెరుంగాయం॥

త్యజేత్పక్వంరాత్రిగతంయ త్తత్పర్యుషితం స్మృతం॥

——*పర్యుషితత్వదోషరహితవస్తూని*——

పునఃపక్వస్య శాకస్యతద్రసస్యగుడస్యచ।
క్రముకస్యహరిద్రాయాః*శోష్యస్యవటకస్యచ।
భర్జితస్యచచూర్ణస్యమరీచేఃఫలమూలయోః।
దేవాభిషిక్తతోయస్యక్షీరక్షీరవికారయోః।
యవాగూతండులాపూపపిష్టానాంసక్తుసూపయోః।
ఫాణితస్యకరంభస్యయవస్యపృథుకస్యచ।
పాయసస్యగుడాన్నస్యజలేక్షిప్తౌదనస్యచ।
తైలేనాజ్యేనదధ్నావాసంయుక్తస్యౌదనస్యచ।
ఏషాంపర్యుషితానాంచదోషోనైవాస్తిభక్షణే॥
యామాతీతంతుయత్పక్వంనాగ్నియాద్వారసంయుతి।
తచ్చప్రక్షాళితంసాజ్యంసస్నేహంవానదోషకృత్॥
ప్రథమాయాంద్వితీయాయాం
కూష్మాండంబృహతీంక్రమాత్।

*వ్యాఖ్యానం॥ శోష్యం- వత్తల్ । వటకం- వడామ్ ఉళుందువడాం । భర్జితం- వరుత్తఱిముచుపడి, తువరై పయర్ ముదలానవహై। చూర్ణం- మూనావదు। మరీచి- మొళహు। ఫలం- నార్త్తంగాయి, కిచ్చిలి,ముదలాన ఊరుగాయి। మూలం - ఇంజి, మాహాలికిళంగు ముదలానవై। ఫాణితం- వెల్లప్పాహు। కరంభం దధిసక్తుసమాహారం। పృథుకం- అవల్ । అపూపశబ్దేన తైలపక్వంసర్వం గృహ్యతే। అన్యత్స్పష్టం।

నాడ్యాం తృతీయాం షష్ఠ్యాస్తు*తరుణీమపిదాడిమం।
అష్టమ్యాంచదశమ్యాంచ నాళికేరంపటోలికాం।
ఏకాదశీత్రయోదశ్యోర్నిష్పావంచతిలాన్ క్రమాత్॥
నాడ్యాదామ్లంచతుర్దశ్యాంపర్వణోప్సంక్రమేషుచ।
సప్తమ్యాంభానువారేచ నాడ్యాదామలకంతథా॥
కపిత్థస్యఫలంధాన్యాన్ నాడ్యాత్ క్షీరంసదాదివా॥
రాత్రౌతుతిలసంబంధిముద్గసంబంధిదధ్యపి।
పక్వార్ధ్రకతిలాన్ శాకతిక్తవస్తూన్యపిత్యజేత్॥
అనిషిద్ధాన్యన్యకాలేష్వేతానీతివిదుర్బుధాః॥
కాలదుష్టంభక్ష్యజాతముక్తమేవంయథావిధి।
వస్తూన్యాశ్రయదుష్టానిప్రోచ్యంతేత్రయథామతి॥

—*ఆశ్రయదుష్టాని*—

నాళికేరాంబుకాంస్యస్థంతామ్రపాత్రస్థితంమధు।
గవ్యంచతామ్రపాత్రస్థమయఃపాత్రస్థితంజలం॥
ప్రసూతానాందశాహానివయోజామహిషీగవాం।
రుద్రాదివ్యపదేశిన్యస్తచ్ఛిహ్నైరంకితాశ్చయాః॥
మృతవత్సాన్యవత్సానామేకకాలదుహామపి।
గర్భిణీనాంగవాదీనాంప్రస్రవత్పయసామపి।
యమళప్రసవానాంచకామార్తానాంతథాపయః।
లశునామేధ్యభక్షాణాంవహంతీనాంయుగాదికం।
అనుజ్ఞారహితాయాఃగౌర్నిక్షేపత్వేనకల్పితా।
క్షీరంచవిమలిప్తానామౌష్ట్రిమప్యావికంపయః।

---

*వ్యాఖ్యానం॥ తరుణీ -కత్తాళై।

స్త్రీక్షీరంచమృగక్షీరం క్షీర*మైకశఫంత్యజేత్ ॥
అన్యేషాంద్విస్తనానాంచ ప్రాణినాంనపిబేత్పయః॥
క్షీరాణియాన్యపేయానితద్వికారంచవర్జయేత్ ।
యాసాంక్షీరంగవాంత్యాజ్యం తాసాంమూత్రంశకృత్త్య
జేత్ ॥అజానుదఘ్నంశూద్రాణాంతటాకాదిషుయజ్జలం।
తటాకకూపఖాండస్థమంత్యానాంక్షీరమంబుచ ।
ఉదక్యాయతిపాత్రస్థమన్నమంబుయతేరపి ।
పరపాకనివృత్తాద్యా యేస్యుర్నాద్యాత్తదోదనం ॥
పరపాకనివృత్తస్యపరపాకరతస్యచ।
అపచస్యాపవిద్ధస్యకుక్కుటస్యాఖుకస్యచ।
బకస్యధర్మధ్వజినోమార్జారస్యాధిజీవినః।
అన్నంమాహిషికస్యాపికుణినశ్చాణకస్యచ।
షండస్యవ్రాత్యవృషలీపత్యోఃపాతకినామపి।
శాఖారండస్యవృషలబ్రహ్మఘ్నానాంతథౌదనం।
నగ్నస్యమ్లేచ్ఛచండాలకృతఘ్నానాంపశోరపి ।
పాషండదేవలకయోరన్నంవార్ధుషికస్యచ ।
యన్నామధారకస్యాన్నంతథావిప్రబ్రువస్యచ।
నాద్యాదన్నంభ్రూణహణఃఏషాంలక్షణముచ్యతే ॥
పరపాకనివృత్తస్స్యాత్పంచయజ్ఞవివర్జితః॥
యోద్యాత్పరాన్నంసతతంత్యక్త్వాపంచమహామఖాన్।
పరపాకరతస్సస్యాద్దానహీనో పచఃస్మృతః।
తిరస్కృతోమహద్భిర్యస్సోపవిద్ధఃప్రకీర్తితః ॥

* వ్యాఖ్యానం ॥ ఏకశఫాబడబాదయః- ఒత్తైకొర్రళం
బుడుక్లదుహాళ్ల ఏకశఫంగళ్ల - తత్సంబంధిఐకశఫం

సభాయాంవ్యవహారేయఃపక్షపాతీసకుక్కుటః॥
ఆఖుస్స్యాద్విభవేలోభాద్దానధర్మవివర్జితః।
మిథ్యావినీతోమోఽదృష్టిర్బకస్స్యాత్స్వార్థతత్పరః॥
డంభార్థంజపహోమాదికర్తా ధర్మధ్వజీసదా॥
ప్రతిగ్రహార్థంసర్వత్రనిత్యంభ్రమణతత్పరః।
హింసకశ్ఛద్మికోలుబ్ధఃసమార్జారఃప్రకీర్తితః॥
స్వగృహేవాసయిత్వాన్యంభృతింగృహ్ణాతియస్తతః।
ప్రత్యబ్దంప్రతిమాసంవాసభవేదాధిజీవనః॥
క్షమతేవ్యభిచారంయఃపత్న్యామాహిషికస్తుసః॥
కుణిస్స్యాద్ధస్తవికలోవిద్యాగ్రాహ్యాణకస్స్మృతాత్॥
జపహోమాదికర్మాణిశ్రాద్ధానిచసురార్చనం।
అకాలేయస్సదాకుర్యాత్సషండఃపరికీర్తితః॥
జాతకర్మాదిసంస్కారహీనోవ్రాత్యఉదాహృతః॥
వంధ్యామృతప్రజాశూద్రాయాంనూఢైవరజస్వలా।
ఏతావృషల్యస్స్యుస్తాసాంపతిస్స్యాద్వృషలీపతిః॥
సఖిభార్యాంరాజపత్నీంచండాలీంస్వసుతామపి।
సగోత్రాంయోనిసంబంధాంభార్యాయాభగినీమపి।
స్నుషాంచయేభిగచ్ఛేయుస్తేతుపాతకినఃస్మృతాః॥
యస్స్వశాఖాంపరిత్యజ్యపారక్యామధిగచ్ఛతి।
శాఖారండస్సవిజ్ఞేయస్సర్వకర్మబహిష్కృతః॥
వైశ్వదేవాతిథ్యహీనస్సంధ్యోపాసనవర్జితః।
వేదాధ్యయనహీనశ్చవృషలఃపరికీర్తితః॥
స్నేహాద్రవ్యప్రాణిధర్మవిక్రేతాబ్రహ్మహాస్మృతః॥
వర్ణాశ్రమాచారహీనోవేదాధ్యయనవర్జితః।

నగ్నస్స్యాత్కృష్ణమలినరక్తభుగ్నపటస్తథా॥
వాపీకూపతటాకానాం భేత్తా దేవాలయస్య చ।
దేవద్విజాపవాదీహో మ్లేచ్ఛవిప్రస్స ఈరితః॥
పరదారపరద్రవ్యపరహింసాపరాయణః।
నిర్దయో నిష్ఠురః క్రూరశ్చండాలద్విజ ఈరితః॥
కృతోపకారవిస్మర్తా కృతఘ్నోత్యంతనిందితః।
గమ్యాగమ్యాకృత్యకృత్యజ్ఞానశూన్యః పశుస్స్మృతః॥
జటాభస్మాస్థిరుద్రాక్షలింగపాషాణధారిణః।
సమత్వేనవిరించాద్యైర్మన్యమానాః శ్రియఃపతిం।
స్వధర్మత్యాగినో యే చ సర్వే పాషండినః స్మృతాః॥
వత్సరత్రయమర్థార్థం యః పూజయతి దేవతాం।
వినా నారాయణం దేవం స హి దేవలకః స్మృతః॥
సస్యాద్వార్ధుషికో వృద్ధ్యా యో నాపద్యుపజీవతి॥
అధ్యాపనం వాధ్యయనం శక్తస్సన్న కరోతి యః।
సంస్కారైస్సంస్కృతో వాపి స హి వై బ్రాహ్మణబ్రువః॥
వేదాధ్యయనహీనో యః స విప్రో నామధారకః।
సంధ్యావందనగాయత్రీమాత్రసారశ్చ కర్షకః॥
సాంగవేదాధ్యయితా భ్రూణ ఇత్యుచ్యతే బుధైః।
తద్ధంతా గర్భహంతా చ భ్రూణహా పరికీర్తితః॥
పరిపాకనివృత్తాద్యా అభోజ్యాన్నాః ప్రకీర్తితాః।
నాశ్నీయాదన్నమేతేషాం నాస్తికస్య పతితస్య చ॥
రాజాశ్రితస్య ద్విషతశ్శూద్రభృత్యస్య వైరిణః।
నిర్మర్యాదస్య మూర్ఖస్య గృహదాహకరస్య చ।
పత్నీభైషజ్యవాణిజ్యవిషశస్త్రోపజీవినాం।

స్తేనాభిశస్తపతితమద్యపగ్రామయాజినాం।
అయాజ్యయాజినశ్చాపిచారస్యబహుయాజినః।
రససోమాయుధవిషకన్యావిక్రయిణామపి।
అన్నతండులగోవేదధర్మవిక్రయిణామపి।
బహూనాముపనేతుశ్చబింబప్రస్థాపకాదపి।
విషప్రదాతుర్గణకడాంభికోచ్ఛిష్టభోజినాం।
పిత్రావివదమానస్యప్రాణిహింసారతస్యచ।
పరదూషణపైశున్యమిథ్యాపారుష్యవాదినాం।
ఉన్మత్తస్యచమత్తస్యరుద్ధస్యనిగళాదినా।
తావత్కాలంతథాచోపవిష్టప్రత్యుపవిష్టయోః।
స్త్రీజితస్యగణస్యాపిశ్రాద్ధార్థంయాచకస్యచ।
పరార్థంతిలహోతుశ్చభృతకాధ్యాయికుష్ఠినోః।
గాయకస్యదురాచారస్త్రీజితశ్విత్రిణామపి।
స్వైరిణ్యావిధవాయాశ్చనాశ్నీయాదోదనంద్విజః॥
ఏవమాశ్రయదుష్టానిప్రోక్తాన్యన్యానివైమయా।
నిమిత్తదుష్టాన్యన్యానిప్రోచ్యంతేత్రయథామతి॥

—*నిమిత్తదుష్టాని*—

శూద్రస్యభుక్తోచ్ఛిష్టంయదన్నంతస్యాపితండులం।
తేనదృష్టంచసంస్పృష్టంశూద్రాన్నంస్యాచ్చతుర్విధం॥
శూద్రస్యాన్నంవిప్రదత్తంశూద్రదత్తంద్విజౌదనం।
నాశ్నీయాద్దీక్షితస్యాన్నంసోమవిక్రయతఃపురా॥
అగ్నిషోమీయదివసాత్ పూర్వమిత్యన్యఊచిరే।
అభోజ్యంస్యాద్వపాహోమాత్పూర్వమిత్యపరేవిదుః॥
యజ్ఞార్థంయత్తునిర్దిష్టంతత్త్యాజ్యమితికేచన॥

పాకభాండస్థమన్నాదికృత్వాపాత్రాంతరేతతః।
పాత్రాంతరేతన్నిక్షిప్యసర్వాన్నవ్యంజనాదికం।
దద్యాద్యదన్యాశూద్రేభ్యస్తచ్ఛేషంపరివర్జయేత్॥
నదుష్టంపాకభాండస్థమోదనవ్యంజనాదికం॥
అభోజ్యాన్నైరేకపఙ్క్త్యాంత్రైస్స్పృష్టమపివీక్షితం।
శ్వసూకరాఖుమార్జారవాయసైర్నకులేనవా।
సంస్పృష్టమపిగోఘ్రాతంపాదస్పృష్టంచలంఘితం।
ఉదక్యాదిసమీపస్థముచ్ఛిష్టంవిచికిత్సితం।
వస్త్రానీతంచశుక్తంచదత్తమశ్రద్ధయాపియత్।
అయాంతుభోక్తుకామాశ్చేత్యుక్త్వాన్నంయచ్ఛదీయతే।
వైధవేయవాత్యమూర్ఖభుజ్త్వేత్యుక్త్వాదదాతియత్।
అశ్రద్ధయానాదరేణయద్దత్తంతచ్చవర్జయేత్॥
నాద్యాదాపోశనాత్పూర్వమన్నంహస్తేనమర్దితం।
నివేదితంశివాదీనాంశ్రీపతేరనివేదితం॥
తైలేక్షుయంత్రభ్రమణగ్రావ్ణాంపతితశూద్రయోః।
రజస్వలాముసలయోర్యావద్ధ్వనతినిస్స్వనః।
తావత్కాలంనభుంజీతనస్పృశేద్భోజనేమిథః॥
భగిన్యాభార్యయామాత్రాస్త్రీభిరన్యాభిరేవవా।
ఏకపఙ్క్త్యాంనభుంజీతనపశ్యేత్పతితాదికాన్॥
యతినాప్రేషితంనాద్యాదన్నంశూద్రాదిభిస్తథా।
పాణినాహుతేఃపూర్వమన్నేఘృతేనానభిఘారితే।
యద్యుచ్ఛిష్టేదత్తమాజ్యంతదన్నంపరివర్జయేత్॥
ప్రదీపాభ్యంగశిష్టంయన్నాద్యాత్తైలఘృతాదికం॥
భోజనేదీపనాశశ్చేద్విష్ణ్వస్వాంతంతదాస్మరన్।

పాత్రమాదాయహస్తాభ్యాంనాద్యాదాదీపదర్శనాత్ ॥
అద్యాత్పాత్రస్థమేవాన్నందీపే ప్రజ్వలితేపునః॥
నాద్యాచ్ఛేషంచదంపత్యోఃశ్రాద్ధశేషంవిశేషతః॥
సూతకాన్నంతథాచాంతశ్చావేచశ్రాద్ధభోజనం॥
ఉపరాగేచయచ్ఛేషంపక్వంసర్వంవివర్జయేత్ ॥
దర్భచ్ఛన్నంచంద్రసూర్యగ్రహణేతక్రసర్పిషీ।
పాథేయంపాయసంతోయంగ్రాహ్యాణిస్యుర్నసంశయః
సూర్యేందోర్గ్రహణేపూర్వంక్రమాన్నాద్యాద్దివానిశి।
తయోర్గ్రస్తాస్తయోర్నాద్యా
ద్ద్వికాలంపూర్వపశ్చిమం।
తయోరుదితయోస్నాత్వాభుంజీతాదర్శనేపివా॥
యామేద్వితీయేచంద్రస్యగ్రహణంస్యాద్యదాతదా।
మధ్యాహ్నాత్పూర్వమశ్నీయాత్ ప్రథమేప్రథమేయది॥
బాలవృద్ధాతురాణాంతుపూర్వయామే నభోజనం॥
ఏకాదశ్యాము హోరాత్రం
నాశ్నీయాత్పతయోర్ద్వయోః।
తైలపక్వముపక్వంచదర్వ్యాదత్తంనభక్షయేత్ ॥
అన్నవ్యంజనపానీయదధిక్షీరఘృతాదికం।
హస్తేనదత్తంనాశ్నీయాత్పాత్రపర్ణాదికంవినా॥
ఏకహస్తేనహస్తేవాదత్తంసర్వంనభక్షయేత్ ॥
నాద్యాదమేధ్యజాతానాంపత్రపుష్పఫలాదికం।
శాకినీశమటాదీనాంవృక్షాణాంతునదోషకృత్ ॥
శాకాదినాద్యాదజ్ఞాతంలవణంచాక్షిగోచరం॥
ఏకేనయద్యేకపఙ్క్త్యాముత్తరాపోశనంకృతం।

తత్పక్వార్థ్యమితరో నాద్యాత్సచభోజనకణ్టకః॥
నిమిత్తదుష్టమిత్యుక్తం భక్ష్యజాతం మయాధునా।
అతఃపరం క్రియాదుష్టముచ్యతే చ యథామతి॥

—*క్రియాదుష్టాని*—

అగ్నిం వినోష్ణపక్వం యత్తన్నాద్యాద్ఘృతాన్వితం।
అపక్వమతిపక్వం చ పునఃపక్వం చ భిస్సటాం॥
మాధనార్థం వినా వ్యర్థం పక్వమాత్మార్థమేవ వా।
సకేశవిధివాపక్వం పక్వమాచారవర్జితైః।
యద్వృతుస్నాతయా పక్వమవతార్యాన్యతార్యయత్।
అస్నాతాశుచిభిః పక్వం పక్వం చాగళితాంబుభిః।
పంచసంస్కారహీనేనావైష్ణవేనచ।
పక్వముత్తరతోన్యాయదగ్నిం సంశోష్యశోష్యచ।
ప్రాగుదగ్వ్యతిరిక్తాన్యదిఙ్ముఖేనచపాచితం।
తక్రాన్నవర్జం నిస్సారం కరనిర్మథితం దధి।
శాకతండులసూపాద్యం పక్వముత్థాలితం తథా।
ముఖేనధమితం చాగ్నిం హస్తేనచవిమర్దితం।
అవస్త్రపూతం సలిలం క్రియాదుష్టాన్యమూనిచ॥
సంసర్గదుష్టాన్యుచ్యంతే భక్ష్యజాతాన్యథో మయా॥

—*సంసర్గదుష్టాని*—

తంతుమాంసామేధ్యకీటకంటకాస్థినఖాన్వితం।
పరిత్యజేదోదనాద్యం క్రిమికేశయుతం తు చేత్॥
అన్నాగ్రం తత్తమద్ధృత్య తత్రనిక్షిప్య చోదకం।
అశ్నీయాదాజ్యయుక్తం వా సహపాకం తు సంత్యజేత్॥
ఘృతం క్షీరం చ లవణసంయుక్తం పరివర్జయేత్।

పాయసాపూపసూపేషు నవోషోవ్యంజనేషు చ॥
మార్జారరేణుచబాలేనస్పృష్టమన్నాదికంయది।
సదర్భతిలతోయేనప్రోక్షణాదేవశుద్ధ్యతి॥
జాతిదుష్టానివక్ష్యంతే మయాఽభక్ష్యాణ్యతఃపరం॥

——*జాతిదుష్టాః*——

అశ్వత్థోదుంబరప్లక్షబిల్వన్యగ్రోధతిందుకాన్।
మధూకశిగ్రుకాలింగతాలశ్లేష్మాతకానపి।
వంశాంకురకదంబంచకరంజంకతకంత్యజేత్॥
తిలమాషవినాకృష్ణధాన్యాన్యుద్దాలకోద్రవాన్।
క్షుద్రధాన్యానిసర్వాణికుసుంభాలాబునాళికాః।
బింబంలతోపోదకీంచకళంజంసునిషణ్ణకం।
ఆరగ్వధంచనిర్గుండీంవార్తాకంరక్తశాకినీం।
కోశాతకీంతండులీయందోర్గంటిరక్తపటోలికాం।
నీలీబీజానినిర్యాసంకోవిదారంచశాల్మలీం।

వ్యాఖ్యానం॥ మధూక-ఇప్పె। శిగ్రు మునగ। కాలింగ-తాని। తాళ-పనై। శ్లేష్మాతక-నరువళ్లి। వంశాంకుర- మూంగిల్ కుగుత్తు। కదంబ-కడంబు। కరంజ-పుంగు। కతక-తేత్తాంకొట్టై। ఉద్దాల శోళం। కోద్రవ- వరెహు। కుసుంభ కుసుంబై। అలాబు-శోరకాయ్। నాళిక-శిరుకా జోరి। కళంజ గంజా। సునిషణ్ణం- ఆరై। ఆరగ్వధ- కొన్నై। నిర్గుండీ- నొచ్చిల్। వార్తాక- వె... కోశాతకీ- పీర్కంగాయి। తండులీయ - శిరు ...ం- తుంబై। రక్తపటోలికా పేయ్ప్పిడల్।

ఛత్రాకం శణశాకంచ లశునం సూరణద్వయం।
శృంగాటకం మూలకంచ చతుస్త్రిప్పలం కుముదద్వయం।
ఆరనాళంచ మృద్భస్మగులమూత్రసురాస్త్యజేత్॥
అభక్ష్యజాతమిత్యుక్తం షడ్భిః కాలాదిభిః క్రమాత్।
దుష్టమస్త్యన్యదప్యత్ర తత్స్యాంతర్భావవపవిహి॥
ఇతి ఇజ్యావిధిః

—*అథస్వాధ్యాయవిధిః*—

ఇజ్యాం సమాప్య స్వాధ్యాయం సంకల్ప్య తదనంతరం।
అష్టాక్షరాదిమంత్రాణాం యథాశక్తి జపంచరేత్॥
శ్రీమద్రామాయణం పుణ్యం పఠేద్వా శ్రీభాగవతంచ్ఛవా।
భారతంచ పురాణాని సాత్త్వికాని సమభ్యసేత్॥
వేదాభ్యాసం శాస్త్రపాఠం వ్యాఖ్యానం గ్రంథలేఖనం।
సాత్త్వికగ్రంథనిర్మాణం శిష్యాణామపి బోధనం।
యథాధికారం సర్వం వా కుర్యాదేకైకమేవ వా॥
కుర్యాన్నవంధ్యం స్వాధ్యాయకాలం కేనాపి కర్మణా।
కావ్యం నకీర్తయేద్యత్ర నసంతి భగవద్గుణాః॥
గానేనతోషయేచ్ఛ్రీశం గానవిద్యావిశారదః।
స్వాభీష్టదేవతాధ్యానాత్కించిత్కాలం నయేద్ద్విజః॥
శ్రీరామచంద్రసదృశో నాస్తి నాస్తిహి దైవతం।

ఛత్రాకం - కాళాన్। సూరణద్వయం-కాట్టుకరణై, ...దాళ్। శృంగాటక-కొట్టకరుకాంగు। మూలక - ... చతుస్త్రిప్పలం-కరిశల్, అల్లి, శెవ్వల్లి। కుముద ...డాంబల్। ఆరనాళం-కాడి।

కపిరాక్షసయోర్యేనదత్తంరాజ్యంసుదుర్లభం॥
శబరీగృధ్రయోర్యేనసర్వేషాంప్రాణినామపి।
పుణ్యలోకఃప్రదత్తశ్చయోగినామపిదుర్లభః॥
తస్మాద్దయానిధేఃకోన్యఃసర్వాభీష్టఫలప్రదః।
ఉద్ఘుష్టంసకృదేవేతివినారామేణకేనవా॥
తస్మాత్త్యక్త్వాఖిలాన్దేవానస్వహంచానుతాపినః।
శ్రీరామచంద్రంశరణంభజధ్వంసుధియోజనాః॥
తస్యైవచరితంనిత్యంపఠతశ్శృణుతాపివా॥
ఏకైకమక్షరంవక్తుర్మహాపాతకనాశనం।
శ్రీమద్రామాయణాదన్యదస్తిచేద్బ్రూతభోజనాః॥
రామేతివర్ణద్వితయంవినాకింమోక్షసంకలో॥
యత్కీర్తనేనవ్యాధోపిమునీనాముత్తమోభవత్।
శ్రీమద్రామాయణ శ్రీమద్రామనామచభోజనాః॥
——※శ్రీరామాయణ ఋషిఛందోదేవతాదయః※——
శ్రీమద్రామాయణస్యర్షిర్వాల్మీకిర్భృగవాన్స్మృతః।
స్మృతానినానాఛందాంసిదేవతాజానకీపతిః।
శ్లోకేనధర్మార్థకామేత్యేవపంచాంగన్యాసమాచరేత్॥
సహస్రాదిత్యసంకాశంసర్వశత్రుప్రబర్హణం।
రామశక్తిమయంధ్యాయేదమోఘంరామసాయకం॥
ధ్యాత్వాజపేచ్ఛ్లోకమేతంధర్మార్థేతిద్విపంచధా॥ లి
స్వపుత్రాభ్యాంస్వప్రబంధంశృణ్వంతంసీతయాసహ। ఆ
మహర్షిభిర్భ్రాతృభిశ్చసభాయాంబ్రాహ్మణాదిక- వె
ధ్యాత్వారఘుపతింసమ్యక్ పారాయణముదారధీ - శిరు
సకామోభోజనాతుష్పూర్వంనిష్కామోభోజ్యపిడల్ ।

వక్తాప్రాఙ్ముఖఆసీతశ్రోతాస్యాదుదఙ్ముఖః॥
ఆవంధ్యందివసంకుర్యాద్వక్తాశ్రోతాచనిత్యదా॥
ఆరంభేస్యావతారేశ్రీరామాదీనాంమహోత్సవం।
సీతాకల్యాణసమయేసీతారామస్యపూజనం।
బ్రాహ్మణానాంభోజనంచశ్రోతాభక్త్యాసమాచరేత్॥
పట్టాభిషేకసమయేవిశేషేణమహోత్సవం।
కుర్యాత్సంపూజయేచ్ఛ్రోతావక్తారంభక్తిసంయుతః।
కుండలాఖ్యాంగుళీయైర్గంధమాల్యాంబరాదిభిః॥
ప్రణిపత్యచసాషాంగంశ్రోతావక్తారమన్వహం।
శృణుయాదాశిషస్సర్వాస్సంప్రాప్యభువిదుర్లభాః।
పుత్రపౌత్రాదిసహితఃప్రాప్నుయాత్పరమంపదం॥
* ప్రాతర్ద్యూతప్రసంగేనమధ్యాహ్నేస్త్రీప్రసంగతః।
రాత్రౌచోరప్రసంగేనపిష్టవత్కాలమానయేత్॥
ప్రాభాతికేభగమనేనిత్యంశ్రీమితగద్యతః।
ఇజ్యాకాలేజానకీశంతోషయేత్పృథుగద్యతః॥
స్వాధ్యాయకాలేస్వాచార్యప్రోక్తశ్రీరామగద్యతః।
యోగకాలేతువైకుంఠగద్యతస్తోషయేద్ధరిం॥
భుక్తేఃపరమనాద్యాసప్రదంకార్యంసమాచరేత్॥

—*తాంబూలచర్వణం*—

ససుపత్రంసుష్ఠుపూగంసచూర్ణాంజలశోభితం।

---

* వ్యాఖ్యానం॥ ద్యూతప్రసంగేన - శ్రీమహాభారతపఠనశ్రవణాదినా. స్త్రీప్రసంగేన - శ్రీరామాయణపఠనశ్రవణాదినా.చోరప్రసంగేన-శ్రీభాగవత పఠనశ్రవణాదినా.

దద్యాద్ద్విజేభ్యః క్రముకద్వితయం న ప్రశస్యతే ॥
అఖండితం చ క్రముకం పత్రాణ్యక్షాళితాని చ ।
నాద్యాద్దత్వా వదనే పత్రం పూగం నఖాదయేత్ ॥
చూర్ణా[illegible] చ పర్ణా[illegible]
మూలపార్శ్వశిరా[illegible] త్యజేత్ ॥

—*సాయంసంధ్యావిధిః*—

సాయంసంధ్యాం తతః కుర్యాద్రవేర్దృష్టార్ధమండలే ।
కుర్యాత్తాం ప్రాగ్బహిస్సంధ్యాత్రయం సాయం విశేషతః ॥
ప్రక్షాళ్య పాదౌ పాణీ చ స్యాచ్చాంతోఽసూన్నియమ్య చ ।
సాయంసంధ్యాముపాసిష్య ఇతి సంకల్పపూర్వకం ।
ఆపోహిష్ఠాదిభిర్మంత్రైః పూర్వవత్ప్రోక్షణం చరేత్ ॥
అగ్నిశ్చేత్యనువాకస్య సవితర్షిర్గురుస్స్మృతః ।
గాయత్రీఛందఇత్యుక్తం దేవతా చ హుతాశనః ॥
పీత్వాగ్నిశ్చేత్యపః పశ్చాచ్ఛన్నాంగాన్ స్పృశ్య చ ।
ప్రోక్షణాదీని సర్వాణి ప్రాతఃకాలవదాచరేత్ ॥
సంస్తీర్య దర్భాన్ ప్రాగగ్రాంస్తేష్వాసీనస్సమాహితః ।
సాయంప్రతీచీవదనస్తిష్ఠన్ ధ్యాత్వా మనుం జపేత్ ॥
హస్తావధోముఖౌ నాభిసమౌ కృత్వా నక్షత్రదర్శనాత్ ॥

—*ప్రదోషాదిషు జపసంకోచః*—

ప్రదోషాదిషు గాయత్రీజపసంకోచ ఈరితః ।
అష్టోత్తరం స్యాత్తిథ్యాదిష్వాయుష్కామైరపి ॥
త్రయోదశ్యాం ప్రదోషశ్చేత్తత్ర కాలే వింశతిం జపేత్ ॥
ప్రతిపత్పర్వదర్శేషు త్రింశకం చ షష్ఠ్యష్టయం ।
ప్రదోషో యది సప్తమ్యాం త్రింశత్సప్తాధికా స్మృతా ॥

చతుర్థ్యామప్యనధ్యాయేష్వర్థమష్టోత్తరాచ్ఛతాత్।
అనగ్నిస్సంధ్యాహర్నిత్యంమానీగాత్రిమూర్ధ్వబహిర్వసేత్॥
త్రయోదశీప్రదోషేస్యుర్మాసినస్సర్వపర్వహి।
ముహూర్తద్వయమ ... తే
గాత్రౌ పూర్వార్ధమేవచ॥
జపిత్వాద్వ్యస్యగాయత్రీంనక్షత్రాదితేష్వథ।
కుర్యాత్తస్యోపస్థానమిమమిత్యాదిమంత్రతః॥
ఇమమిత్యాదిమంత్రాణాందేవరాతఋషిస్స్మృతః।
క్రమేణ గాయత్రీత్రిష్టుప్ గాయత్రీజగతీతథా।
త్రిష్టుప్ ఛందాంసివరుణో దేవతాస్స్మృతః॥
ఇమంమేవరుణేత్యాద్యైరుపస్థాయతుపంచభిః।
మంత్రైస్సంధ్యామ్యుపస్థానంప్రతీచ్యాదిచపూర్వవత్॥

—*సాయంసంధ్యానంతరకృత్యాని*—

తతోగత్వాగృహంరాత్రౌ కాలవద్ధోమమాచరేత్॥
విశేషోత్రాగ్నయేస్వాహేత్యాహుతిఃప్రథమాస్మృతా।
కాలయోస్సమిదాధానే భేదోనబ్రహ్మచారిణాం॥
దేవతారాధనంకుర్యాన్నైవేద్యంచసదానిశి।
నిత్యంపశ్యేత్ప్రభుంశ్రీశంవిమానంవాస్యగోపురం॥
విమానస్థంనప్రదోషేనార్ధరాత్రేస్వవేశ్మని।
ఆస్థానమండపేనిత్యంసర్వదాలోకయేద్ధరిం॥
గచ్ఛేన్నోత్సవసేవార్థందివ్యస్థానంవినాగృహీ।
ఆచరన్నిత్యకర్మాణిగృహపవవసేద్గృహీ॥
నిత్యకర్మాపరోధేనగచ్ఛేద్వాదర్శనోత్సుకః।
నగచ్ఛేద్యత్రమార్గేస్యాద్విలోపోనిత్యకర్మణాం॥

దివ్యస్థానేవసేద్వాపి తత్రపాపానినాచరేత్ ॥
కృతానియదిపాపానిపుణ్యక్షేత్రేవిజానతా ।
గత్వావారాణసీంతత్రప్రాయశ్చిత్తంసమాచరేత్ ॥
రాత్రావపిసదావైశ్వదేవంచబలికర్మచ ।
వినాపంచమహాయజ్ఞానతిథీనపిపూజయేత్ ॥
రాత్రౌవిశేషాదతిథీన్యథాశక్త్యభిపూజయేత్ ।
పథ్యంమితంచభుంజీతరాత్రౌహరినివేదితం ॥
మంత్రేణర్తంత్వాసత్యేనభేదోస్తివరిషేచనే ॥
యస్మిన్దినేషుశ్రాద్ధంస్యాత్తత్పూర్వేద్యుశ్చపర్వణి ।
ప్రత్యాబ్దికస్యచాన్యేద్యుఃశ్రాద్ధపారణవాసరే ।
స్థాలీపాకస్యపూర్వేద్యుర్నకుర్యాద్రాత్రిభోజనం ॥
ఫలమూలపయఃపూపభక్ష్యాణామపిభక్షణే ।
పునర్భోజనదోషస్స్యాన్నవృద్ధాశక్తరోగిణాం ॥
భోజనంమైథునంసద్రాంస్వాధ్యాయమపిసంధ్యయోః ।
నకుర్వీతనిశాయాంతుయామాదూర్ధ్వంచభోజనం ॥
ప్రాణాగ్నిహోత్రమంత్రాంస్తు పఠుస్తేభోజనేజపే-
త్ ॥ మధ్యయామద్వయేనక్తంనవేదాధ్యయనంచరేత్ ।
నసించేద్గోమయాంబుభ్యాంగృహంనక్తంనచాహరేత్ ।
ఉభేతేసమిధంచాపిగోమూత్రంతునసంధ్యయోః ॥
ఉచ్చైస్సంభాషణంనక్తంవివాదమపినాచరేత్ ।
అదండశ్చాసహాయశ్చత్రియామాయాంనసంచరేత్ ॥
అధ్వానంవృక్షమూలంచశూన్యాలయమరేగృహం ।
నదీతటాకకూలంచనవిశేదంజసానిశి ।
క్షీరధాన్యౌషధీరగ్నిమథోబీజానివారిచ ।

యతిఃకించిద్ద్విప్రాదాయనక్తందద్యాన్నకేవలం॥
నఖండయేత్ (స్త్రీ)కూశ్మాండందీపంనశమయేత్ప్రమా॥
నక్తంశయానంస్వగృహేశక్తితఃపూజయేద్గృహీ।
శయితశ్చేదనశ్నంస్తుగృహస్థోదోషభాగ్భవేత్॥
భోజనానంతరంనక్తంస్వాధ్యాయంకించిదాచరేత్।
యావద్భస్త్వార్ద్రపాణిస్స్యా
త్తావన్నాధ్యయనంచరేత్॥

ఇతిస్వాధ్యాయవిధిః.

—*అథయోగవిధిః.*—

తతస్సమాప్యస్వాధ్యాయంయోగంసంకల్ప్యతంచరేత్।
యథాప్రజ్ఞంతత్ప్రకారస్సంగ్రహేణోచ్యతేధునా॥
యోగస్యాంగానిసంత్యష్టౌయమాఃపూర్వేనియమస్తతః।
ఆసనంచాసుయామశ్చప్రత్యాహారశ్చధారణా।
ధ్యానంసమాధిరేతేషాముచ్యంతేలక్షణానిచ॥

—*యమనియమాదిలక్షణాని*—

బ్రహ్మచర్యమహింసాచసత్యాస్తేయాపరిగ్రహాః।
వితేయమాస్స్మృతస్సంతోషశ్శౌచంమంత్రజపస్తథా।
స్వాధ్యాయస్తపిచాస్తిక్యంనియమాఃపరికీర్తితాః॥
ఉపలిప్తేశుచౌగుప్తేదర్భానాస్తీర్యభూతలే।
ఛతాస్త్రాజినేనదుపరిస్త్వృణుయాదేతదాసనం॥
అమ్మణినాయామప్రకారశ్చపూర్వమేవసమీరితః॥
ముఖ్యాగుణానాంప్రసక్తానాంవిషయేష్వనివర్తినాం।
ద్వయంరేయన్మనసాప్రత్యాహారస్సఈరితః॥

దుర్నిగ్రహస్య మనసశ్చంచలస్యాస్థిరస్య చ।
బ్రహ్మణ్యచంచలత్వేన స్థాపనం ధారణా మతా॥
పౌనఃపున్యేన తత్రైవ స్థితేనవ నసా హరేః।
సమస్తావయవధ్యానం ధ్యానమిత్యభిధీయతే॥
అచంచలస్య మనసోఽవాతాచలదీపవత్।
అప్రచ్యుతిర్భగవతస్సమాధిరభిధీయతే॥
ఏతైరష్టభిరంగైశ్చ సహితం పరమాత్మనా।
మనసో యో ప్తి సంయోగస్స యోగస్సద్భిరీరితః॥
నాభికందసముద్భూతం శుద్ధస్ఫటికసన్నిభం।
ద్వాదశాంగుళవిస్తీర్ణమష్టపత్రసమన్వితం।
అష్టాంగుళం తస్య నాళమున్ముఖం హృదయాంబుజం।
ధ్యాత్వా తత్కర్ణికామధ్యే కాళమేఘసమద్యుతిం।
కిరీటహారకేయూరనూపురాంగదభూషితం।
ప్రసన్నవదనాంభోజం మందస్మేరం మనోహరం।
ఆజానుబాహుం పద్మాక్షం సీతాసౌమిత్రిసంయుతం।
సవ్యేతరకరభ్రాజజ్జ్ఞానముద్రం కృపానిధిం।
సవ్యజానులసత్సవ్యకరం పీఠాసనాశ్రితం।
పీతాంబరం కోమలాంగం కోటికందర్పసుందరం।
శ్రీరామచంద్రం ధ్యాత్వైవం మంత్రం తస్య షడక్షరం।
జపిత్వా తస్య నామాని కీర్తయిత్వా చ తద్గుణాన్।
యావన్నిద్రా సమాయాతి తావద్యోగం సమాచరేత్॥
నిద్రాంతరే ప్రబుద్ధశ్చ హరినామాని కీర్తయేత్।
పునర్నిద్రామనుభవేచ్చింతయన్ భగవద్గుణాన్॥
తతశ్శయ్యాతశయనే పోత్థితే మాధవం స్మరన్।

—*శయనస్త్రీసంగమాదిక్రమః*—

పాదౌ ప్రక్షాళ్య సంమృజ్య
శుష్కాంఘ్రిశ్శయనంచరేత్॥
చత్వరే శూన్యభవనే శ్మశానే దేవతాలయే।
ఆకాశే భిన్నశయ్యాయాం వృక్షమూలేఽశుచిస్థలే।
దేవతానాం గురూణాం చ గవాం ధాన్యస్య చోపరి।
న స్వపేదశుచిర్నగ్న ఆర్ద్రవాసా ఉదక్ఛిరాః॥
న శయీత చ దర్భేషు వినా దీక్షాం వ్రతాని చ॥
శయీత ప్రాక్ఛిరాస్స్వస్మిన్ గృహే ప్రత్యక్ఛిరాః పథి।
శ్వశురస్య గృహే న్యస్య గృహే వా దక్షిణాశిరాః॥
సువేషభూషయుతయాఽరోగయా శుద్ధచిత్తయా।
భార్యయా సంవిశేత్స్వర్గం స్వయంచైవం గుణాన్వితః॥
యస్మిన్దినే రజోదృష్టేస్తస్మాత్షోడశ రాత్రయః।
చత్వారో రాత్రయస్త్వాద్యా వర్జ్యాః స్త్రీగమనే స్మృతాః
స్త్రీయుగ్మాసు సంగచ్ఛేత్ సకృద్వా ద్వాదశస్వపి।
తత్రాపి వర్జయేత్ షష్ఠీమష్టమీం చ చతుర్దశీం।
వ్యతీపాతం చ సంక్రాంతిం పర్వాణి శ్రాద్ధవాసరం।
జన్మర్క్షం బుధవారం చ తథా వ్రతదినాని చ।
మైథునం నాచరేత్స్వస్థ్యరాత్రిసంధ్యాద్వయే దివా।
ప్రవాసాదాగతస్త్వృతుగంతుర్దోషో న విద్యతే॥
అన్యతోఽపి స్త్రియం గచ్ఛేత్తయైవ ప్రార్థితో యది॥
వినా తోఽర్త్యశ్రాద్ధినం భుక్త్వా మైథునం చరహాశ్చరేత్॥
ఋతుస్నాతాం భార్యాం యో యోఽగమనో రేతఉత్సృ
జేత్। కరోతి గర్భహత్యం సంయుః భ్రూణహా స ప్రకీర్తితః॥

ఋతే౽జాతేనదోషస్స్యాదృతావగమనేపివా।
ఏకదైవస్త్రియంగచ్ఛేదేకస్యాంనిశిసర్వదా॥
అన్యతౌతుబ్రహ్మసూత్రంనివీతంపృష్ఠభాగతః।
కృత్వాగత్వాస్త్రియంశౌచం మూత్రోక్తద్విగుణంచ
రేత్॥ ఉపవీత్యేవఋతుకాలేమైథునంతుసమాచరేత్।
తత్రాపిగమనేత్వాద్యేప్రత్యృతుస్నానమాచరేత్॥
సర్వత్రమైథునేమానందంపత్యోరుభయోస్స్మృతం।
శౌచంచమూత్రశౌచోక్తద్విగుణంతూభయోస్సమం।
ధారణంచాన్యవస్త్రస్యతస్మిన్కాలేతయోస్సమం॥
పష్యేకప్రక్షాళితేనాపితేనమైథునవాససా।
నకర్తవ్యానికర్మాణిదంపతిభ్యాంకదాచన॥
ఆమైథునంత్వేకశయ్యాపృథక్ఛయ్యాతతస్తయోః॥
నగచ్ఛేద్గర్భిణీమష్టమాసాదూర్ధ్వంవిశేషతః॥
ధాతుక్షయోరోగవృద్ధిరశ్రీకఃకర్మవిప్లవః।
సౌభాగ్యాయుర్యశోనాశఃపుంసాంస్త్రీవ్యతిసంగినాం॥
దేవాలయాగ్రహావాయ్వగ్ని బ్రాహ్మణానాముపాంగ
వాం। దేవానామప్యభిముఖంచరణౌనప్రసారయేత్॥
ధాన్యగోదేవవిప్రాణాంనశయీతోన్నతస్థలే॥
శృణ్వన్శ్రోత్రసుఖంవాచంగాయతాంభగవద్గుణాన్
నిద్రామనుభవేచ్ఛ్రీశపాదాబ్జన్యస్తమానసః॥
ప్రియాంభార్యాంగురుంశిష్యంసుహృదంతనయంతథా।
వినాన్యేభ్యోనకథయేత్ స్వప్నేదృష్టంశుభంయది॥
దుస్స్వప్నదర్శనేసద్యఉత్థాయాచమ్యచద్విధా।
ప్రణమ్యభగవంతంతన్నామసంకీర్తనంచరేత్।

స్నాత్రైస్త్రుతోఽపసిస్నాత్వాదుస్స్వప్నానుగుణంతతః
శక్త్యాదానంజపం హోమంలక్ష్మీరమణపూజనం।
తదీయపూజాతస్యైవప్రీత్యైభక్త్యాసమాచరేత్॥
మధ్యయామద్వయంనిద్రామనుభూయోక్తవర్త్మనా
బ్రాహ్మేముహూర్తేసంత్యజ్యనిద్రాముత్థాయసత్వరః।
సంకీర్త్యపూర్వవద్యోగంచరిత్వాతంసమాపయేత్॥
ప్రోక్తంమయైవమచ్ఛిద్రపంచకాలపరాయణైః।
సద్భిర్భాగవతైర్యత్తత్ కర్తవ్యంకర్మనిత్యదా॥

పంచకాలవిధిరేషనిత్యదా

పంచకాలభగవత్పరాయణైః।

సాధుభిస్సతతమాక్తమస్సతే
ర్వీరరాఘవకృతస్సమీక్ష్యతాం॥
శ్రీరామారాధనవిధిఃపంచకాలప్రకారతః।
సీతారామప్రీతేనమయాప్రోక్తోయథామతి॥
శాండిల్యాద్యైర్మునిశ్రేష్ఠైఃపంచకాలపరాయణైః।
ప్రోక్తార్థమాన్సంగృహీతాయథామతిమయాధునా॥
ద్రష్టవ్యాస్సాదరంసద్భిఃకర్తవ్యాశ్చవిమత్సరైః।
అత్రానుక్తిమదుక్త్యాదియద్యస్తిక్షమ్యతాంచతత్॥
అత్రప్రోక్తేషుధర్మేషుజాయతేసంశయోయది।
రత్నాకరంచశాండిల్యస్మృత్యాదిచవిలోక్యతాం॥

ఇతియోగవిధిః

పంచకాలవిధిస్సమాప్తః

శ్రియైనమః.

అథస్త్రీధర్మాః

అథధర్మాః ప్రవక్ష్యంతే స్త్రీణామద్యయథామతి।
బ్రాహ్మేముహూర్తే స్త్రీ భర్తుః పూర్వముత్థాయసత్వరా
ప్రక్షాళ్యపాదౌహస్తౌచద్వారాచమ్యోపపశ్యచ।
సప్తకృత్వోహరిరితివ్యాహరంతీరమాపతిం।
ధ్యాయంతీవాసుదేవాదీన్ కేశవాదీంశ్చతత్పరా।
మత్స్యాదీంశ్చచతుర్థ్యంత నమోంతమపికీర్తయేత్॥
శ్రీవిష్ణుచిత్తభక్తాంఘ్రిరేణుగోదాదిభిఃకృతాః।
గాథాస్సంకీర్తయంత్యేవస్తోత్రాణ్యృషాద్యతేతతః।
కృతానినిగమాంతార్యప్రముఖైరపికీర్తయేత్॥
అంతర్బహిశ్చసదనంసించేద్గోమయవారిణా।
సమ్మార్జన్యామార్జయేచ్చకదాచిదుపలేపయేత్॥
భృగ్వారార్క్యారవారేషుచతుర్దశ్యాంతిథావపి॥
వినానిమిత్తంనగృహంలేపయేద్గోమయాంబుభిః॥
విణ్మూత్రోత్సర్జనంశౌచాచమనేదంతధావనం।
స్నానంచకుర్యాత్పూర్వోక్తక్రమాన్మంత్రవివర్జితం॥
ఉదయానంతరంస్నానంయోషితాంసముదాహృతం।
అష్టాక్షరవిధానేనస్త్రీణాంస్నానముదాహృతం॥
స్త్రీభిశ్చధార్యంపూర్వోక్తలక్షణంవసనద్వయం।
ఊర్ధ్వపుండ్రంచభగవత్పాదాకృత్యేవనాన్యథా॥
అన్యథాధారణేచింత్యంవచనంద్విజసత్తమైః॥
ధృతవస్త్రోర్ధ్వపుండ్రాస్త్రీదత్వాచార్ఘ్యంవివస్వతే।
గృహంగత్వాగ్న్యగారంచహోమోపకరణానిచ।
సంశోధ్యభస్మచోద్ధృత్యకాష్ఠైఃప్రజ్వాల్యపావకం।

పుష్పాక్షతైస్సమభ్యర్చ్య భర్త్రా హోమే కృతే తతః।
తుషంకరీషపిండంచ నిక్షిప్యాగ్నౌ సమాహితా।
విధానేనాగ్నినా చాథద్యక్కృత్వా తస్యాపి రక్షణం।
భగవత్సన్నిధిం గత్వా మార్జనం చోపలేపనం।
కృత్వా చ రంగవల్ల్యాద్యైరలంకృత్య మనోహరం।
నిర్మలీకృత్య పాత్రాణి పూజోపకరణాని చ।
భగవంతం సంప్రణమ్య స్తోత్రైస్స్తుత్వా చ మానుషైః।
ద్రామిడైస్సంస్కృతైర్వాపి గానైస్సంతోష్య మాధవం।
ప్రదక్షిణనమస్కారాన్ భక్త్యా కృత్వా పునఃపునః।
బాలానాం దేహసంశుద్ధిం కృత్వాలంకృత్య తాంశ్చ తాః।
శంఖచక్రాదిరూపాణి భూషణాని చ ధారయేత్॥
భగవద్వందనాదీని కారయిత్వా పృథక్ పృథక్।
పుత్రోఽయం పుత్ర్యసౌ దేవ దేవాయేతి వేదయేత్॥
పితృశ్వశురభర్త్రాదీన్ సంప్రణమ్య గురూనపి।
తోయశాకఫలాదీనాం కుర్యాదాహరణం తతః॥
శస్త్రేణ ఫలమూలాని సంకృత్యాలోక్య యత్నతః।
కంటకక్రిమికీటాదీన్ నిహరేద్వాగ్యతా సతీ॥
శాకాన్యాహృత్య బహుశస్సంపశ్యేచ్చ పునఃపునః।
శాకతండులముద్గాది చతుః ప్రక్షాళయేచ్ఛనైః॥
తుళసీపుష్పశాకాన్నతండులాంభఃకణాని చ।
కస్మైచిదపి నోదద్యాత్స్వగుర్వనుజ్ఞయా వినా॥
పాదప్రక్షాళనాద్యర్థం పాకార్థం చాంబు పావనం।
వస్త్రేణ బహుశశ్శోధ్య స్థాపయేచ్చ పృథక్ పృథక్॥
త్రిస్సంశోధ్యాంబు యాగార్థం వాససా శుద్ధభాజనే।

పలాదిద్రవ్యసంయుక్తంస్థాపయేచ్ఛీతళస్థలే॥
కాకకుక్కుటపక్ష్యాదైర్యరసంస్పృష్టెశుచిస్థలే।
ఉపలిప్తేస్థలే ప్రేక్ష్య ద్దాదీనభితావ్యచ।
అంగాన్యసంస్పృశంతీభిరజల్పంతీభిరేవచ।
మార్జయంతీభిరన్నే వాససాశ్రమవారిచ।
కారయేచ్చావహాననంకులస్త్రీభిశ్శుచిస్థలే॥
నిర్మలీకృత్యతాః శుద్ధైర్ముసలోలూఖలాదిభిః।
భాండానికృత్వానిర్లేపాన్యాతపేతానితాపయేత్॥
శరద్రాష్ట్రిసమేతానిభిన్నానిచపరిత్యజేత్॥
పూర్వేద్యుర్యేషుభాండేషుకృతాస్యాత్పచనక్రియా।
తేష్వన్యేద్యుర్నకర్తవ్యాభాండేషుపచనక్రియా॥
తాపితేష్వాతపాగ్నిభ్యాంపాకంభాండేషుచాచరేత్॥
మాసాదూర్ధ్వంతుమృన్మయానిపాకభాండానిసంత్యజేత్
ఉదఙ్ముఖాప్రాఙ్ముఖావాపాకంకుర్యాత్తువాగ్యతా॥
పచనాగ్నింపరగృహాత్కదాచిదపినాహరేత్॥
యద్యాహరేత్తత్పక్వేనపతిఃకర్మకరోతిచేత్।
అగ్నిదస్యభవేదర్ధంతత్ఫలంస్యాన్నసంశయః॥
తస్మాద్యత్నేనసంరక్షేత్పచనాగ్నింస్వవేశ్మని॥
అగ్నౌప్రజ్వలితేసమ్యక్పచేచ్ఛాకౌదనాదికం।
నోపక్షామ్యాపశామ్యాగ్నింనమందంనచసత్వరం।
నావతార్యావతార్యాథఆరోప్యారోప్యవాపచేత్॥
పలాశంబిల్వమశ్వత్థంకోవిదారంవిభీతకం।
మరీచింతాళముష్ణత్తంపారిజాతంహరీతకం।
కంటకిమున్మైరండంకరంజమపిశల్మలీం।

శ్లేష్మాతకంశిరీషంచతిలమర్కంవిషద్రుమాన్।
ధూపయోగాంశ్చదుర్గంధమింధనేపరివర్జయేత్॥
మరీచితింత్రిణీక్షీరజీరకాజ్యంగుసర్షపైః।
నాళికేరాదిభిర్ద్రవ్యైర్యథాయోగంచసంయుతం।
*సయూషంవావియూషంవావ్యంజనంసాధయేత్సతీ।
విదగ్ధమాసురంప్రోక్తమపక్వంరౌద్రమీరితం।
దైవంసుపక్వంవిజ్ఞేయంసమ్యక్పక్వంపచేత్ప్రయత్నాత్॥
శాకానిత్రీణివాద్వేవావిభవేత్వధికంపచేత్॥
ముద్గాన్నంచగుడాన్నంచదధ్యన్నమపిపాయసం।
విశేషదివసేపూపసూపాదీనపిసాధయేత్॥
స్వేదాశ్రునాసాంబ్వంగాని
స్పృష్ట్వాప్రక్షాళయేత్కరం।
పాకభాండస్థితంసర్వమోదనవ్యంజనాదికం।
అలంకృతేషూర్ధ్వపుండ్రైఃకృత్వాపాత్రాంతరేషుతత్॥
ప్రక్షాళ్యపాకభాండానిన్యుబ్జ్యతానితతోంబుభిః।
అభ్యుక్ష్యపాకశాలాంచమార్జయిత్వాతతఃపరం।
పక్షాళ్యపాదౌహస్తౌచధృత్వావస్త్రాంతరంతతః।
ఆచమ్యభగవద్గేహేదీపంప్రజ్వాలయేదపి॥
గోమహిష్యాజ్యతైలైస్తుదీపమారోపయేత్సదా।
దీపమైరండతైలాద్యైర్భగవత్సన్నిధౌత్యజేత్॥
గంధంపుష్పంధూపదీపౌమధుపర్కంనివేదనం।
పానీయమపితాంబూలంతత్తత్కాలేసమర్పయేత్॥
పదక్షిణనమస్కారాన్కృత్వాదేవాయభక్తితః।

* సయూషం_ ముద్గాదిక్వాథరససహితం.

వైశ్వదేవాదిసమయేవహ్నౌశుశ్రూషణంచరేత్।
వర్ణిభ్యశ్చయతిభ్యశ్చభిక్షాందత్వాంబుపూర్వకం।
అతిథ్యభ్యాగతాదీనాంపూజాంకుర్యాత్ప్రహర్షితా॥
భర్త్రాదీనాంభుక్తిదేశేమండలంగోమయాంబునా।
నిశ్ఛిద్రంచతురశ్రంచకృత్వాథపరివేషయేత్॥
నదద్యాదేకహస్తేనసూపాన్నవ్యంజనాదికం॥
పక్వానివ్యంజనాదీనిజలక్షీరఘృతాదిచ।
దర్వ్యైవదద్యాత్తైలపక్వమపక్వంనపిహస్తతః॥
తైలాజ్యవ్యంజనాన్నాదిహస్తేదద్యాన్నకించన।
దర్వ్యైవదద్యాల్లవణంప్రచ్ఛన్నంత్వోదనాదిభిః॥
పాయసాపూపసూపాదిసటిదద్యాత్పునఃపునః॥
క్షీరంవాదధివాదత్వాప్రదద్యాదోదనంపునః॥
భర్తృశుశ్రూషణంకృత్వాతాంబూలాదిప్రదానతః।
స్వయమద్యాత్సనియమంభుక్తేషుశ్వశురాదిషు॥
జాత్యాదిదుష్టమన్నాదిప్రయత్నేనవివర్జయేత్॥
పాదప్రసారణంహాసంరోదనంబహుభాషణం।
పరిత్యజేత్పుమాన్స్త్రీవాదోషానన్యాంశ్చభోజనే॥
ప్రోక్తాయేనియమాఃపుంసాంభుక్తౌస్త్రీణాంచతేసమాః
భోజనాద్యంతయోఃపాదౌప్రక్షాళ్యాచమనద్వయం।
కుర్యాచ్చాన్యనిమిత్తేషువాససోధారణాదిషు॥
ఉచ్ఛిష్టంభక్షయేజ్జ్యేష్ఠభ్రాతుఃపత్యుర్గురోఃపితుః।
శ్వశ్రూశ్వశురమాతౄణామప్యుచ్ఛిష్టంనభక్షయేత్॥
తతస్స్నుషాన్యాన్భృత్యాంశ్చభోజయేత్పరిచారకాన్।
పూర్ణమేవోదనందద్యాద్దాసానాంకర్మకుర్వతాం॥

అస్నాతేనశరీరస్యకుర్యాత్కర్మాణ్యతఃపరం॥
దీపమార్గోఽప్యసాయాహ్నేగృహేదేవస్యసన్నిధౌ।
దేవంప్రణమ్యశ్వశురపతిపిత్రాదికానపి।
వినాథాత్రీతిలాదీంశ్చపక్వాన్నవ్యంజనాదికం।
కృత్వాదేవాగ్నిశుశ్రూషామగ్నిసంరక్షణంతథా।
భోజయిత్వాచభర్త్రాదీన్భుక్త్వాపథ్యంమితంలఘు।
పాదసంవాహనాదీనికృత్వాభర్తుర్యథాప్రియం।
శయనేభర్తృసన్నిష్టేయుక్తేభర్తరిసంశేత
సువస్త్రభూషణాభర్తుర్యుతాశుద్ధమనాఽసా।
ఆహూతాసత్వరంగచ్ఛేత్సురతార్థంప్రియాన్వితా॥
నాన్యంపిచింతయేచ్చిత్తేతస్మిన్కాలేపరంపినా।
యథాప్రియంతథాకుర్యాద్భర్తుర్విఘ్నంనసాచరేత్॥
భర్త్రాహూతాచరత్యర్థంస్నాతాస్వస్థానయాభియా।
ఆర్తవాగమనాద్గాయియాభవత్యతిదౌషధం।
ఆచ్ఛాదయత్యార్తవంయాగర్భధ్వంసంకరోతియా।
సపత్న్యైన్యాయావిషందద్యాద్భ్రూణఘ్న్యస్తాఃప్రకీర్తితాః
సమ్మానమవమానంచగృహచ్ఛిద్రంధనంవయః।
అకృత్యంభర్తృదోషాంశ్చమైథునంనప్రకాశయేత్॥
కృతేతుమైథునేభర్త్రాశౌచంకుర్యాద్యథోదితం।
బ్రాహ్మ్యన్ముహూర్తాదారభ్యస్త్రీణాంకృత్యమితీరితం॥
పతిశుశ్రూషణాదీనిపాకాదీనిచనిత్యశః।
శ్రీశకైంకర్యబుద్ధ్యైవకుర్యాత్కర్మాణినాన్యథా॥
పతివ్రతాపతిప్రాణాపతివిన్యస్తమానసా।
పతిబంధుఃపతిధనాపతిమిత్రాపతిప్రియా।

సధర్మచారిణీభర్తుః స్త్రీభవేత్పతిదేవతా॥
బాహ్యాభ్యంతరశౌచాఢ్యా సుముఖీ ప్రియభాషిణీ।
స్వలంకృతా సువసనా వేషాలంకారనిస్పృహా।
సుగుప్తధనధాన్యా చ కుశలా గృహకర్మసు।
నిర్లేపమృష్టభాండౌఘా నిస్స్నేహారసవస్తుషు।
దంభమోహమదాసూయాక్రోధాహంకారవర్జితా।
దయాక్షాంత్యాదికల్యాణగుణయుక్తా జితేంద్రియా।
స్థిరబుద్ధిః స్థిరప్రజ్ఞా దృఢభక్తిర్దృఢవ్రతా।
మహాభాగవతాచార్యశ్రీశవందనతత్పరా।
సలజ్జా వనితాహృద్యవేషా మృదుపరిక్రమా।
అనృతాసత్యవచనవివాదాలస్యవర్జితా।
ప్రహాసరోదనగృహద్వారావస్థానవర్జితా।
అలుబ్ధా నాస్తివచనసంత్రస్తా మితభాషిణీ।
అతిథ్యభ్యాగతప్రేష్యబంధుభిక్షుకవత్సలా।
అనాచారవిహీనా చ సదాచారపరాయణా।
కర్మణా మనసా వాచా భర్తృపూజారతా సదా।
అసత్సంసర్గసల్లాపవిహీనా ఛన్నవిగ్రహా।
జనసంఘప్రవేశాదిసంత్రస్తా చోత్సవాదిషు।
వివాహాదిగుణోపేతా స్త్రీభవేత్ పతివల్లభా॥
నాద్యాద్భర్తర్యభుక్తే స్త్రీ నాసీత పతిసన్నిధౌ।
దద్యాచ్చకించిదన్యస్మై చిన్నతస్యానుమతింవినా॥
వంచయిత్వా పతింతస్య ద్రవ్యం నాపహరేత్సతీ॥
శఠంన్యూనాతిరిక్తాంగం వేదశాస్త్రవివర్జితం।
దరిద్రంరోగిణంమూర్ఖందురాచారంచకర్కశం।

కురూపమసమర్థంవామర్త్వినీతంచదుర్మతిం।
ఉన్మత్తంపతితంవాపిదేవవత్పూజయేత్పతిం॥
కుర్యాచ్ఛుశ్రూషణంతస్యపాదప్రక్షాళనాదిభిః।
పాదౌప్రక్షాళ్యతత్తోయంగంగాతోయసమంపిబేత్॥
భర్త్రాయదుక్తంతత్కార్యం తద్వాక్యం నాతిలంఘ
యేత్।స్నానదానోపవాసాదితేనైవానుమతాచరేత్॥
భక్ష్యంభోజ్యంచపేయంచఫలమూలాదికంతథా।
భర్త్రాయద్వస్తునాశ్నాతినాశ్నీయాత్తత్స్వయంసతీ॥
సంతుష్టేసంప్రహృష్టాస్యాద్దుఃఖితేదుఃఖితాభవేత్।
తస్మిన్క్రుద్ధేత్వసంక్రుద్ధాసుమనాస్తంప్రసాదయేత్॥
~~ప్రణమ్యసంపరిష్వజ్యకంఠే~~తమవలంబయేత్॥
భర్త్సితానిందితావాపితాడితావాపికించన।
ఆక్రోశంప్రతివాక్యంచరోదనంచవివర్జయేత్॥
స్త్రీభ్యఃపుంభ్యశ్చనవదేన్నిర్గచ్ఛేద్గృహాద్బహిః॥
భర్తాన్నమాద్యప్రభృతిపితాభ్రాతాగురుస్సుతః।
ఇత్యాదికంచవచనంవదేచ్ఛపథపూర్వకం॥
గృహకార్యాణినిర్వృత్యహరిద్రాలేపనాదిభిః।
శుద్ధాసుగంధకుసుమవస్త్రాలంకారభూషితా।
భర్తుస్సమీపంసంగచ్ఛేన్మందస్మితలసన్ముఖీ।
భర్తుస్సమీపేనవదేదన్యేషాంగుణవర్ణనం॥
తస్మిన్సంభాషమాణేతుపశ్యేన్నాన్యత్రతన్ముఖాత్।
శాస్త్రాదికౌశలంతస్యదృష్ట్వాప్రముదితాభవేత్॥
సకామంవీక్షితాప్యన్యైఃప్రియవాక్యైశ్చభూషణైః।
ప్రలోభితావావస్త్రాద్యైర్దైన్యేనప్రార్థితాపివా।

రూపయౌవనసంపన్నం గుణవంతం విభూషితం।
భర్తురన్యం నరం దృష్ట్వా వికారం నాప్నుయాత్సతీ॥
పుణ్యక్షేత్రేఽప్యస్వార్థం నగచ్ఛేత్పతినా వినా॥
బాలా వా యువతిర్వృద్ధా స్వతంత్రా స్యాన్న జాతుచిత్।
పితృభర్తృసుతాధీనా త్వవస్థానుక్రమాద్భవేత్॥
భర్తరి ప్రోషితే దీనవదనా మలినాంబరా।
గంధపుష్పాద్యలంకారతాంబూలాదీని వర్జయేత్॥
పురుషార్థే ప్రయాతస్య ప్రవృత్తిం శృణుయాత్సదా।
తత్సుఖాగమనార్థాయ పూజయేత్కమలాపతిం॥
ద్వికాలభోజనం దంతధావనం చ వివర్జయేత్।
శ్వశ్రూప్రముఖానాం దివసే తాసమీపే శయనం చరేత్॥
పతికల్పితయా వృత్త్యా దైన్యముత్సృజ్య వర్తయేత్॥

——*రజస్వలానియమాః*——

రజస్వలా యదా స్యాత్తు కుర్యాన్నియమానిమాన్॥
యస్మిన్వస్త్రే రజోదృష్టం తదేవ వసనం త్ర్యహం।
ధారయేన్న వసనం త్యాజ్యం నాన్యద్వాసశ్చ ధారయేత్॥
శరీరోద్వర్తనం స్నానమభ్యంగం దంతధావనం।
గంధం పుష్పం చ తాంబూలం హాసం రోదనమంజనం।
రజస్వలాసూతికాంత్యస్పృష్టిం సంభాషణం చ తైః॥
శూద్రాదిస్పృష్టిం నాలకాలంకృతిం నఖకృంతనం।
పలాశపత్రభుక్తిం చ హస్తపాత్రే చ భోజనం।
బహిః పర్యటనం రజ్జుకరణం రాత్రిభోజనం।
శక్యజలాద్యాహరణముద్ఘోషం వందనం కలిం।
మైథునం చ దివాస్వాపం విశేషేణ వివర్జయేత్॥

నానదీతరణంకుర్యాన్నబాహూఃకుర్యేదుద్ధృవాత్॥
యత్రత్రిరాత్రంశయనంభోజనంచకృతంభవేత్।
చతుర్థదివసేతత్రఖాత్వాచచతురంగుళం।
త్యక్త్వాన్యత్రమృదంతాంతుపూరయేదన్యయామృదా॥
గండూషమలమూత్రాదివిసృష్టంయత్రతత్రతు।
ప్రాదేశమాత్రఖననంకృత్వాపూరయేదన్యయామృదా।
శయ్యోపధానవస్త్రాదిరజ యప్రదాపయేత్॥
అథవామలవద్వాసఃపక్త్వాక్షారోదకేనచ।
వస్త్రశయ్యాసనాదీనిస్వయమేవవిశోధయేత్॥
ద్వాత్రింశద్భిర్మృత్తికాభిరద్భిర్గుహ్యంవిశోధయేత్।
తావతీభిర్మృత్తికాభిఃపాదౌహస్తౌవిశోధ్యచ।
నఖానిహస్తపాదానాంభస్మనాఘర్షయేత్తదా॥
ద్వాత్రింశద్భిశ్చగండూషైరాస్యశుద్ధింవిధాయచ।
అపామార్గామ్రపత్రాద్యైర్దంతశుద్ధింవిధాయచ।
ధాత్రీమధూకకల్కాద్యైఃకేశానంగంవిశోధ్యచ।
ఉద్ధృతాభిస్తటేదేహంప్రక్షాళ్యాథవిశోధ్యతత్।
తతోవతార్యసలిలేద్వాత్రింశన్మజ్జనంతతః।
ఏకోచ్ఛ్వాసేనకృత్వాథతామ్రికాంస్యాదిభాజనం।
సంవిశోధ్యామ్లభస్మాద్యైర్ద్వాత్రింశద్వారమేవచ।
తస్యావస్త్రాసనాదీనాంతావత్సంఖ్యానిమజ్జనం।
కృత్వాస్వయంనిమజ్జేచ్చతావత్యాసంఖ్యయాపునః॥
అపశ్యంత్యన్యపురుషంధ్యాయంతీస్వపతింధియా।
దృష్ట్వాసూర్యంనమస్కృత్యగచ్ఛేత్స్వమందిరం॥
స్నాతానార్యన్యపురుషంయదిపశ్యేత్ప్రమాదతః

పతిరూపంవివస్త్రంతంపశ్యేత్తద్దోషశాంతయే॥
శిశుంనపశ్యేత్తదహాస్నాతానారీరజస్వలా ।
బ్రహ్మకూర్చంపిబేత్పంచగవ్యంవాగోఃపయోపివా॥
భక్షయిత్వాన్నకబళంనదోషశ్శిశుదర్శనే॥
భాండదేవోపకరణహోమాద్రవ్యాణినస్పృశేత్॥
నకుర్యాత్కర్మపాకాదచతుర్థేహ్నిరజస్వలా।
అన్యాభావేపునస్స్నానంకృత్వావాతత్సమాచరేత్॥
——*గర్భిణీనియమాః*——
గర్భిణీస్యాద్యదానారీకృతరక్షాసుభూషితా।
అసతీబాలవిధవావంధ్యాఅపిమృతప్రజాః।
నాభిభాషితసంసర్గంతాభిశ్చసహవర్జయేత్॥
నకథాంశృణుయాత్క్రూరాంనపశ్యేచ్చభయంకరం ।
ముక్తకేశీచిరంనస్యాన్నశయీతాప్యుదక్శిరాః॥
నాక్రమేత్తుషామేధ్యలోష్టోలూఖలభస్మసు।
నాత్యుష్ణక్షారగుర్వన్నవ్యంజనాద్యశనంచరేత్॥
భూమావాపంగారభస్మాదైర్నఖైఃకాష్ఠైశ్చలేఖనం।
ఉరశ్శిరఃప్రహారంచరోదనంధావనంకలిం।
శూర్పసమ్మార్జనీవాతరజఃపర్యటనంసదా।
గాత్రభంగమధశ్శయ్యాంవృక్షమూలేచసంస్థితిం।
దివాస్వాపంసదాశయ్యాంసంధ్యాకాలేచభోజనం
ఖట్వాదీపనరచ్ఛాయాంవీక్షిహాసస్మరనాదికం।
పరాన్నభోజనంయాత్రామూషాఢేమాసిచాష్టమే॥
షష్ఠేచతుర్థేదశమేగర్భిణీపరివర్జయేత్॥
పవంవ్రతాయదిస్త్రీస్యాల్లభేద్దీర్ఘాయుషంసుతం।

అన్యథాగర్భపతనమల్పాయుర్వాసుతోభవేత్ ॥
ఏతైరన్యైశ్చనియమైస్సంయుక్తాయదిగర్భిణీ।
సుతందీర్ఘాయుషంధీరంశ్రోత్రియంభగవత్పరం।
పితృభక్తంసదాచారంజ్ఞానినంగుణినంలభేత్ ॥

—*విధవానియమాః*—

యదాస్యాద్భర్తృమరణంబ్రాహ్మణీచేత్పతివ్రతా।
ఏకచిత్యనుగంత్రీస్యాత్ క్షత్రియాద్యాఃపృథక్చితా॥
దేశాంతరమృతాతస్యచితాభస్మానలంపతేత్।
పాదుకాయుగ్మమాలింగ్యలభతేశాశ్వతీంగతిం॥
క్షత్రియాద్యాఃపృథక్చిత్యామేవమగ్నింవిశంతిచేత్।
లభంతేకీర్తిమతులాంప్రతిష్ఠాంశాశ్వతీంగతిం॥
అధీరాతుమృతేపత్యౌతదాతద్దశమేహని।
శిరసోముండనంకుర్యాత్తదూర్ధ్వంచపునఃపునః॥
బ్రాహ్మేముహూర్తేవిధవాసముత్థాయసమాహితా।
నామసంకీర్తనాదీనికృత్వాకర్మాణిపూర్వవత్।
స్నాత్వాపూర్వోక్తవిధినాతర్పయేత్పితృతీర్థతః।
స్వభర్తృతత్పితృపితామహానంజలినోదకైః।
గోత్రంశర్మసముచ్చార్యద్వితీయాంతంస్వధానమః।
తర్పయామీతిచోచ్చార్యత్రిస్త్రిర్భక్త్యాన్వహంచరేత్ ॥
స్వభర్తృప్రభృతీంస్త్రీంశ్చస్వపితాదిభ్యఏవచ।
విధవాకారయేచ్ఛ్రాద్ధంనిత్యంనైమిత్తికంతథా॥
కుర్యాద్వేతిశేషః
గంధపుష్పాద్యలంకారంస్నానముష్ణేనవారిణా।
పర్యంకశయనంకేశధారణంరోదనంసదా॥

అస్నాత్వాభోజనంరాత్రిభుక్తింపూర్వాహ్ణాభోజనం।
రస్యవస్తుషుచాపల్యంకాంస్యపాత్రేచభోజనం।
తైలాభ్యంగంచతాంబూలమాదర్శావేక్షణంతథా।
శరీరోద్వర్తనందంతధావనంబహుభాషణం।
పరాపవాదంపైశున్యంనిష్ఠురాసత్యభాషణం।
అసతీసంగమక్రోధంవిధవాభిశ్చసంగమం।
పుత్రాదితాడనంభర్తృశ్వశ్రూశ్వశురనిందనం।
ఉద్ఘోషంచదివాస్వాపంమానసంచాపిమైథునం।
అసద్వాక్యంచసల్లాపంయువభిస్స్నేహసంయుతం।
అనాచ్ఛాదనమంగస్యసదాపర్యటనంబహిః।
సదాన్యగేహావస్థానంరక్తవస్త్రస్యధారణం।
ఏతానన్యాంశ్చదోషాన్వైవిధవాపరివర్జయేత్॥
స్నానమారాధనంవిష్ణోస్సదాతన్నామకీర్తనం।
రంగవల్ల్యాద్యలంకారంసన్నిధౌమార్జనంతథా।
మహాభాగవతానాంచపాదప్రక్షాళనాంభసాం।
శిరసాధారణంపానంతత్పూజామాసనాదిభిః।
ప్రదక్షిణనమస్కారమృష్టాన్నాదిసమర్పణం।
జపమష్టాక్షరాదీనాంభగవత్ స్తోత్రకీర్తనం।
శరీరధారణంశాకఫలమూలోదనాదిభిః।
సదేంద్రియాణాంచజయమేకాదశ్యాముపోషణం।
పితృపుత్రాద్యధీనత్వంకాషాయాంబరధారణం।
ఏతానన్యాంశ్చకుర్వంతీతీర్థయాత్రాపరాయణా।
విష్ణోరుత్సవసేవార్థంభగవత్ క్షేత్రయాయినీ।
తత్రాపిజనసమ్మర్దప్రవేశాతిభయాన్వితా।

పురుషావయవస్పర్శత్రస్తాచవిధవాభవేత్॥
యూనాంపుంసాంతుయువతిర్విధవాసధవాపివా।
సంభాషణాంగసంస్పర్శపరిహాసాదివర్జయేత్॥
తద్విశేషేణరహసికదాచిదపినాచరేత్।
యద్యాచరేత్తదాచిత్తంవికారంయాత్యసంశయః॥
తేనభ్రష్టాభవేదేవయద్యపిస్యాజ్జితేంద్రియా॥
నస్మరేన్మనసాప్యన్యంయువానంపురుషంసతీ।
మనోదుర్నిగ్రహంపుంసాంస్త్రీణామపివిశేషతః॥
ఏవంవ్రతాఃస్త్రియోయాస్స్యుర్విధవాస్సధవాఅపి।
సర్వపాపవినిర్ముక్తాఃప్రాప్నువంతిపరంపదం॥
స్త్రీణాంధర్మస్త్వేవముక్తోయథామతిమయాధునా।
ఏతేసమీక్ష్యకర్తవ్యాఃస్త్రీభిరిష్టఫలప్రదాః॥
సషోడశశతశ్లోకైర్ద్విచత్వారింశతాయుతైః।
మయైవమధునాకారిసచ్చరిత్రసుధానిధిః॥
సత్రింశద్భిర్నవశతైఃకృతోభిగమనక్రమః।
ఉపాదానవిధిఃపంచత్రింశద్యుతశతేనచ।
త్రిశతేనచవింశత్యాశ్లోకైరిజ్యావిధిఃకృతః॥
స్వాధ్యాయవిధిరప్యుక్తోద్విషష్ట్యాశ్లోకతల్లజైః।
పంచచత్వారింశతాచశ్లోకైర్యోగస్సమీరితః॥
సపంచాశచ్ఛతశ్లోకైఃస్త్రీధర్మఃపరికీర్తితః॥
నరసంఘోపకృతయేనరసంఘుసమేకలౌ।
వత్సరేకాళయుక్త్యాఖ్యేయుగ్మేమాసీందువాసరే।
సమాప్తశ్శ్రీరామతారేసచ్చరిత్రసుధానిధిః॥

సీతారామస్సర్వశక్తస్సచ్చరిత్రసుధానిధిం।
నైధ్రువశ్రీనివాసార్యసూను నాసమ కారయత్॥
బ్రహ్మరుద్రముఖామరాధిపవందితేనదయాళునా
వీరరాఘవహృద్గతేనరఘూద్వహేనసుభోధితం।
నైధ్రువాన్వయసంభవేనసదంఘ్రిపంకజసేవినా।
శ్రీనివాసమునీశ్వరాంఘ్రిసరోజయుగ్మషడంఘ్రిణా॥
వీరరాఘవనామధేయవతాఖిలస్మృతిసంగ్రహం
పుస్తకేలిఖితంయథామతిసచ్చరిత్రసుధానిధిం।
పంచకాలపరాయణాశ్శ్రుతిధర్మశాస్త్రవిశారదాః
వీక్ష్యసాధుముదంభజంత్వనసూయవస్సమబుద్ధయః॥
ిగ్రైర్గుణలబ్ధైర్నేత్రగానైఃప్రీతైశ్శుభాననైః।
నాగుపానైఃప్రణీతోభిగమనాదివిధిర్ముదే॥
షష్ఠిమేబ్దేమాసిగానక్షేసేనతారేప్రవాసరే।
శ్లోకైఃకృతోరవిచయైఃసచ్చరిత్రసుధానిధిః॥

శ్రీరఘునందనపరబ్రహ్మణేనమః
శ్రీమతేశఠకోపసంయమిసార్వభౌమాయనమః
సచ్చరిత్రసుధానిధిస్సంపూర్ణః.